

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Δ'

15 ΜΑΡΤΙΟΥ 1904

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΦΙΛΙΠΕΠΙ - ΜΠΟΤΤΙΤΣΕΛΛΙ *

Ευρισκόμεθα εἰς τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα.

Ἡ Ἰταλία μετὰ τὴν ἄφθονον ροὴν τοῦ αἵματος, μετὰ τὰς μεγάλας πληγὰς τῶν ἐμφυλίων πολέμων, τὰς μεγάλας ἀνθήσεις τῶν παθῶν καὶ τῶν ἐκδικήσεων, μετὰ τὰς μάχας καὶ τοὺς ἡρωϊσμοὺς οἱ ὅποιοι τὴν κατέστησαν ἀληθῆ τραγικὴν γῆν, ἀφοῦ ἐμιμήθη τὴν Σπάρτην καὶ τὴν Ρώμην καὶ ἔδειξε μεγάλους πολίτας ὥς τὸν Φαρινάτα, ἢ τὸν Δάντην, ἀφοῦ ἔζησε ζωὴν μυστικισμοῦ καὶ πατριωτισμοῦ, ἐσταμάτησε μίαν στίγμην ὥς διὰ τὴν ἀναπανθῆ.

Ὅπως μετὰ τοὺς μυθικοὺς πολέμους ἡ Ἑλλάς, τοιοῦτοτρόπως μετὰ τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἐμφυλίων πολέμων ἡ Ἰταλία συγκεντροῦται, ἡσυχαίνει. Ζήσασα τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνδρείας θέλει πλέον νὰ ζήσῃ τὴν ἐποχὴν τοῦ πνεύματος.

Καὶ ἐπαναλαμβάνεται τὸ θαῦμα τῶν Ἀθηναίων. Ἡ Φλωρεντία καὶ ἡ Ρώμη εὐρίσκονται εἰς τὸ κορύφωμα ἀκμῆς, εὐημερίας, πλούτου καὶ πνεύματος, εἰς τὴν ὥριμάνσιν ἐκείνην τὴν θαυμασίαν καὶ τὴν μοναδικὴν κατὰ τὴν ὁποίαν φωτίζει ἀκόμη ὁ ἥλιος τῆς δυνάμεως καὶ τῆς δόξης καὶ προσιωνίζεται μολταῦτα ὅλον τὸ μελαγχολικὸν λυκόφως τῆς ἐπικειμένης παρακμῆς.

Καὶ ὅπως πάντοτε, κατὰ τὰς μεταβατικὰς καὶ θαυμασίας αὐτὰς στιγμὰς αἱ τέχναι ἀνθοῦν, τὸ πνεῦμα λαμβάνει τὰ σκῆπτρα, ἡ καλαισθησία θριαμβεύει.

Τὸ χρῆμα, πρῶτος παράγων πάσης ἀκμῆς

* Ἀνεγνώσθη εἰς τὰ Γραφεῖα τῶν «Παναθηναίων», τὴν 29 Φεβρουαρίου 1904.

καὶ πάσης καλλιτεχνικῆς ἀναγεννήσεως ὑπάρχει ἄφθονον. Οἱ πολεμισταὶ ἐπιστρέφουν γεμάτοι δόξαν καὶ λάφυρα, ὅπως ἀπολαύσουν πλέον τὰ ἀγαθὰ τῆς εἰρήνης. Ὁ χρυσὸς τοῦ Ἀλφόνσου τῆς Ἀραγωνίας, ὁ χρυσὸς τοῦ Νικολάου Ε' καὶ τοῦ Σίξτου Δ', ὁ ἄμετρος χρυσὸς τῶν Μεδίκων τῶν ἀρχόντων τῆς Φλωρεντίας σκορπίζεται πλέον εἰς ἔργα τέχνης. Αἱ δεκαεῖς τράπεζαι, τὰς ὁποίας ὁ Κόσμος καὶ ὁ Λαυρέντιος ἔχουν ἰδρῦσει εἰς ἅπασαν τὴν Εὐρώπην, συσσωρεύουν θησαυροὺς οἱ ὅποιοι χρησιμοποιοῦνται ἀπὸ τοὺς φλωρεντινοὺς αὐτοὺς ἄρχοντας ἀπαράλλακτα ὅπως ὁ χρυσὸς τῆς Δήλου ἐχρησιμοποιήθη ἀπὸ τὸν Περικλῆ.

Μέσα εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν αὐτὴν τῆς εἰρήνης καὶ τοῦ πλούτου αἱ τέχναι ἀρχίζουν ἤδη νὰ τανύουν τὰς πτέρυγας. Καὶ ὅπως ἀνοιχθοῦν αἱ πτέρυγες αὐταὶ τελείως, ἔρχεται εἰς βοήθειαν ἡ ἀνάστασις τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Διότι ἡ ἀναγέννησις δὲν εἶνε τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ θαυμασία ἀναβλάστησις τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ καὶ ρωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, ἡ ἀνάστασις τῶν ἀρχαίων θεῶν καὶ τῶν ἀρχαίων ἰδανικῶν, ἡ συνέχισις τῆς παραδόσεως τοῦ πολιτισμοῦ τὴν ὁποίαν ἡ ἀνθρωπότης εἶχε ἀπολέσῃ κατὰ τὰ μακρὰ ἔτη τοῦ μεσαιῶνος.

Ἐν μέσῳ τῆς Ἰταλίας αὐτῆς ἡ ὁποία ἡσυχαίνει, πλουτίζει καὶ συγκεντροῦται προσπαθοῦσα νὰ λάβῃ γνῶσιν ἑαυτῆς, ἡ ἐλληνικὴ σοφία, ὁ ἐλληνικὸς πολιτισμὸς, ἡ ἐλληνικὴ τέχνη ἀναλάμπει αἴφνης καὶ θαμβώνει τοὺς ὅλους ὥς ἓνα θαῦμα. Οἱ Ἰταλοὶ αὐτοί, οἱ φύσει λεπτοὶ τὸ σῶμα, εὐρίσκονται αἴφνης πρὸ τῶν

ἀνακαλυπτομένων παπύρων τῶν Πλατωνικῶν Διαλόγων καὶ πρὸ τῶν ἐκθαπτομένων τεμαχίων τῶν φειδιακῶν καὶ πραξιτελείων μαρμάρων. Ἐνας πέπλος πίπτει τότε ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν ὅλων, οἱ ἄνθρωποι τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος χαίρονται ὥς ἐπανευρίσκοντες πάλιν τὴν πάτριον γῆν. Εἰς τὴν Φλωρεντίαν πλέον ὅπως εἰς τὴν Ρώμην, ὅπως εἰς τὴν Νεάπολιν, ὅπως εἰς τὸ Οὐρβίνον, ἡ ἀγάπη τῆς ἀρχαιότητος, ἡ μίμησις τῆς ἀρχαιότητος θριαμβεύει. Ἡ ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπερχομένη στέλλει ἓνα σῶμα σοφῶν προσφύγων εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ οἱ ἑλληνικοὶ θησαυροὶ διὰ τοῦ Βησσαρίωνος, τοῦ Λάσκαρη, τοῦ Γεωργίου τοῦ Τραπεζούντιου, τοῦ Πλήθωνος, τοῦ Γάζα, τοῦ Χαλκοκονδύλη, τοῦ Ἀργυροπούλου, ἐξαπλοῦνται παντοῦ. Ὅλοι συνάξουν ἑλληνικὰ χειρόγραφα, ἑλληνικὰ μάρμαρα, οἱ δὲ ἑλληνισταὶ ἐγκαθίστανται εἰς τὰς αὐλὰς, γίνονται ὑπουργοὶ ὅπως συνέβη εἰς τὸ Μιλάνον καὶ τὴν Νεάπολιν. Ἡ γνῶσις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης θεωρεῖται ὡς ἀπαραίτητον στόλισμα ἑνὸς τελείου ἱππότητος καὶ ὑπάρχουν γυναῖκες αἱ ὁποῖαι ὁμιλοῦν περὶ τοῦ Πλάτωνος εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν διαλόγων του.

Ἡ ἀγάπη τῆς ἀρχαιότητος φθάνει μέχρι μανίας καὶ μέχρις εἰδωλολατρισμοῦ. Ὁ Κόσμος τῶν Μεδίκων παρακαλεῖ τὸν Μάρσιλον Φιτσίνονον διάσημον ἑλληνιστὴν νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Φλωρεντίαν. «Ἐλθέ, τοῦ γράφει, καὶ φέρε μαζί σου καὶ τὸ ἀθάνατον βιβλίον τοῦ Πλάτωνος περὶ ἀκροῦ ἀγαθοῦ. Τίποτε δὲν μὲ ἀπασχολεῖ περισσότερον. Ἐλθέ καὶ μὴ λησμονήσῃς τὴν λύραν τοῦ Ὁρφέως». Ὁ υἱὸς τοῦ Λαυρέντιος ἱδρύει πλατωνικὴν ἀκαδημίαν, ἀνασυσταίνει τὰ ἀθηναϊκὰ συμπόσια, ἐνῶ ὁ φίλος του Λανδίνος συγγράφει διαλόγους κατὰ μίμῃσιν τῶν σωκρατικῶν. Ἀντὶ ὁμήρων ἢ λύτρων ὁ Ἀλφόνσος τῆς Ἀραγωνίας ζητεῖ ἀπὸ τὴν Φλωρεντίαν ἓν χειρόγραφον τοῦ Τίτου Λιβίου. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἄξεστοι στρατιῶται θέλουν νὰ στολίσουν τὸν οἶκον των διὰ χειρογράφων καὶ ἔχομεν μίαν παραγγελίαν τοῦ Σφόρτζα ἐκ Μιλάνου, ὅπου ζητεῖ μαζί με τοὺς ἀδάμαντας καὶ τὰ ὀμματοῦρά του νὰ τοῦ στείλουν καὶ ἓνα ἑλληνικὸν χειρόγραφον. Τὸ μυθιστόρημα τῆς μόδας, ἡ ὁμιλία τῶν αἰθουσῶν, τὸ θέμα διὰ τὸ ὁποῖον συγκινοῦνται αἱ ἄβραι κυραὶ, ἡ Σιμονέτα ἡ ἐρωμένη τοῦ Ἰουλιανοῦ τῶν Μεδίκων, ἡ μόννα Κριβέλλη ἡ καλὴ φίλη τοῦ δονκὸς τοῦ Μιλάνου, ἡ Ἐλεονώρα τῆς Ἑσθης, ἡ

Λουκρητία Βοργία, ἡ ἡρεμὸς πλατωνικὴ ἐρωμένη τοῦ Βέμβου ἡ τόσον κακολογηθεῖσα ἀπὸ τοὺς ἐπιπολαίους ἱστορικούς, ἡ Βικτωρία Κολόνα ἡ ὑπέροχος ἰδανικὴ ἐρωμένη τοῦ Μιχαήλ Ἀγγέλου καὶ ἡ Μόννα Λίζα ἴσως, ἡ μυστηριώδης φίλη τοῦ Λεονάρδου, καὶ ἡ Βεατρίκη τῆς Ἑσθης ἡ φιλήδονος ἐρωμένη τοῦ ἐπικουρείου Ραφαήλου, εἶνε ὁ Πλάτων, ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Τίτος Λίβιος.

Οἱ ἄνθρωποι προσλαμβάνουν ὀνόματα ἀρχαῖα, οἱ Κάστορες διαγωνίζονται εἰς τοὺς δρόμους με τοὺς Πολυδεύκας, οἱ Πρίαμοι με τοὺς Ἡρακλεῖς καὶ τοὺς Καίσαρας. Ὑπάρχουν καλλιτέχναι οἱ ὁποῖοι μᾶς ἔμειναν με τὰ ἀρχαῖα ψευδώνυμα, τοῦ Τίτου Λιβίου ἐκ Φερράρας, τοῦ Ἀγχύσου ἐκ Βονωνίας, τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τοῦ Οὐδάρωνος. Καταντᾷ ὅχι πλέον θαυμασμοὶ ἀλλὰ λατρεῖα μυστικιστικὴ πρὸς τὴν ἀρχαιότητα. Ὁ Ἀλφόνσος τῆς Νεαπόλεως θεωρεῖ ὥς μέγα δῶρον νὰ λάβῃ ἐκ Παδούης ἓνα βραχίονα τοῦ Τίτου Λιβίου τὸν ὁποῖον λατρεύει ὥς ἅγιον λείψανον. Ὁ Πομπόνιος Λέτος ζητεῖ ὥς χάριν εἰς τὴν διαθήκην του νὰ ταφῇ μέσα εἰς ἓνα ἀρχαῖον σαρκοφάγον. Ὁ μέλλων πάπας Αἰνίας Σύλβιος Πικολομίνι ὁμιλεῖ περὶ τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ Θεοῦ «οἱ ὁποῖοι θὰ πίνουν τὸ νέκταρ τοῦ Ὀλύμπου». Ὁ Βησσαρίων, μολονότι καρδινάλιος, εἰδωλολατρικῶτα μακαρίζει τὸν Πλήθωνα ὅστις ἀπέθανε καὶ θὰ δύναται «μετὰ πνευμάτων δικαίων νὰ χορεύῃ εἰς τὸν οὐρανὸν τὸν μυστικὸν χορὸν τοῦ Βάχου».

Ἡ λατρεῖα πρὸς τὴν ἀρχαίαν τέχνην δὲν εἶνε μικροτέρα. Εἶνε γνωστὸν ὅτι γέρον ὁ Μιχαήλ Ἀγγελος μετέβαινε καὶ ἔβλεπε εἰς τὴν Via larga μέσα εἰς τὸ μουσεῖον τῶν Μεδίκων τοὺς ἀρχαίους κορμούς τῶν μαρμάρων.

Ὁ Πομπόνιος ἔκλαιε ὥς παιδίον ὅταν ἀνεκαλύπτοντο εἰς τὸ ρωμαϊκὸν ἔδαφος ἑλληνικὰ ἀγάλματα· ὁ Γιβέρτι ἔγραφε ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ δὲν ἀρκοῦν διὰ νὰ ἀντιληφθῇ κανεὶς τὴν καλλονὴν τῶν ἀρχαίων ἀριστουργημάτων καὶ ὅτι «εἶνε ἀπαραίτητος ἡ χεὶρ διὰ νὰ αἰσθανθῇ θωπεύουσα τὸ ἀνεκλάλητον τῆς ἁρμονίας τῶν μελῶν των». Ἡ εἰδωλολατρεῖα εἶνε τελεία. Ἐνὰ ἀποθνήσκων φλωρεντινός, ὁ Νάνη Γκρόσσο, ἀρνεῖται νὰ παραδεχθῇ ἓνα κακότεχνον ἐσταυρωμένον τὸν ὁποῖον κατὰ τὰς τελευταίας του στιγμὰς ὁ ἱερεὺς τοῦ παρουνιάζει, καὶ ζητεῖ ἓνα σταυρὸν τοῦ Δονατέλλο προτιμῶν καθὼς ἔλεγε νὰ ἀποθάνῃ κολασμένος παρὰ νὰ μὴ ἔχῃ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του ἓνα σῶμα ἐργασμέ-

νον κατὰ τοὺς ἀθανάτους νόμους τῆς ἑλληνικῆς γλυπτικῆς.

Ἀλλὰ παρὰ τὸ πνεῦμα αὐτὸ τῆς εἰδωλολατρίας καὶ τῆς ἀναστάσεως αὐτῆς τῆς ἀρχαίας φυσιολατρίας ὑπάρχει καὶ παλαίει καὶ ἀντιδρᾷ ἀκόμη τὸ πνεῦμα τοῦ μεσαιῶνος, τὰ ἀσκητικὰ ἰδανικὰ τοῦ χριστιανισμοῦ, τὸ μυστικιστικὸν καὶ ἀφελὲς πνεῦμα τοῦ γοτθισμοῦ. Ὑπάρχουν ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι σταυροκοποῦνται καὶ σκανδαλίζονται πρὸ τῶν μαρμαρίνων θεαινῶν αἱ ὁποῖαι ἐκθάπτονται τοῦ ἐδάφους καὶ αἱ ὁποῖαι τόσον ὁμοιάζουν με πειρασμούς τοῦ Σατανᾶ με τὰς μορφὰς τῆς ἡδονῆς αἱ ὁποῖαι ἐσκανδαλίζαν τοὺς ἀγίους εἰς τὰς σκῆτας των. Ὁ Γιβέρτι μᾶς διηγείται ὅτι μίαν νύκτα οἱ κάτοικοι ἑνὸς χωρίου τῆς Ἰταλίας ἐλιθοβόλησαν βοηθούμενοι ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς ἓνα ὠραῖον ἄγαλμα, ἀριστοῦργημα τέχνης, τὸ ὁποῖον μόλις εἶχε ἐκταφῇ. Ἐξ ἄλλου κατ' αὐτὸν τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα ὁ Σαβοναρόλας κεραυνώνει τὸν εἰδωλολατρισμὸν, θεωρεῖ τὰ νέα αὐτὰ δαιμόνια τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ὥς πρόξενα τῆς καταστροφῆς τῆς Φλωρεντίας καὶ βοηθούμενος ἀπὸ τὸν ὄχλον τὸν ὁποῖον σύρει ἔρμαιον τῶν ὑπερασκητικῶν του θελήσεων, καίει εἰς μεγάλην βάνδαλον πυρκαϊὰν ὅλα τὰ χειρόγραφα καὶ τὰς εἰκόνας καὶ τὰ καλλιτεχνήματα τὰ ὁποῖα εὐρίσκει εἰς τὴν Φλωρεντίαν.

Ὑπάρχουν λοιπὸν δύο ρεύματα ἀντίθετα ἓνα ρεῦμα εἰδωλολατρισμοῦ, ἀφυπνιζομένης φυσιολατρίας, θριάμβου τῆς χαρᾶς καὶ τῆς ζωῆς, καὶ ἓνα ρεῦμα μυστικισμοῦ, ἀσκητισμοῦ, χριστιανικῆς ἀντιλήψεως τοῦ κόσμου ὥς κοιλάδος στεναγμῶν ὥς προπαρασκευῆς πρὸς μίαν παγκόσμιον μακαριότητα.

Ἡ ζωγραφικὴ, ἡ ὁποία ἀνθεῖ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς τὴν Ἰταλίαν, εἶνε φυσικὸν ὅτι τὰ δύο αὐτὰ ρεύματα ἀκολουθεῖ. Καὶ ἔχομεν κατὰ τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα τοὺς ζωγράφους τῆς σχολῆς τῆς Οὐμβρίας, τοὺς ζωγράφους τοὺς ἀκολουθοῦντας τὴν παράδοσιν τῶν Βυζαντινῶν, τοὺς ζῶντας ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς μοναστήρια, τοὺς βαπτίζοντας τοὺς χρωστήρας εἰς ἐκστάσεις καὶ ζωγραφίζοντας ἐν προσευχῇ, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἀτενίζοντας τὴν γῆν, τοὺς ἀντιγράφοντας τὴν φύσιν, τοὺς μιμουμένους τὰ ἔργα τῆς ἀρχαιότητος. Ἐγκαταλείποντες πλέον τὸν οὐρανὸν οἱ νεωτερισταὶ αὐτοὶ ζωγράφοι μεταφέρουν εἰς τὰς εἰκόνας των μίαν γωνίαν φλωρεντινῆς ὁδοῦ, ἓνα τεμάχιον πραγματικῶ-

τητος καὶ ζωῆς, καὶ οὔτε τὴν ἀσχημίαν τῆς φύσεως δὲν ἀποκρύπτουν, οὔτε καμμίαν τῆς λεπτομέρειαν δὲν παραλείπουν καὶ μᾶς τὴν ἀποδίδουν πιστὴν ὁποῖαν τὴν συγκρατεῖ καὶ ἡ φωτογραφικὴ πλάξ.

Τὰ δύο αὐτὰ ἰδανικὰ τῆς ζωγραφικῆς καὶ τῆς ζωῆς ἄλλως τε τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος μᾶς τὰ ἐκπροσωποῦν δύο κορυφαῖοι ζωγράφοι ἀνήκοντες εἰς τὴν γενεάν τὴν πρόδρομον τοῦ Μποττιτσέλλι. Οἱ ζωγράφοι αὐτοὶ εἶνε ἀφ' ἑνὸς μὲν ὁ Φρά Ἀγγελικὸς ἐκ Φιέζολε, ὁ γλυκὺς αὐτὸς ποιητὴς τῆς χριστιανικῆς ἐποποιίας, καὶ ὁ Μαζάτσιο ὁ μέγας αὐτὸς ἀντιγραφεὺς τῆς πραγματικότητος.

Ἄς σταματήσωμεν ἐπὶ ὀλίγας στιγμὰς εἰς τὰς δύο αὐτὰς ἐπιβαλλούσας καὶ χαρακτηριστικὰς καὶ ὅλως διαφόρους καὶ ὅλως ἀντιθέτους φυσιογνωμίας τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος.

Μοναχὸς νηστεύων πρὶν λάβῃ εἰς χεῖρας τοὺς χρωστήρας του, κλαίων πύρινα δάκρυα ὅπως ὁ Θεὸς τοῦ χορηγήσῃ τὴν ἐμπνευσιν, ζητῶν τὴν ἄδειαν τοῦ ἡγουμένου του πρὶν ζωγραφίσῃ καὶ τὴν εὐλογίαν τῶν καλογέρων, ὁ Φρά Ἀγγελικὸς ἀφελὴς καὶ ἀθῶος τὴν ψυχὴν εἶνε ἡ προσωποποιήσις τοῦ χριστιανικοῦ ἰδανικοῦ.

Ὅτι ὠνειρεύθη ἐπὶ μακροῦς αἰῶνας ἡ τρυφερὰ ἀφελὴς καὶ φλογερὰ ψυχὴ τοῦ μεσαιῶνος, ὅτι οἱ εὐσεβεῖς καὶ ἀνώνυμοι ζωγράφοι τῆς Βιέννης καὶ τῆς Οὐμβρίας προσεπάθησαν νὰ ἀποδώσουν, ὅλα τὰ ὁράματα τῶν παρθένων αἱ ὁποῖαι πίπτουν εἰς ἐκστάσιν καὶ ὅλας τὰς γλυκύτητας τοῦ οὐρανοῦ, ὅλας τὰς μακαριότητας τῆς ἐνατενίσεως, ὅλα τὰ ὄνειρα τῶν ἀγγέλων ὁ Φρά Ἀγγελικὸς τὰ συνεκεφαλαιώσας, τὰ ἐτελειοποίησε, τὰ ἐπροσωποποίησε, τὰ συνέθεσε εἰς ποιήματα αἰώνια, εἰς εἰκόνας αἱ ὁποῖαι φαίνονται ἀληθῶς ὥς τεμάχια πλανηθέντα μιᾶς θείας πινακοθήκης. Μία ἐνσάρκωσις προσεχῶν καὶ μία προσωποποίησις ὕμνων εἶνε αἱ εἰκόνες του. Ὅπως βραδύτερον ὁ Μιχαήλ Ἀγγελος ἐξήρθη ἐκείθεν τῆς ἀνθρωπίνης πλάσεως, ἔκαμε μίαν δημιουργίαν σαρκὸς πλουσιωτέρας, νευρωδεστέρας καὶ ὠραιότερας ἀπὸ ἐκείνην τοῦ Θεοῦ, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ Φρά Ἀγγελικὸς ἀκολουθῶν διάφορα ἰδανικὰ ἔπλασε μίαν δημιουργίαν ὄντων ψυχικῶν, ὄντων αὐλῶν, μίαν ἀνθησιν ἀγγέλων καὶ παρθένων καὶ ἁγίων οἱ ὁποῖοι ζοῦν ψυχικὴν ζωὴν μέσα εἰς τὰς κτανᾶς κοιλάδας τοῦ οὐρανοῦ. Αἱ Παρθένοι του, οἱ Χριστοὶ του, οἱ

Ἁγιοὶ του εἶνε ἀπελευθερωμένοι ἀπὸ πᾶσαν γῆνιν ματαιότητα, ἐξυφασμένοι ἀπὸ αἰθέρα ψυχῆς καὶ ἔχουν, νομίζει κανεὶς, κάτωθεν ἀπὸ τὰ κυανᾶ καὶ χρυσᾶ των ἐνδύματα ρίζας κρίνων καὶ στελέχη ἴων ἀντὶ σωμάτων. Ἡ ἀτμοσφαῖρα εἰς τὴν ὁποίαν ζοῦν εἶνε οὐρανία καὶ νομίζει κανεὶς ὅτι ἂν τοὺς ἀποσπᾶσθαι ἐκεῖθεν θὰ ἐξαφανισθοῦν ὡς σκιαί, θὰ διαλυθοῦν ὡς πομφόλυγες, θὰ καταρρεύσουν εἰς παιπάλην. Καμμία ἐκ των μορφῶν τοῦ Φρά Ἀγγελικοῦ δὲν ἐγνώρισε τὴν κακίαν, καμμία δὲν ἠτένισε τὸ εἰδεχθῆς τοῦ κόσμου. Ὅλοι ζοῦν εἰς οὐρανίας μακαριότητας μὲ ἐκφράσεις παρθένων, μὲ μίαν σταγόνα γάλακτος ἀθωότητος ἀναβλύζουσιν εἰς τὰ χεῖλη. Τὰ χρώματα τοῦ ζωγράφου δὲν εἶνε ὀλιγώτερον ὑπεργήρινα ἀπὸ τὰς μορφάς. Αἱ ὀπτασίαι του λούονται εἰς διαφάνειαν ἀέρος κυανοῦ, περιβάλλονται χρυσῇν αἴγλην ἀποθεώσεως, λάμπουν ἀπὸ τὴν στυλβηδόνα χρωμάτων τὴν ὁποίαν μόνον τὰ ἀνθη ἐνδύνονται εἰς τὴν φύσιν, τὴν στυλβηδόνα τὴν ὁποίαν παρομοιάζει ἡ Γραφή μὲ τὸν Σολομῶντα ἐν ὅλῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ. Καμμία σκιά δὲν ἀμαυρώνει, δὲν ταράσσει τὰ πρόσωπά των κανένα χρῶμα σκοτεινόν. Κυαναῖ, πορφυραῖ καὶ χρυσαῖ αἱ εἰκόνες του εἶνε ζωηραὶ καὶ ἀναλλοίωτοι σήμερον μετὰ πεντακοσίων ἐτῶν ἀπόροdon ὡς ἂν ὄχι μὲ χρόνον ὧσθαι καὶ μὲ χρώματα ἀλλὰ μὲ φῶς καὶ μὲ δρόσον νὰ τὰς εἶχε ζωγραφίσει ὁ μοναχός.

Καὶ παρὰ τὸν Φρά Ἀγγελικὸν τὸν ἐνσαρκόνοντα τὴν ἔκστασιν τοῦ μεσαιῶνος, ὁ Μαζάτσιο ἀντιπροσωπεύει τὸ νέον πνεῦμα τῆς φυσιολατρίας καὶ τοῦ πραγματισμοῦ. Πρόδρομος τῆς τέχνης τοῦ Σινιορέλι καὶ τοῦ Γιο-λανδάγιο καὶ τοῦ Ραφαήλου ὁ Μαζάτσιο, ζήσας ἐν ἀθλιότητι, παρεγνωρισμένος, ἔρημος καὶ ἀποθανὼν εἰς ἡλικίαν εἰκοσιῆς μόλις ἐτῶν, εἶχε ὡς θεῖόν του καὶ ὡς ἐμπνεύστριαν τὴν φύσιν. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἤθελε αὐτὸς νὰ ζωγραφίσῃ ἦτο ὄχι ὁ οὐρανὸς ἀλλὰ ἡ πραγματικότης. Ἐκ των πρώτων ἐσπούδασε γυμνὰ σώματα, ἐμελέτησε τοὺς μῦς, ἐσκέφθη τὰς δυσκολίας τῆς προοπτικῆς ἐννοῶν, καθὼς μᾶς λέγει καὶ ὁ Βαζάρι, ὅτι ἡ ζωγραφικὴ δὲν εἶνε τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ ἀναπαράστασις των φυσικῶν πραγμάτων διὰ τοῦ σχεδίου καὶ των χρωμάτων. Εἰς τὰς εἰκόνας τοῦ παρεκκλησίου Βραγκάτσι ὅπου ὑπάρχει ὀλόκληρον τὸ ἔργον του, βλέπομεν τῶντι ὅλας τὰς μορφάς τῆς συγχρόνου τοῦ Φλωρεντίας καὶ ἀνακαλύπτομεν πρόσωπα γνώριμα καὶ ὅλως διόλου πεζὰ καὶ

ἀναγνωρίζομεν τοὺς φίλους του, τὸν Βάρτολο δ' Ἀγγιολέλλι, καὶ τὸν Γρανάτσι, καὶ τὸν Σο-δερίνι, καὶ τὸν Πούλτσι.

Αὐτοὶ εἶνε οἱ δύο διδάσκαλοι τῶν ἀντιθέτων ἰδανικῶν τῆς ζωγραφικῆς τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος. Καὶ οἱ δύο ἀκολουθοῦν μίαν ὁδὸν λογικὴν. Πόσον ἰδανικὴ θὰ ἦτο ὁμῶς ἡ συνένωσις των, ἡ ἐναρμόνισις των, ὁ γάμος των δύο αὐτῶν πρὸς δημιουργίαν μιᾶς ἰσορροπημένης, θείας καὶ ποιητικῆς τὴν ἔμπνευσιν, ἀλλὰ πραγματικῆς ἐξ ἄλλου καὶ ἀληθοῦς τὴν ἐκτέλεσιν ζωγραφικῆς.

Καὶ τὸν γάμον αὐτόν, τῆς μεσαιωνικῆς γλυκύτητος καὶ ἐμπνεύσεως, τῆς ἀρχαίας φυσικότητος καὶ ἀληθείας, τοῦ γάμου οὐρανοῦ καὶ γῆς, τὸν ἐπιτελοῦν οἱ προοραφῆται καὶ ἐξ αὐτῶν τελειότερον ὁ ζωγράφος μᾶς ὁ Σάνδρος Φιλιπέλλι ἢ Μποττιτσέλλι.

Περισσότερον τῶντι παρὰ εἰς κάθε ζωγρά-φον τῆς Ἀναγεννήσεως εἰς τὸν Μποττιτσέλλι φαίνεται ὡς νὰ συνεννοῦνται καὶ νὰ δίδουν ἐν μέσῳ κύματος ποιήσεως ἐν ἀδελφικὸν φίλημα τὰ δύο αὐτὰ μεγάλα ἰδεώδη τῆς ἐποχῆς, τὸ εἰδωλολατρικὸν καὶ τὸ χριστιανικόν. Φίλος τοῦ Λεονάρδου δὲ Βίντσι ὅστις εἰς μίαν ἐπιστολήν του τὸν ὀνομάζει «ὁ Μποττιτσέλλι μᾶς», φίλος τοῦ Μιχαήλ Ἀγγελίου, ὁ ζωγράφος μᾶς εἶνε φύσις φαιδρά, κοσμικὴ ἀλλὰ καὶ συγκεντρωμένη ἐξ ἄλλου, καὶ νευρικὴ καὶ εὐαίσθητος. Ὅπως συνενώνει δύο ἀντίθετα ρεύματα εἰς τὴν ζωγραφικὴν του, τοιοῦτοτρόπως συνενώνει καὶ δύο ἀντιθέτους φύσεις ὁ Μποττιτσέλλι. Τὸν γνωρίζομεν ἀφ' ἐνὸς φαιδρόν. Υἱὸς ἐνὸς ὑποδηματοποιοῦ ἐμαθήτευσεν ὑπὸ τὸν ἀδιόρθωτον αὐτὸν καλόγηρον καὶ γλυκὺν ζωγράφον τὸν Λίππι, ὅστις ὅλην του τὴν ζωὴν ἀπήγαγε κολογραφίας, ἐδραπέτευεν ἐκ τοῦ παραθύρου τοῦ μοναστηρίου του διὰ νὰ μεταβαίνει εἰς ἐρωτικὰς συνεντεύξεις, ἐγκατέλειπε τὰς ἐρωμένας του, ἐσπατάλα τὰ χρήματά του καὶ ἐφέρετο ἐν γένει ὡς πρόσωπον τοῦ Ραμπελαί. Εἰς τοιοῦτον διδάσκαλον ὁ Μποττιτσέλλι ἔμαθε νὰ εἶνε ἀστεῖος, εὐτράπελος, γελαστός καὶ δὲν θὰ ἐτελειώναμεν ποτὲ ἂν ἠθέλαμεν νὰ διηγηθῶμεν τὰς φάρσας του τὰς ὁποίας ὁ Βαζάρις εἰς τὸ σύγγραμμά του μᾶς περιέσωσε. Ἀλλὰ τὰ ἀστεῖα αὐτὰ ἀνέκδοτα, ἀλλὰ τὸ παρώνυμόν του Μποττιτσέλλι τὸ ὁποῖον θὰ εἴπῃ «μικρὸ βαρελάκι» καὶ τοῦ ὁποίου δὲν γνωρίζομεν τὴν ἀληθὴ προέλευσιν, δὲν πρέπει νὰ μᾶς κάμνῃ νὰ νομίζομεν ὅτι ἦτο ταπεινὸς τὴν φύσιν ἢ ἀναίσθητος. Ἦτο υἱὸς ὑποδημα-

τοποιοῦ ἀλλὰ καὶ ὁ Λίππι ἦτο υἱὸς κρεοπώλου καὶ ὁ Γκιότο ἦτο ποιμὴν.

Διὰ τὴν εὐφυΐαν του, διὰ τὴν εὐαισθησίαν του, διὰ τὰ λεπτινὰ του νεῦρα, διὰ τὸ θρησκευτικὸν του αἶσθημα, διὰ τὴν τρυφερότητα τῆς ψυχῆς του καὶ ἂν δὲν εἴχομεν ἀκόμη τὰς εἰκόνας του ὡς ἀψευδῆ δείγματα, θὰ μᾶς τὰ ἐδίδον τὰ δείγματα αὐτὰ οἱ βιογράφοι του. Ὁ Βαζάρις μᾶς λέγει ὅτι ἦτο διψαλέος μαθήσεως ἀναγινώσκων πολὺ καὶ χωρὶς μέθοδον, μὴ φοιτῶν εἰς τὰ σχολεῖα, ἀκόρεστος σπουδῆς, λάτρης τοῦ Δάντη τοῦ ὁποίου τὸ ἔργον καὶ εἰκονογρά-φῃσε, θαυμαστῆς τοῦ

Πετράρχη, γνώστης κάπως τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἐπιγράφει μίαν του εἰκόνα, λεπτὸς ἐν γένει τὸ πνεῦμα, σκεπτικός. Ἄλλως τε ἔχομεν μίαν προσωπογραφίαν του μεταξὺ ἄλλων ζωγράφων εἰς τὸ παρεκκλησίον Βραγκάτσι καὶ ἐκεῖ βλέπει κανεὶς πόσον ἦτο λεπτὸς τὴν ὕψην, ἀσθενικὸς μᾶλλον τὸ σῶμα, μὲ ζωηροὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς, μὲ λεπτὴν τὴν κατατομήν, πυκνὰς καὶ μαύρας τὰς ὀφρὺς, πλουσίαν τὴν κόμην, εὐφυὲς καὶ ἀνήσυχον τὸ στόμα. Ἄλλως τε τὰ νεῦρα του ἦσαν πολὺ εὐαίσθητα ἀφοῦ ταχέως ἠρνήθησαν νὰ τὸν ὑπηρετοῦν καὶ ἀφοῦ ἀπέθανε ἐκ νευρικῆς παραλύσεως περιπατῶν τὰ τελευταῖα του ἔτη εἰς τοὺς δρόμους καὶ στηριζόμενος ἐπὶ βακτηριῶν.

Ἄλλως τε τὴν εὐαισθησίαν του καὶ τὴν πίστιν του τὴν καταδεικνύει ἡ διαγωγή του κατὰ τὸν θάνατον τοῦ Σαβοναρόλα. Ὁπαδὸς τοῦ κάπως ἀγρίου αὐτοῦ ἀποστόλου, ὅστις ἤθελε νὰ μεταμορφώσῃ τὴν Φλωρεντίαν εἰς ἕνα ἀγανὲς ἀσκητικὸν μοναστήριον, ὁ Μποττιτσέλλι δὲν ἀπηρνῆθη ποτὲ τὰ διδάγματά του, ἔφερε καὶ αὐτὸς τὰς εἰδωλολατρικὰς του εἰκόνας ὅπως καοῦν μετὰ των ἄλλων, ἠρνήθη κατὰ συμβουλήν τοῦ μοναχοῦ νὰ ζωγραφίσῃ πλέον τίποτε ἄλλο ἐκτὸς θεῶν θεμάτων, καὶ ἀπληγισμένος μετὰ τὸν διὰ πυρὸς θάνατον τοῦ Σαβοναρόλα, ἀπέθανε ἐκ λύπης καὶ ἀπογοητεύσεως.

ΠΑΛΛΑΣ ΚΑΙ ΚΕΝΤΑΥΡΟΣ

ΜΠΟΤΤΙΤΣΕΛΛΙ

Ἡ ζωὴ του ἄλλως τε δὲν παρέχει καὶ μεγάλας ποικιλίας. Γνωρίζομεν ὅτι κατὰ τὴν σινωμοσίαν τὴν περίφημον των Πάτσι ἡ ὁποία ἐκόστισε τὴν ζωὴν εἰς τὸν Γιουλιανὸν των Μεδίκων, ὁ Μποττιτσέλλι ἐξελέγη ὅπως ζωγραφίσῃ τοὺς ἀπαχονισθέντας πρωταίτιους τῆς συνωμοσίας, τὸν ἀρχιεπίσκοπον τῆς Πίζας Ἰδίου. Γνωρίζομεν ἐπίσης ὅτι ὁ ζωγράφος μᾶς μετέβη εἰς τὴν Ρώμην πλησίον τοῦ πάπα Σίξτου τοῦ Δ' ὅπως συντείνῃ καὶ αὐτὸς εἰς τὴν διακόσμησιν τῆς ἀνεγειρομένης Σιξτίνης, ἡ ὁποία θὰ καθίστατο ὁ Παρθενὼν τῆς ἰταλικῆς ζωγραφικῆς.

Γνωρίζομεν ἀκόμη ὅτι ἀνέλαβε μετὰ τοῦ Γιο-λανδάγιο τὴν διακόσμησιν τῆς ἐκκλησίας των Ἀγίων Πάντων. Ἐγεννήθη τὸ 1447 καὶ ἀπέθανε τὸ 1510.

Καὶ ἤδη ὡς οἴκωμεν ἐν βλέμμα ἐπὶ τοῦ ἔργου τοῦ ζωγράφου προσπαθοῦντες νὰ διεισδύσωμεν εἰς τὸ μυστήριον τῆς γοητείας του, γοητείας τόσον βαθείας, τόσον νεωτερικῆς, τόσον συγχρόνου μὲ τὸν αἰῶνα μᾶς καὶ μὲ τὰ ἰδικά μας ἰδανικά καὶ μὲ τὰς ἰδικὰς μας ὁρέξεις! Ὡς προσπαθήσωμεν νὰ ἴδωμεν διατί ὁ Μποττιτσέλλι κατέστη ὁ προσφιλέστερος ζωγράφος ὅλων των ἰδανιστῶν, ὅλων των ἐκλεκτῶν τῆς ἐποχῆς μᾶς καὶ διατί θεωρεῖται ἀπὸ τοὺς περισσότερους των κριτικῶν ὡς ὁ ψυχικώτερος ἂν ὄχι καὶ ὁ ἁρμονικώτερος καὶ ὁ πνευματικώτερος ζωγράφος τῆς Ἰταλίας.

Εἶπομεν ἤδη ὅτι ὁ Μποττιτσέλλι συγκεντρώνει ἐν ἑαυτῷ ὅλην τὴν τρυφεράν χάριν, τὸ βαθὺ πάθος, τὴν ἐκστατικὴν τῶν πρώτων ζωγράφων μὲ ὅλην τὴν λεπτότητα, τὴν εὐσυνειδησίαν, τὴν γλυκεῖαν ζωὴν καὶ τὴν ἀλήθειαν τῆς ἐκτελέσεως των ἀναμορφωτῶν τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος. Διὰ μέσου τοῦ Λίππι ἔλαβε ὅλην τὴν χάριν τοῦ Φρά Ἀγγελικοῦ καὶ ἀνατραφεὶς ἐντὸς τοῦ παρεκκλησίου Βραγκάτσι ἐμνήθη εἰς ὅλα τὰ μυστήρια τῆς νέας

ζωντανής ζωγραφικής του Μαζάτσιο. Είπε ολίγον ἀδέξιος, ολίγον ἀβέβαιος εἰς τὴν τέχνην του, ἀλλὰ αὐτὸ προσθέτει εἰς τὴν γοητείαν του. Ζωγραφίσας εἰδωλολατρικά καὶ θρησκευτικὰ θέματα ἀνέμιξε καὶ εἰς τὰ δύο μίαν ἐπίγειον χάριν καὶ μίαν οὐρανίαν ἔκστασιν. Αἱ Ἀφροδίται ἔχουν μίαν νοσταλγίαν τοῦ οὐρανοῦ καὶ αἱ Παρθένοι του ἔχουν μίαν προβερὰν ὄρεξιν τῶν καρπῶν τῆς γῆς.

Τὸν ἀγαπῶμεν εἰς τὸν αἰῶνα μας καὶ δὲν ἦτο δυνατόν παρὰ νὰ τὸν ἀγαπῶμεν ἀφοῦ ἀρέσκεται ὅπως καὶ ἡμεῖς εἰς τὰς περιπλοκάς τῶν αἰσθημάτων, εἰς τὰς ἡδονικὰς μελογχολίας, ἀφοῦ ἔχει ὡς ἡμεῖς τὴν ψυχὴν κουρασμένην, τὰς αἰσθήσεις λεπτὰς, τὴν τέχνην διυλισμένην. Αἱ ἐκφράσεις τῶν γυναικῶν του ἐγκατοπτρίζουν τὸ ἄπειρον, τὰ χεῖλη ὅλα ἀνοίγονται νοσταλγὰ φιλημάτων καὶ θωπεῶν ἐνῶ καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ὅλοι μεγεθύνονται ἑτοιμοὶ εἰς ἐνατενίσεις, κατανύξεις καὶ δάκρυα. Οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν μορφῶν τοῦ Μποττιτσέλλι ὑψοῦνται εἰς τὸ κυανοῦν τῶν ὀνείρων ἐνῶ τὰ χεῖλη των φρίσσουν διὰ τὴν πραγματικότητα τῶν φιλημάτων. Ἐνα μίγμα ταρακτικὸν αἰσθημάτων, ἕνα αἰνιγματὶκὸν ἡδονικόν, ολίγον διεφθαρμένον ἂν θέλετε, ολίγον ἐκφυλισμένον ἀλλ' ἀπειρώς γλυκὺ γυναικῶν ψυχῶν, ἕνα μίγμα μυστικισμοῦ καὶ σανσουαλισμοῦ: αὐτὸ εἶνε ὁ Μποττιτσέλλι. Καὶ εἶνε, βλέπετε, μὲ ὅλην τὴν ἀπόστασιν τῶν πέντε αἰώνων, σύγχρονός μας εἰς τὴν ψυχὴν, ἔχει τὰς ὁρέξεις μας, ἔξωγραφίσε δι' ἡμᾶς καὶ τὸ λυκόφως τοῦ αἰῶνος μας. Αἱ μορφαὶ του εἶνε αἱ μορφαὶ αἱ ὁποῖαι μᾶς ἀρέσουν, τὰς ὁποίας ὀνειρευόμεθα καὶ εἶνε κατ' ὁμοίωσιν τῶν ὀνείρων μας ἐργασμένοι.

Μᾶς ταρασσούν αἱ εἰκόνες του, καὶ πῶς νὰ μὴ μᾶς ταρασσούν ἀφοῦ εἰς τὰ πρόσωπά των βλέπομεν νὰ λάμπουν ὅλαι αἱ δίψαι, ὅλαι αἱ ἐκστάσεις, ὅλαι αἱ ὁρέξεις, ὅλη ἡ μεταρσίωσις τοῦ πνεύματος καὶ ὅλη ἡ ταραχὴ τῆς σαρκός.

Καὶ ἡ ὅλος διόλου ἁρμονισμένη, ἡ ὅλος διόλου ἰσορροπημένη ἀνάμιξις οὐρανοῦ καὶ γῆς, τὸ ἄρωμα αὐτὸ λιτανειῶν καὶ ἐρωτικῶν ἁσμάτων, τὸ μίγμα αὐτὸ Βοκαίου καὶ Δάντη, ψαλμῶν καὶ Ἀσματος Ἀσμάτων, καθιστᾷ τὰς εἰκόνας τοῦ Μποττιτσέλλι τόσο ἐγγλῶτους ὥστε νὰ ὁμιλοῦν εἰς τὰς αἰσθήσεις μας, νὰ ἀνοίγουν ὠκεανούς σκέψεων καὶ συναισθημάτων ἐντὸς μας, νὰ μᾶς κυλοῦν τὰ ὄψα ὡς στίχοι καὶ νὰ μᾶς γοητεύουν ὡς μουσικά.

Ἐχὼν εἰς ὕψιστον βαθμόν, —περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλος ζωγράφος τοῦ κόσμου— τὸ διακο-

σμητικὸν αἶσθημα, διευθετεῖ τόσο καλῶς ἐν τῇ ἀφελείᾳ τὰς στάσεις, τὰς καμπύλας τῶν εἰκόνων του, τὰς γραμμὰς, τὰ χρώματα, τὰς ἐκφράσεις, ὥστε νὰ μᾶς διαθέτῃ μουσικῶς. Μόνον τῶντι μὲ ρυθμούς, μόνον μὲ ἁρμονίας δύναται νὰ παραβῇ κανεὶς τὰς εἰκόνας του. Ὁ Μποττιτσέλλι πέντε αἰῶνας πρὸ τοῦ Μπαϊκλιν καὶ τοῦ Στούκ καὶ τοῦ Ἀλμα Ταδέμα καὶ τοῦ Μπέρν Ζόνς καὶ τοῦ Ροσσέτι εἶνε ἕνας μουσικὸς ζωγράφος. Τὴν ἰδίαν μουσικὴν ἐντύπωσιν τὴν ὁποίαν μᾶς προσενοῦν αἱ μετόπαι τοῦ Παρθενῶνος, ἡ μητρόπολις τῆς Κολωνίας καὶ αἱ τραγωδίαὶ τοῦ Αἰσχύλου, τὸ αὐτὸ διονυσιακόν, καθὼς τὸ ἀποκαλεῖ ὁ Νίτσε, συναισθημα ἐσωτέρας τινὸς ἁρμονίας ἀνεξαρτήτου μορφῆς καὶ ἀνεξαρτήτου συστάσεως μᾶς προσενοῖ καὶ ἡ «Στέψις τῆς Θεοτόκου» ἢ ἡ «Ἀλληγορία τοῦ Ἐαρος» τοῦ Μποττιτσέλλι.

Ἄλλ' ὅς ἐξετάσωμεν λεπτομερῶς κάπως τὰ δύο αὐτὰ ἀριστουργήματα τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν πιθανῶς τὸ κατακόρυφον τῆς τέχνης τοῦ Μποττιτσέλλι.

Καὶ γενικῶς πρῶτον ὅς παρατηρήσωμεν πόσον καὶ εἰς τὰς δύο εἰκόνας αἱ μορφαὶ χωρὶς νὰ ἔχουν τὸ αὐλὸν καὶ τὸ ἀδέξιον καὶ τὸ ἄσαρκον τῶν μορφῶν τοῦ Φρά Ἀγγελικοῦ, εἶνε ψυχικὰ ἀριστουργήματα, πλημυρισμένα ἀπὸ αἰσθημάτων ἀνέκφραστα, ἀπὸ μελαγχολίας τὰς ὁποίας κανεὶς δὲν θὰ δυνηθῇ ποτὲ νὰ διηγηθῇ, τὰς ὁποίας μόνον ὁ Μπαχ ἢ ὁ Σοῦμαν θὰ ἐδύναντο διὰ ἥχων νὰ ἁρμονίσουν, ἀπὸ ἐκστάσεις ἀγγέλων ἀναμειγνυόμενας μὲ σταγόνας πικρίας, ἀπὸ μίαν χάριν τέλος ὑπερκόσμιον καὶ ἀπὸ μίαν μελαγχολίαν ἢ ὁποία βυθίζεται εἰς κύματα ἡδονῆς. Καταντᾷ δηλητηριωδῶς ὠραία, καταντᾷ νὰ κηλῇ ὀφθαλμοὺς καὶ ὄψα καὶ αἰσθήσεις ἢ ἐκφράσεις τῶν μορφῶν αὐτῶν τῶν ὁποίων ἐκάστη ἔχει ἕνα μυστικὸν ἀνεξερεύνητον νὰ μᾶς εἴπῃ, καὶ αἱ ὁποῖαι δύο αἰσθημάτων προκαλοῦν ἀντίθετα ἔμμονα καὶ ἀποτελοῦνται ὡς δύο κεντρικὰς μουσικὰς ἐκφράσεις μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς συμφωνίας: τὴν ἡδονὴν καὶ τὴν ὀδύνην.

Πόσον ἀπλοῦν εἶνε καὶ μολταῦτα ἄφατον εἰς μαγεῖαν τὸ στρογγύλον εἰκόνισμα τῆς Στέψης τῆς Παρθένου. Χωρὶς νὰ ἔχη τὴν δύναμιν τῆς συνθέσεως καὶ τὸν διευθετισμὸν ἄλλων ἔργων τοῦ ζωγράφου: τῆς Συκοφαντίας αἴφνης ἢ τῶν τοιχογραφιῶν τῆς Σιζίννας, εἶνε ὅμως τὸ μᾶλλον Μποττιτσέλλιον τῶν ἔργων τοῦ Μποττιτσέλλι.

Ἡ ὁποία γλυκύτης, ὁποία λεπτότης εἰς τὰς ἀποχρώσεις αἱ ὁποῖαι δὲν φθάνουν ποτὲ μέχρις ἀντιθέσεων, ὁποία σοφία εἰς τὸν ἑναρμονισμόν τῶν καμπυλῶν, ὁποία ὁμοία ἔντασις, ὁποία ὁμοία γλυκύτης καὶ ὁμοία καλλονὴ εἰς τὰς μορφάς. Ἡ Παρθένος κλίνει ἕνα πρόσωπον ὑφασμένον ἀπὸ κατάνυξιν, δάκρυα καὶ μητρότητα καὶ διὰ χειρὸς κινουμένης διὰ τῆς αὐτῆς μουσικῆς διὰ τῆς ὁποίας κινοῦνται καὶ οἱ ἀστέρες, ἐμβαπτίζει μίαν αὐλὸν γραφίδα εἰς τὸ μελανοδοχεῖον ὅπως γράψῃ τὸ Magnificat. Ἡ Παναγία εἶνε ὡς ἡ dominante τῆς μουσικῆς αὐτῆς συμφωνίας. Οἱ Ἄγγελοι ἐκ δεξιῶν τείνουν γραφίδα, οἱ ἄγγελοι τῶν ἄκρων ὑψώνουν μὲ συγκινητικὰς προσπάθειάς τὸ στέμμα ἄνωθεν τῆς γλυκείας κεφαλῆς καὶ ὁ μικρὸς Χριστὸς ἔχων ἤδη τὴν νοσταλγίαν τοῦ οὐρανοῦ στρέφει ἄνωθεν ὄμματα μεστὰ ἀπὸ σκέψιν, ἐνῶ ἡ χεὶρ του παιδικὴ εἰσέτι, ψαύει μίαν ἐρυθρὰν ροιάν, ἕνα ρόδι τὸ ὁποῖον ἢ μήτηρ ἀτόνω, γλυκέως τοῦ προσφέρει. Ἀ! ὁ ἐρυθρὸς ἐκεῖνος τόνος τῆς ροιᾶς πῶς ἐκρήγνυται ὡς μία σάλπιγξ ἐν μέσῳ τῶν σκοτεινῶν ἁρμονιῶν τῶν ἄλλων χρωμάτων καὶ πῶς ὁ καρπὸς αὐτὸς ἐρριμμένος ἐκεῖ, φαιδρὸς, χυμῶδης, κατέρυθρος, αἰμοσταῆς ὡς πληγὴ, λάμπων ὡς φωλεὰ ρουβινίων καὶ σπινθήρων, φωτεινὸς ἐν μέσῳ τῆς κατανύξεως καὶ τῆς λαιτρίας ἀποτελεῖ ὡς μίαν βακχικὴν ἐπίκλησιν ὡς ἕνα φύσημα εἰδωλολατρίας καὶ Ὀλύμπου μέσα εἰς τὴν γοητικὴν μυστικότητα τῶν γύρω χριστιανικῶν συμβόλων. Ἡ ροιὰ εἶνε ἡ πρόκλησις ἢ ἀκάθεκτος τὴν ὁποίαν κάμνει ἡ χαρὰ τοῦ εἰδωλολατρισμοῦ πρὸς τὸν ἀσκητικὸν χριστιανισμόν. Καὶ ἕνα τοπίον ἀπλοῦται ὀπισθεν τῆς εἰκόνος, ἕνα τοπίον ὀνείρου λεπτοῦ, ἐλαφροῦ, ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα διαβλέπομεν εἰς ἥρεμα ὄνειρα. Καὶ δὲν σκέπτεται κανεὶς τίποτε ἔμπροσθεν τῆς εἰκόνος, δὲν προσβάλλεται κἂν ἀπὸ τὴν ἐλαφρὰν ἀδεξιότητα τῶν εἰκόνων, διότι ἡ πραγματικὴ ἀρετὴ καὶ τὸ μυστικὸν γόητρόν της οὔτε εἰς διευθετήσεις, οὔτε εἰς κινήσεις, οὔτε εἰς τὴν παρὰστασιν ἔγκειται. Ἡ τελειότης ἐνυπάρχει εἰς μίαν ἁρμονίαν ἢ ὁποία συγγέει καὶ ἐξιδανικεύει ὅλα τὰ πρόσωπα καὶ τὰ κράτει ὅλα μεταίωρα, εὐτυχῇ ἀπὸ μίαν ἔκστασιν καὶ προσεκτικὰ εἰς τὴν γοητείαν οὐρανίας τινὸς μελωδίας. Ὅλοι τῶντι φαίνονται ὡς νὰ ἐνωτίζονται ἐντὸς τῆς εἰκόνος θεῖα ρήματα ἀγγέλων, μουσικὰς ὑπερκοσμίου, εὐτυχίας ἀνεκλήτους. Εὐρίσκεται κανεὶς εἰς ἕνα κόσμον μαγεμένον. Ὁ Λεονάρδος δὲ Βίντσι δέκα ἔτη κατό-

πιν εἰς τὴν «Παρθένον τῶν Βράχων» μὲ ὅλην τὴν ποιήσιν καὶ τὴν μεγαλοφυΐαν τῆς ἐκτελέσεώς του δὲν θὰ ὑπερκοντίσῃ τὸ ἔργον αὐτὸ τοῦ Μποττιτσέλλι.

Ἡ ἄλλη ὄψις, ἡ περισσότερον εἰδωλολατρικὴ τοῦ ταλάντου τοῦ ζωγράφου, θριαμβεύει εἰς τὴν ἄλλην εἰκόνα τὴν «Ἀλληγορίαν τοῦ Ἐαρος». Δὲν εἶνε πλέον ἡ λεπτότης τῆς ἐργασίας, ἡ εὐσυνειδησία ἐκείνη λεπτοτέχνου ἢ ὁποία παρατηρεῖται εἰς τὰ εἰκονίσματα τοῦ ζωγράφου. Ἐδῶ οὔτε χρυσὰ χρώματα οὔτε λεπτοκέντητοι στολισμοί· ἀλλ' ἕνας τόνος κίτρινος καὶ πρασινωπός, ἕνα χρῶμα μελαγχολίας καὶ μολταῦτα ζωῆς, ἕνα χρῶμα ὁμοιον μὲ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀπαντᾷται εἰς κάποιας εἰκόνας τοῦ Φρά Ἀγγελικοῦ.

Ἐνα τοπίον ὑψηλῶν μηλεῶν, ἕνα τοπίον Ἐσπερίδων ὅλον φορτωμένον ἀπὸ καρποὺς μὲ τοὺς κλώνους τῶν δένδρων εὐθέως ἡρέμως ἀνυψουμένας, πλημμυρεῖ τὸ βάθος τῆς εἰκόνος ὡς ἀπὸ τόσας λαμπάδας τοῦ φωτεινοῦ κόσμου, τόσα ἀναθήματα βλαστήσεως καὶ γονιμότητος.

Καὶ ἡ Ἀφροδίτη, ὄχι γυμνὴ ἀλλὰ ἐνδεδυμένη δλόκληρον κῆπον, ἐστολισμένη ἀπὸ ὅλα τὰ δῶρα τῆς ἀνοίξεως, ἀνέκφραστος εἰς χάριν καὶ εἰς ἀριστοκρατίαν σαρκὸς καὶ ἐκφράσεως, προχωρεῖ ἀγγέλτρια εὐαγγελίων ζωῆς εὐδίας καὶ ἔρωτος. Αἱ Χάριτες πλησίον τῆς περισσότερον γυμναὶ κάτωθεν τῶν πέπλων των, ἁρμονικαὶ ὡς νὰ κατῆλθον ἀπὸ ἕνα ἀνάγλυφον προφειδαικῆς τέχνης, χορεύουν ἑαρινὰ χορδὸν ἀνοίξεως. Ὁ Ἐρως τυφλός, παντοδύναμος ὅσον καὶ ἡ Εἰμαρμένη, ἴσταται ἐκεῖ, καὶ πλησίον του ὁ Ἐρμῆς σιδηρόφρακτος ὡς ἱππότης φλωρεντινὸς ὁρέπει τὰ πρῶτα ἄνθη τῆς νέας βλαστήσεως.

Ἡ ἐντύπωσις ἐκ τῆς εἰκόνος αὐτῆς ἔχει μίαν ἀρχαϊκότητα διαπεραστικήν, ἕνα ἄρωμα θεοσερότητος καὶ νεότητος καὶ μᾶς φαίνεται ὡς ἕνα τέλειον εἰδύλλιον, ὡς μία ἀρχαία βουκολικὴ παρέλασις, ὡς μία συγκομιδὴ μεδιαιμάτων καὶ γλυκυτήτων. Ἡ Ἀφροδίτη πλέον δὲν μᾶς φαίνεται ὡς μία θεὰ ἢ μία γυνὴ ἀλλὰ ὡς αὐτὸ τὸ σύμβολον τῆς Αἰωνίας Χάριτος ἢ γόησσα καλλονὴ καὶ μέσα εἰς τὸ παραδείσιον τοπίον, ἐλαφρά, ἑαρινή, δλόκληρος ἄνθη, δλόκληρος ἕνα ἄνθος δίδει τὴν ἐντύπωσιν ἀναστάσεως καὶ ἀφυπνίσσεως, μιᾶς ἀφυπνίσσεως ἀρχαίων θεῶν. Ὁ Ραφαῆλος θὰ μᾶς δώσῃ σώματα τελειότερα, θὰ ἀντιγράψῃ πιστῶς τοὺς ἀρχαίους νὰ μᾶς δώσῃ ἕνα ὄραμα ἑλληνικῆς τέχνης ζωηρότερον εἰς τὴν Φαρνεζίναν καὶ τὸ

Βατικανόν, ἀλλ' οὔτε τὴν ἀφέλειαν οὔτε τὴν ἀρμονίαν τοῦ Μποττιτσέλλι θὰ δυνήθῃ νὰ φθάσῃ.

Δὲν θὰ ἐμμείνωμεν εἰς τὸ ἔργον ὅλον τοῦ ζωγράφου, δὲν θὰ ἐνδιατρίβωμεν περισσότερον εἰς τὰ θαυμάσια αὐτὰ *tondi* τὰ στρογγυλὰ εἰκονίσματα εἰς τὰ ὁποῖα τόσον διέπρεψε καὶ τὰ ὁποῖα μικρὰ καὶ ἐπιμελημένα εἶνε ὅπως τὰ τραγούδια εἰς τὸ ἔργον τοῦ Σοῦμαν, οἱ μαργαρίται δηλαδὴ τῆς παραγωγῆς του. Θὰ ἀρκεσθῶμεν νὰ ἀναφέρωμεν μεταξὺ τῶν τελειότερων τοῦ ἔργου μίαν «Γέννησιν» ἢ ὁποῖα εὐρίσκεται εἰς τὴν πινακοθήκην τοῦ Λονδίνου καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἡ ποίησις τοῦ Μποττιτσέλλι φθάνει εἰς τὸ τελειότερον ὕψος της. Κύριον ἔργον του ἐπίσης εἶνε ἡ «Γέννησις τῆς Ἀφροδίτης» ἢ ὁποῖα εὐρίσκεται εἰς τὴν Φλωρεντίαν καὶ παριστᾷ τὴν Θεάν φερομένην ἐπὶ ὀστράκου, ὠθουμένην ὑπὸ πνευμάτων ἀνέμων καὶ προχωροῦσαν ἐν ἀφροῖς κυμάτων πρὸς τὴν ὄχθην ὅπου ἐστολισμένη μετ' ἀνθῶν καὶ βρέχουσα μετ' ὀδὰ τὸν ὀρίζοντα ἢ Ἄνοιξις τὴν ἀναμένει. Εἰς τὴν «Λατρείαν τῶν Μάγων» ἐπίσης, εἰς τὴν «Ἀποκατήλωσιν» ἢ ὁποῖα εὐρίσκεται εἰς τὸ μουσεῖον Πότσι Πεζόλι, εἰς τὴν «Παλλάδα καὶ τὸν Κένταυρον» τῆς Πινακοθήκης τοῦ Λονδίνου, εἰς τὴν «Συκοφαντίαν» τοῦ Μουσείου Πίτσι ὅπου ὁ Μποττιτσέλλι ἐνεπνεύσθη ἀπὸ ἐλληνικὸν θέμα ἀναφερόμενον ἀπὸ τὸν Φιλόστρατον, τὸ τάλαντον τοῦ Μποττιτσέλλι καταδεικνύεται ὁλόκληρον πάντοτε ἁρμονίζον τὴν χάριν μετ' ὁ πνεῦμα, τὴν μελαγχολίαν μετ' ἡν περιπάθειαν.

Ὁ Μποττιτσέλλι ἀποθνήσκει εἴπομεν τὸ 1510, τὸ ἴδιον ἔτος κατὰ τὸ ὁποῖον ἀποθνήσκει καὶ ὁ ἐνεστὸς πρόδρομος τοῦ Τισιανῶ ὁ Γιοργιόνε. Μετὰ τὸν Μποττιτσέλλι ὀλίγα ἔτη ἀκόμη θριάμβου τῆς τέχνης καὶ ἔπειτα ἡ παρακμὴ ἀρχίζει ὅπως πρὸ αὐτοῦ ἡ ἀδεξιότης καὶ ἡ ἄωρος τέχνη ἐβασίλευον.

Μία εἰκὼν τοῦ Γάδου ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ Φρά Ἀγγελικοῦ εἶνε ἀκόμη ἀτελής, ἀφελής, μετὰ τὴν τὸ παιδικὸν καὶ τὸ μῆπω ὥριμάσαν.

Μία εἰκὼν πάλιν τῶν τελευταίων ἐτῶν τοῦ Ραφαήλου, ὅστις ἤκμασε τριάκοντα ἔτη κατόπιν, μᾶς παρουσιάζει μίαν τέχνην πολὺ περισσότερον βεβαίαν ἐκείνης, πολὺ περισσότερον

ὥριμον ἀλλὰ καὶ περισσότερον θεατρικὴν, περισσότερον προσποιημένην.

Μετὰ τὸν Μποττιτσέλλι τρῶντι μόνον δύο γίγαντες ὁ Μιχαὴλ Ἀγγελος καὶ ὁ Ραφαῆλος θὰ παλαίσουν ἀκόμη μετ' ὑπερανθρώπων δυνάμεις ὅπως συνδυάσουν τὸ αἶσθημα καὶ τὴν εἰλικρίνειαν τῆς ἐμπνεύσεως, μετ' ἡν τελειότητα τῆς μορφῆς, δύο γίγαντες λέγω θὰ παλαίσουν καὶ θὰ νικήσουν. Ἀλλὰ μετὰ τὰς ὑπερανθρώπων προσπαθείας τῶν ἡ τέχνη θὰ καταπέση ἀμέσως, θὰ παρακμάσῃ, θὰ μὲν ἄμειπτος ἀλλὰ ψυχρὰ, τελειοποιημένη ἀλλ' ἄψυχος, εἰσερχομένη πλέον εἰς τὴν πρόοδον τοῦ ἐκφυλισμοῦ της.

Ὅπως αἱ μετόπαι τῆς ἀρχαϊκῆς σχολῆς τῆς Αἰγίνης, ὅπως ὁ ἡνίοχος τῶν Δελφῶν, ὅπως τὰ δειλὰ καὶ ὠραῖα ἀνάγλυφα τοῦ ναοῦ τῆς Ὀλυμπίας, τοιοῦτοτρόπως καὶ τὰ ἔργα τοῦ Μποττιτσέλλι μᾶς δίδουν μίαν ὠραίαν αὐγὴν, μίαν ἀγνὴν καὶ δροσερὰν καὶ παρθενικὴν αὐγὴν τέχνης. Ὑπάρχουν πολλοὶ οἱ ὁποῖοι προτιμοῦν τὴν σχολὴν τῆς Αἰγίνης ἀπὸ τὸν Φειδίαν καὶ τὸν Πραξιτέλην καὶ προτιμοῦν τοὺς προορραφελίτας ἀπὸ τὸν Ραφαῆλον. Εἶνε ἴσως οἱ ἐκλεκτοί. Εἰς τὴν προορραφελιτικὴν ἐποχὴν τρῶντι ἡ ζωγραφικὴ εἶνε ἡ παρθένος ἡ ἀγνοοῦσα εἰσέτι ἑαυτήν, ἡ ὠραία κοιμωμένη βασιλοπούλα τοῦ παραμυθιοῦ, στολισμένη μετ' ὅλα τὰ δῶρα τῆς Ἥβης, δειλὴ καὶ ἀγνή εἰς τὰ ὄνειρα, γλυκυτάτη καὶ μυστικὴ καὶ ἱερὰ. Μετ' αὐτήν, διὰ τὸν Ραφαῆλον ἤδη καὶ τοὺς μαθητάς τοῦ Βουοναρόττι ἡ τέχνη εἶνε μία ἀνθισμένη καλλονή, ὅχι παρθένος πλέον ἀλλὰ γυνή, γινώσκουσα ἑαυτήν καὶ τὸν κόσμον, γευθεῖσα ὅλα τὰ φιλήματα, ὠραία ἀλλὰ χωρὶς μυστήρια, ὠραία μετ' ὠραιότητα μεστὴν μεσημβρίας καὶ δύσεως συγχρόνως.

Καὶ ἐνθυμοῦμαι καὶ πάλιν τὴν ἀλληγορικὴν εἰκόνα τῆς εἰσόδου τοῦ Ἑάρου. Δὲν νομίζετε καὶ σεῖς ὅτι ἡ τέχνη τοῦ Μποττιτσέλλι ἐμφανίζεται εἰς ἡμᾶς ὁμοία μετ' ἡν μυστικὴν μυροβόλον καὶ γόησαν μορφήν διὰ τὴν ὁποίαν σὰς ὠμίλουν πρὸ ὀλίγου, καὶ ἡ ὁποῖα δειλὴ καὶ ἀνέκφραστος, γλυκεῖα καὶ παρθενικὴ ἔρχεται ἐνδεδυμένη ἓνα ὁλόκληρον κῆπον νὰ μᾶς ἀναγγεῖλῃ μίαν μεγάλην ἀνθησιν καὶ μίαν πλουσίαν ἀνοιξιν;

Ν. ΕΠΙΣΚΟΠΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΑ ΔΥΟ ΑΓΓΕΛΙΚΑ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΑ

Σὰν ποιός, ἐδῶ στὴν ἄγρια σας ἔρημν θανάτου χώρα,
Ποιός, ἀγγλογέννητοι νεκροί,
Τολμάει τὸν ὕπνον τὸ μακρὸν

Νὰ σὰς ταράξῃ τώρα;

Τὰ κοῦρα γυμνά σας κόκκαλα, βγαλμένα στὸν αἶρα,
Θὰ εἰμπόρειαν ἴσως νὰ χαροῦν,
Ἀν εἶχαν μνήματα νὰ βροῦν

Πέρα, στὴ γῇ σας πέρα.

Στὸ φῶς ποῦ ξαναβλέπετε, στοῦ τόπου μας τὴν αὔρα,
Χάρεθ' ἐβρίσκετε καμμιὰ,
Τί ἀκοῦν καὶ τ' ἀψυχα κορμιὰ

Τῆς ξενιτειᾶς τὴ λάβρα.

Λησμονημένα πλάσματα, παρηγοριά σας νᾶναι
Ποῦ, σ' ἄλλη πράσινη κορφή,
Μαζί σας νύθαφτοι ἀδελφοί

Ν' ἀνταμωθοῦν ζητᾶνε.

Ἐκεῖ, ποῦ ἀνθοῦν τὰ χόματα, κ' οἱ λίθοι ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη,
Μὲς τὰ κοντόβραδα τ' ἀχνά,
Νὰ ρεῖ θὰ βλέπετε συχνὰ

Θλιμμένο ἀγάπης δάκρυ.

Τὸ ναύτη, ποῦ δὲν ἔλεε γιὰ πάντα ἐδῶ ν' ἀράξῃ;
Τὸν πλούσιο, ποῦρθε νὰ χαρῇ,
Καὶ μαύρη μοῖρα φθονερὴ

Τὸν ἔχει ξάφνου ἀρπάξει.

Ὅσους ὁ Χάρος ἔθαψε στὸ ξένο τοῦτο χῶμα
Δίχως λουλούδι καὶ φιλὴ
Νὰ κλάρουν ἔρχονται οἱ καλοὶ

Ποῦ τοὺς θυμοῦνται ἀκόμα.

Ἀφήσ' ἔρμιοι, ἀφήσετε τὸ βᾶτο καὶ τὸ σκῆνο,
Καὶ ἀνέλπιστα θὰ σὰς φανῇ
Ποῦ ἀκοῦτε γνώριμον φωνή,

Κάποιον ἀκριβοῦ σας θρήνο.

Τὸ μέρος, ποῦ σ' ἀδάκρυτο χορταριασμένο μνηῆμα
Γιὰ χρόνια ἐμείνετε κλειστοί,
Θωριά νὰ πάρη γελαστή

Μὴν εἶναι ἀλήθεια κοῖμα;

Ἐκεῖ δὲ θέλει ἀργήσουνε, σὲ σταθερὰ θεμέλια,
Πλούσια παλάτια νὰ φανοῦν,
Ὅτε τοὺς ἤχους θὰ ξυπνοῦν

Χοροί, τραγούδια, γέλια.

Τί βλάβει! — ὁ μαῦρος ἄνθρωπος, προτοῦ σὸν Ἄδη φτιάση,
Μὲ λίγα ὀνειράτα γλυκὰ
Τοῦ κόσμου τ' ἄπειρα κακὰ

Γυρεύει νὰ ξεχάσῃ.

Γενναία Κυρὰ τῆς θάλασσας, ποῦ μέριμνα καὶ πέρα
Ἔχεις γιὰ κάθε σου παιδί,
Ἀγκαλὰ κ' ἔπαψε νὰ ἰδῇ

Τοῦ κόσμου τὸν αἰθέρα,

Κύττα! — λουλούδια ῥίχνοντας καὶ πράσινα κλωνάρια,
Ὁ τόπος τοῦτος προσκυνᾷ
Τὰ ξεθαμμένα σου στερνὰ

Τ' ἀνθρώπου ἀπομεινάρια.

Στέργεις καὶ ἡ ξένη Μοῦσα μου τραγοῦδι νὰ προσφέρει;
Ναί· θέλει βέβαια τὸ δεχτῆς.
Ἔχει πατρίδα ὁ Ποιητῆς

Ὅλα τῆς γῆς τὰ μέρη.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΜΑΡΚΟΡΑΣ

ΣΙΝΣΟΥΪ ΤΑΜΕΝΑΓΑ

ΜΑΚΡΟΒΙΟΤΗΣ*

* Γιαπωνέζικο παραμῦθι.

Πρὶν ἀπὸ πολλὰ-πολλὰ χρόνια ἔξοῦσεν ἓνας ἄνθρωπος ποῦ τὸν ἔλεγαν Σεντάρο. Τὸ παράνομά του ἐσήμαινε « Ἐκατομμυριοῦχος », καὶ δὲν ἦτο μὲν τόσο πολὺ πλούσιος, ἀλλὰ φτωχὸ νὰ τὸν ἔλεγε, πάλιν θὰ ἔπεφτε ἔξω. Εἶχε κληρονομίη μιὰ μικρὴ περιουσία ἀπὸ τὸν πατέρα του καὶ μ' αὐτὴν ἔξοῦσε, ἔοδεοντας ἀστόχαστα τὸν καιρὸ του, χωρὶς νὰ σκεφθῇ ποτὲ σοβαρῶς γιὰ δουλειά, ὥς που ἔγινε τριανταδύο χρόνων.

Μιὰν ἡμέρα, χωρὶς καμμὶαν ἀφορμὴ κ' αἰτία, ἡ σκέψις τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀρρώστιας ἤλθεν ἐπάνω του. Ἡ ἰδέα πῶς θ' ἀρρώσταινε καὶ θὰ πέθαινε τὸν ἔκαμε πολὺ δυστυχισμένο.

— Ἦθελα νὰ ζήσω, εἶπε μοναχὸς του, ὥς που νὰ γείνω γέρος πεντακόσων ἢ ἑξακόσων χρόνων, ἐλεύθερος ἀπὸ κάθε ἀρρώστια. Τὸ συνηθισμένο μᾶκρος τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου εἶνε πολὺ κοντό.

Ἀποροῦσε καὶ δὲν ἤξευρε ἂν ἦτο δυνατόν, περνώντας μὲ ἀπλότητα καὶ λιτότητα εἰς τὸ ἔξης, νὰ παρατείνῃ τὴν ζωὴν του ὅσον καιρὸν ἐπιθυμοῦσε.

Ἐγνώριζε πῶς ἦσαν πολλὰ ἱστορικὰ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν τῶν αὐτοκρατόρων ποῦ εἶχαν ζήσῃ χίλια χρόνια, καὶ ἦτον καὶ μιὰ πριγκίπισσα Γιαμάτο ποῦ ἔζησεν, ὥς λέγουν, ἕως τὰ πεντακόσια χρόνια. Αὐτὸ εἶνε τὸ τελευταῖον ἱστορικὸν παράδειγμα μεγάλης μακροβιότητος.

Ὁ Σεντάρο ἴσχυνὰ εἶχεν ἀκούσῃ τὸ ἱστορικὸν τοῦ Κινέζου βασιλέως Σιν-νὸ-Σίκο. Ἦτον αὐτὸς ἓνας ἀπὸ τοὺς πλέον ἄξιους καὶ δυνατοὺς κυβερνήτας ποῦ ἀναφέρει ἡ ἱστορία τῆς Κίνας. Αὐτὸς ἔκτισε ὅλα τὰ μεγάλα παλάτια, καθὼς καὶ τὸ περίφημον μέγα σινικὸν τεῖχος. Ἀπόκτησεν ὅτιδήποτε σὸν κόσμον ἠμποροῦσε νὰ ἐπιθυμήσῃ, ἀλλὰ μ' ὅλην

τὴν εὐτυχίαν του καὶ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν λαμπρότητα τῆς αὐλῆς του, μ' ὅλην τὴν σοφίαν τῶν συμβούλων του καὶ τὴν δόξαν τῆς βασιλείας του, εἶχε μεγάλο καημό, διότι ἐγνώριζε πῶς μιὰ μέρα ἔπρεπε ν' ἀποθάνῃ καὶ ὅλα νὰ τ' ἀφήσῃ.

Ὅταν ὁ Σιν-νὸ-Σίκο ἐπῆγαινε τὸ βράδυ νὰ κοιμηθῇ, ὅταν ἐσηκώνετο τὸ πρωῒ, κ' ὅσο νὰ περάσῃ τὴν ἡμέρα του, ἡ σκέψις τοῦ θανάτου ἦτο μαζὶ του παντοτεινά. Δὲν μποροῦσε νὰ τὴν διώξῃ. Ἀχ! ναῦρισκε μονάχα τὸ Βοτάνι τῆς Ζωῆς, καὶ θάταν εὐτυχισμένος!

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἔκαμε ἐπὶ τέλους συμβούλιον μὲ τοὺς αὐλικούς του καὶ τοὺς ἐρώτησε ἂν ἠμποροῦσαν νὰ τοῦ βροῦν τὸ Βοτάνι τῆς Ζωῆς, διὰ τὸ ὅποιον τόσα εἶχεν ἀκουστὰ καὶ διαβασμένα.

Ἐνας γέρος αὐλικός, Τζοφουκού τὸν ἔλεγε, εἶπε πῶς πέραν ἀπὸ τὰ πελάγη ἦτον μία χώρα λεγομένη Χοραϊζάν, καὶ πῶς ἔξοῦσαν ἐκεῖ κατὰ καλογέροι ποῦ ἤξευραν τὸ μυστικὸν κ' ἔκαμιναν τὸ Βοτάνι τῆς Ζωῆς. Ὅποιος ἔπινε ἀπὸ αὐτὸ τὸ θαυματουργὸν γιαιτρικόν, ἔμενε γιὰ πάντα ζωντανός.

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπρόσταξε τὸν Τζοφουκού νὰ κινήσῃ καὶ νὰ πάῃ στὴν χώρα τοῦ Χοραϊζάν, νὰ βρῇ τοὺς καλογέρους καὶ νὰ τοῦ φέρῃ ἓνα μπουκαλάκι μὲ τὸ μαγικὸ βοτάνι. Ἐδῶσε σὸν Τζοφουκού μιὰ ἀπὸ τὰς καλλίτερές του γιόγκες, τὴν ἀρμάτωσε ἐπιτήδες γι' αὐτόν, καὶ τὴν ἐφόρτωσε μὲ μεγάλους θησαυροὺς καὶ πολύτιμα πετράδια νὰ τὰ πάγῃ ὁ Τζοφουκού κανίσκια στοὺς καλογέρους.

Ὁ Τζοφουκού ἔκαμε πανιά γιὰ τὴν χώρα τοῦ Χοραϊζάν, ἀλλὰ ποτὲ δὲν ξαναγύρισε σὸν Αὐτοκράτορα ποῦ τὸν ἐκατεροῦσε ἀπὸ τότε ὅμως τὸ Ὄρος Φοντζί λέγεται ὅτι εἶνε τὸ μυθολογικὸν Χοραϊζάν καὶ ἡ κατοικία τῶν καλογέρων ποῦ εἶχαν τὸ μυστικὸν βοτάνι, καὶ ὁ Τζοφουκού ἐδοξάσθη ὥς προστάτης τῶν ἁγίων καὶ θεός.

* Ἀπὸ τὴν συλλογὴν τῶν Γιαπωνέζικων Παραμυθίων, τὴν ὁποίαν ἐξέδωκεν ἀγγλιστὶ ἡ Γιαπωνὶς Γεωδωρία Ὁζάκι, εἰκονογραφημένην ὑπὸ τοῦ Ἰάπωνος καλλιτέχου Κακούζο Φοντζίγίμα.

Ἀπεφάσισε λοιπὸν ὁ Σεντάρο νὰ κινήσῃ καὶ νὰ βοῇ τοὺς καλογέρους, καί, ἂν μποροῦσε, νὰ γείνῃ κι' αὐτὸς καλόγερος. κ' ἔτσι ν' ἀποκτήσῃ τὸ ἀθάνατο νερό. Ἐνθυμήθη πῶς στὰ μικρὰ του εἶχεν ἀκούσῃ νὰ λέγουν πῶς ὄχι μόνον στὸ Ὅρος Φουτζι ἐξοῦσαν αὐτοὶ οἱ καλόγεροι, ἀλλὰ καὶ πῶς ἐκατοικοῦσαν σ' ὅλα τὰ παρὰ πολὺ ψηλὰ κορφοβούνια.

Ἔτσι ἄφησε τὸ πατρογονικὸ του στὴν ἐννοια τῶν συγγενῶν του, κ' ἐξεκίνησε νὰ πάγῃ νὰ τοὺς εὔρῃ. Ἐταξείδευσε σ' ὅλα τὰ βουνὰ καὶ τὰ ὄρη τῆς στεργιάς, κ' ἐσκαρφάλωσε στὰ ψηλότερα κορφοβούνια, ἀλλὰ καλόγερο δὲν βρῆκε.

Ἐπὶ τέλους, ἀφοῦ πολλὰς ἡμέρας ἐπλανήθη σ' ἕναν τόπον ἄγνωστο, ἀπάντησε ἕναν κυνηγό.

— Μπορεῖς νὰ μοῦ πῆς, τὸν ἐρώτησε, ποῦ μένουν οἱ καλόγεροι ποῦ ἔχουν τὸ Βοτάνι τῆς Ζωῆς;

— Ὅχι, ἀποκρίθηκε ὁ κυνηγός· δὲν ξέρω νὰ σοῦ πῶ ποῦ μένουν τέτοιοι καλόγεροι, σ' αὐτὰ ὅμως τὰ μέρη ζῇ ἕνας ξακουστός κλέφτης. Λένε πῶς εἶνε καπετάνιος σὲ διακόσια παληκάρια.

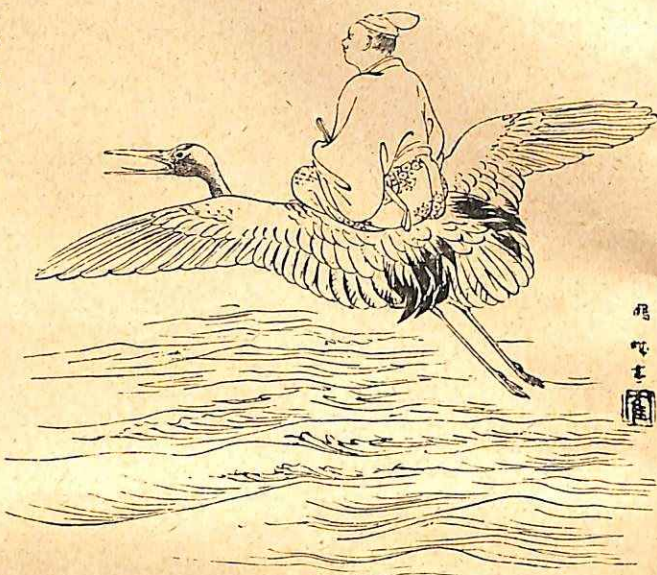
Αὕτῃ ἡ παράξενη ἀπόκρισις ἔκαμε τὸν Σεντάρο παραπολὺ νὰ θυμώσῃ, καὶ νὰ συλλογισθῇ πόσον ἀνόητος ἦτον νὰ χάνῃ τὸν καιρὸν του ζητώντας τοὺς καλόγερους πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος, κ' ἔτσι ἀπεφάσισε νὰ πάγῃ ἀμέσως στὸν ναὸν τοῦ Τζοφουκού, ποῦ λατρεύεται ὡς προστάτης θεὸς τῶν καλογέρων εἰς τὰ Νότια τῆς Ἰαπωνίας.

Ὁ Σεντάρο ἔφθασε στὸν ναὸν κ' ἔκαμε τὴν προσευχή του ἐπὶ ἡμέρες, παρακαλῶντας τὸν Τζοφουκού νὰ τοῦ δείξῃ τὸν δρόμον νὰ πάγῃ σὲ κανέναν καλόγερο ποῦ νάχῃ νὰ τοῦ δώσῃ αὐτὸ ποῦ τόσον ἐλαχταροῦσε ναῦρη.

Τὰ μεσάνυχτα τῆς ἐβδόμης ἡμέρας, ἐνῶ ὁ Σεντάρο ἦτο γονατιστὸς εἰς τὸν ναόν, ἔδωσε μιὰ καὶ ἀνοίξε τοῦ ἱεροῦ ἡ θύρα, καὶ ὁ Τζοφουκού ἐφανερώθη μέσα σ' ἕνα σύννεφο φωτεινὸ, κ' ἐφώναξε τοῦ Σεντάρο νὰ ζυγώσῃ σιμότερα, κ' ἐμίλησεν ἔτσι:

— Ἡ ἐπιθυμία σου εἶνε πολὺ ἐγωϊστικὴ καὶ δὲν εἶνε εὐκόλον νὰ σοῦ γείνῃ ἡ χάρις. Νομίζεις ὅτι θὰ σοῦ ἄρесе νὰ γείνῃς καλόγερος γιὰ ναῦρης τὸ Βοτάνι τῆς Ζωῆς. Γνωρίζεις πόσον βαρεῖα εἶνε ἡ καλογερικὴ; Ὁ καλόγερος δὲν ἔχει τὴν ἄδεια νὰ τρώγῃ παρὰ ὀπωρικὰ καὶ βατόμουρα καὶ φλοῦδες ἀπ' τὰ πεῦκα· ὁ καλόγερος πρέπει νὰ κόψῃ κάθε συνάφειαν μὲ τὸν κόσμον διὰ νὰ γείνῃ ἡ καρ-

διά του καθαρὴ σὰν τὸ χρυσάφι κ' ἐλεύθερη ἀπὸ κοσμικοὺς πόθους. Μὲ τὸν καιρὸ, ἀφοῦ ἀκολουθήσῃ αὐτοὺς τοὺς αὐστηροὺς κανόνες, ὁ καλόγερος παύει νὰ αἰσθάνεται τὴν πείνα, τὴν δίψα καὶ τὸ κρύο, καὶ τὸ σῶμα του γίνε-ται τόσο ἐλαφρὸ ὥστε νὰ μπορῇ νὰ πηγαίνῃ καβάλλα σὲ γερανὸ ἢ σὲ κυπρίνο, καὶ νὰ περιπατῇ ἐπάνω στὸ νερὸ χωρὶς νὰ βρέχωνται τὰ πόδια του. Ἐσύ, Σεντάρο, ἀγαπᾷς τὴν καλοπέρασι καὶ τὴν καλοζωία. Δὲν εἶσαι κἂν οὔτε ὅπως ὁλος ὁ κόσμος, διότι εἶσαι ὑπερβολικὰ ὀκνηρός, καὶ περισσότερον εὐαίσθητος στὸ κρύο καὶ στὴ ζέστη ἀπὸ τὸν καθένα. Ποτὲ δὲν θὰ σταθῇς ἄξιός νὰ πᾶς ξυπόλυτος οὔτε

νὰ φορῇς ἕνα μονάχα ψιλὸ ροῦχο τὸν χειμῶνα! Νομίζεις πῶς θάχῃς ποτὲ τὴν ὑπομονὴ ἢ τὴν καρτερίαν νὰ ζήσης σὰν καλόγερος. Ἐπειδὴ ὅμως μὲ παρεκάλεσες, θὰ σὲ βοηθήσω μὲ ἄλλον τρόπον· θὰ σὲ στείλω εἰς τὴν χώραν τῆς Αἰωνίου Ζωῆς, ὅπου ὁ θάνατος ποτὲ δὲν πατᾷ, ὅπου οἱ ἄνθρωποι ζοῦν αἰωνίως!

Ἐνῶ ἔλεγεν αὐτά, ὁ Τζοφουκού ἔβαλε στὸ χέρι τοῦ Σεντάρο ἕναν μικρὸ χαρτένιο γερανὸ, καὶ τοῦ εἶπε νὰ καθήσῃ στὴν πλάτη του, καὶ ὁ γερανὸς θὰ τὸν πάγῃ ἐκεῖ κάτω.

Ὁ Σεντάρο ὑπήκουσε μὲ θαυμασμόν πολύν. Ὁ γερανὸς σιγὰ-σιγὰ ἐμεγάλωσε τόσον ὥστε νὰ τὸν καβαλλικέψῃ ἀναπauτικὰ ὁ Σεντάρο. Ἐπειτα ἀνοίξε τις φτεροῦγες του, ἐσηκώθη ψηλὰ στὸν ἀέρα, κ' ἐπέταξε πέρα, ἐπάνω ἀπ' τὰ βουνά, ἴσια στὴ θάλασσα.

Ὁ Σεντάρο στὴν ἀρχὴ ἐτρόμαξε πολὺ· ἀλλὰ

σιγὰ σιγὰ συνείδησε μὲ τὸ γοργὸ πέταγμα στὸν ἀέρα. Κ' ἔτσι ἐτρόβηξαν κ' ἐπῆγαν χιλιάδες μίλια. Τὸ πουλὶ ποτὲ δὲν ἐσταμάτησε γιὰ νὰ ξεκουρασθῇ ἢ νὰ φάγῃ, ἀλλ' ἐπειδὴ ἦτον χαρτένιο πουλὶ, φυσικὰ δὲν τοῦ ἐχρειάζετο τροφή, καὶ τὸ περιέργον εἶνε ὅτι οὔτε ὁ Σεντάρο ἐπείνασε καθόλου.

Ἐπειτα ἀπὸ ἡμέρες ἔφθασαν σ' ἕνα νησί. Ὁ γερανὸς ἐπέταξε ἀρκετὸ διάστημα μέσα στὴν ξηρά, καὶ ὕστερα ἐκούρνιασε στὸ χῶμα.

Ἀμα ὁ Σεντάρο ἐπέζεψε ἀπὸ τὴν πλάτη τοῦ πουλιοῦ, ὁ γερανὸς ἐδιπλώθη μοναχὸς του κ' ἐχώθη μέσ' τὴν τσέπη του.

Ἀρχισε τότε ὁ Σεντάρο νὰ κυττάζῃ γύρω μὲ περιέργειαν, διότι ἠθελε νὰ ἰδῇ τί λογῆς ἦτον ἡ χώρα τῆς Αἰωνίου Ζωῆς. Ἐκαμε πρῶτα ἕνα γύρο στὴν ἐξοχὴ κ' ὕστερα μέσα στὴν πολιτεία. Τὸ κάθε τί, ἐννοεῖται, ἦτον ἐντελῶς παράξενον καὶ διαφορετικὸ ἀπὸ τὰ πράγματα τοῦ τόπου του. Ἀλλὰ καὶ ὁ τόπος καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐφαίνοντο εὐτυχισμένοι, καὶ γι' αὐτὸ ἐσκέφθη ὅτι καλὰ θὰ ἔκαμνε νὰ μείνῃ ἐκεῖ, κ' ἔπιασε δωμάτιον εἰς ἕνα ξενοδοχεῖον.

Ὁ ξενοδόχος ἦτον καλὸς ἄνθρωπος, καὶ ὅταν ὁ Σεντάρο τοῦ εἶπε πῶς ἦτον ξένος καὶ εἶχεν ἔλθῃ νὰ ζήσῃ ἐκεῖ, τοῦ ὑπεσχέθη νὰ φροντίσῃ γιὰ ὅλα τὰ χρειάζόμενα καὶ νὰ τὰ βολέψῃ μὲ τὸν διοικητὴν τῆς πόλεως διὰ τὸ ζήτημα τῆς διαμονῆς τοῦ Σεντάρο. Εὐρῆκε μάλιστα καὶ σπίτι διὰ τὸν ξένον του, κ' ἔτσι ἐπληρώθη ὁ μεγάλος πόθος τοῦ Σεντάρο κ' ἔγεινεν ὁ Σεντάρο κάτοικος εἰς τὴν χώραν τῆς Αἰωνίου Ζωῆς.

Ὅσο ἔσωνε τῶν νησιωτῶν ἡ μνήμη, κανένας ἄνθρωπος ποτὲ δὲν εἶχε πεθάνῃ ἐκεῖ, καὶ ἡ ἀρρώστια ἦτο πρᾶγμα ἄγνωστον. Παπᾶδες εἶχαν ἔλθῃ ἀπὸ τὴν Ἰνδίαν καὶ τὴν Κίναν καὶ τοὺς εἶχαν κάμῃ λόγον γιὰ ἕναν ὄραϊο τόπο ποῦ λέγεται Παράδεισος, ὅπου εὐτυχία καὶ εὐδαιμονία καὶ μακαριότης γεμίζουν ὅλων τῶν ἀνθρώπων τὴν καρδιά, ἀλλὰ στὰς πύλας του ἔφθανε μόνον ὁποῖος πέθαινε. Αὕτῃ ἡ παράδοσις εἶχε μεταδοθῇ ἀπὸ αἰῶνων, ἀπὸ πατέρα σὲ παιδί· ἀλλὰ κανένας δὲν ἤξευρεν ἀκριβῶς τί ἦτο ὁ θάνατος παρὰ ὅτι ἐπῆγαινε τοὺς ἀνθρώπους στὸν Παράδεισο.

Ἐντελῶς ἀλλοιωτικά ἀπὸ τὸν Σεντάρο καὶ τοὺς ἄλλους κοινούς ἀνθρώπους, ἀντὶ νὰ φοβῶνται καὶ νὰ τρέμουν τὸν θάνατον, αὐτοὶ ὅλοι, πλούσιοι καὶ πτωχοί, τὸν ἐλαχταροῦσαν σὰν κατὰ καλὸ καὶ ποθεινόν. Ὅλοι εἶχαν βαρεθῇ τὴν ἀπέραντη ζωὴ των, κ' ἐλαχταροῦσαν

νὰ πᾶνε στὴν εὐτυχισμένη χώρα τῆς γαλήνης ποῦ ἐλέγετο Παράδεισος ὅπως τοὺς εἶχαν εἰπῇ οἱ παπᾶδες πρὶν ἀπὸ χρόνια καὶ καιροὺς.

Ὅλα αὐτὰ τὰ ἔμαθεν ὁ Σεντάρο κουβεντιάζοντας μὲ τοὺς νησιώτες. Εὐρέθη, κατὰ τὰς ιδέας του, εἰς τὴν χώραν τῆς Ἀναποδιάς. Ὅλα ἦσαν ἀνάποδα. Αὐτὸς εἶχε ποθήσῃ νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τὸν θάνατον. Εἶχεν ἔλθῃ εἰς τὴν χώραν τῆς Αἰωνίου Ζωῆς μὲ μεγάλην ἀνακούφισιν καὶ χαράν, κ' εὐρῆκε τοὺς ἐντοπίους, ποῦ ἦσαν καταδικασμένοι νὰ μὴν πεθάνουν ποτέ, νὰ θεωροῦν εὐδαιμονίαν τὸν θάνατον.

Ὅτι αὐτὸς ἔως τότε ἐνόμιζε φαρμάκι, αὐτοὶ τὸ ἔτρωγαν ὡς καλὴν τροφήν, καὶ ὅλα τὰ πράγματα ποῦ αὐτὸς ἦτο συνειδησιμὸς νὰ τρώγῃ, αὐτοὶ τὰ πετοῦσαν πέρα. Ἀμα ἤρχετο κανένας ἔμπορος ἀπὸ τοὺς ἄλλους τόπους, οἱ πλούσιοι ποιοὺς νὰ πρωτοτρέξῃ ν' ἀγοράσῃ φαρμάκια. Τὰ ἐρροφοῦσαν ἡδονικώτατα ἐλπίζοντες νὰ ἔλθῃ ὁ θάνατος γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ πᾶνε στὸν Παράδεισο.

Ἀλλὰ αὐτὰ ποῦ ἦσαν θανατηφόρα δηλητήρια στοὺς ἄλλους τόπους δὲν ἔκαμναν ἐνέργειαν σ' αὐτὸν τὸν ἀλλόκοτο τόπο, καὶ οἱ ἄνθρωποι ποῦ τὰ ἐκατάπιναν μὲ τὴν ἐλπίδα τοῦ θανάτου, ἔβλεπαν πῶς σὲ λίγον καιρὸ ἦσαν καλλίτερα στὴν ὑγείαν των καὶ ὄχι χειρότερα.

Τοῦ κάκου ἐπάσχίζαν νὰ φανταστοῦν σὰν καὶ τί ἔμοιαζε ὁ θάνατος. Οἱ εὐκατάστατοι ἔδιναν ὅλα των τὰ χρήματα καὶ τ' ἀγαθὰ των ὅλα, ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ κοντύνουν τὴν ζωὴν των ἔστω καὶ σὲ διακόσια ἢ τριακόσια χρόνια. Χωρὶς καμμιὰ ἀλλαγὴ νὰ ζοῦν ἔτσι αἰώνια, τοὺς ἐφαίνετο πολὺ θλιβερὸ καὶ ἐνοχλητικὸ πρᾶγμα.

Τὰ φαρμακεία εἶχαν ἕνα φάρμακο ποῦ τὸ ἐμοσχοπωλοῦσαν, διότι ὑπετίθετο ὅτι, ἀφοῦ τὸ ἔπαιρνε κανεὶς καμμιὰ ἐκατοστὴ χρόνια, ἔκαμνε τὰ μαλλιά καὶ πᾶς ψαρρὰ κ' ἔφερνε ἐνοχλήσεις στὸ στομάχι.

Ὁ Σεντάρο τὰ ἔχασε ἅμα εἶδε ὅτι τὸ φαρμακερὸ ψάρι ποῦ τὸ λέν τεσσαροδόντι τὸ ἔμαγειρεύουν στὰ ξενοδοχεῖα κι' ὅσοι τὸ ἔτρωγαν ἐγλυφαν τὰ δάχτυλά των, καὶ γυρολόγοι ἐγύριζαν στοὺς δρόμους κ' ἐπωλοῦσαν σάλτσες ἀπὸ κανθαρίδες. Δὲν εἶδε ποτὲ κανέναν ν' ἀρρωστήσῃ ἀφοῦ ἔτρωγε αὐτὰ τὰ φοβερά πρᾶγματα, οὔτε κἂν εἶδε ποτὲ κανέναν νάχῃ ἔστω καὶ συνάχι.

Ὁ Σεντάρο ἦτον κατενθουσιασμένος. Ἐλέγεν ἀπὸ μέσα του ὅτι ποτὲ δὲν θὰ βαρεθῇ νὰ ζῇ, καὶ ὅτι θὰ ἦτο βεβήλωσις νὰ ποθήσῃ τὸν θάνατον. Ἦτον ὁ μόνος εὐτυχὴς ἄνθρωπος

ἐπάνω στὸ νησί. Αὐτὸς τοὐλάχιστον ἤρχετο νὰ ζήσει χιλιάδες χρόνια καὶ νὰ χαρή τὴν ζωὴν του. Ἀρχισεν ἀμέσως τὸ ἐμπόριον, καὶ πρὸς τὸ παρὸν οὔτε κἀν ὠνειρεύετο νὰ ξαναγυρίσῃ στὴν πατρίδα του.

Ἀλλὰ ὅσον ἐπερνοῦσαν τὰ χρόνια, τὰ πράγματα δὲν ἐπῆγαιναν τόσο γλυκὰ καὶ εὐμορφα ὥπως εἰς τὴν ἀρχὴν. Ἐχασε πολλὰ εἰς τὸ ἐμπόριον, καὶ κἄμποσες φορὲς τὰ ἐμπέδευσε μὲ τοὺς γείτονας. Αὐτὰ τὸν ἔκαμαν πολὺ νὰ στενοχωρηθῇ.

Ὁ καιρὸς ἐπερνοῦσε γι' αὐτὸν μὲ τὴν γρηγοράδα τῆς σαίτας, διότι ἦτο πολυάσχολος ἀπὸ τὸ πρῶτ' ἕως τὸ βράδυ. Τρακόσια χρόνια ἐπέρασαν μὲ αὐτὸν τὸν μονότονον τρόπον, καὶ τότε ἐπὶ τέλους ἄρχισε νὰ βαρύνεται τὴν ζωὴν ἐκείνου τοῦ τόπου, κ' ἐλαχάρισε νὰ ἰδῇ τὸν δικό του τόπο καὶ τὸ παλαιὸ σπιτικό του. Ὅσο καὶ ἂν ἐξοῦσε ἐκεῖ, ἡ ζωὴ πάντα ἡ ἴδια θὰ ἦτον, — λοιπὸν δὲν ἦτον τρέλλα καὶ μωρία νὰ κάθεται ἐκεῖ διὰ παντός;

Ὁ Σεντάρου, μὲ τὴν ἐπιθυμίαν ποῦ εἶχε νὰ φύγῃ καὶ νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τὴν χώραν τῆς Αἰωνίου Ζωῆς, ἐνθυμήθηκε τὸν Τζοφουκοῦ, ποῦ τὸν εἶχε βοηθήσῃ προτίτερα νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τὸν θάνατον, καὶ ἔκαμε τὴν προσευχή του εἰς τὸν ἅγιον νὰ τὸν ξαναπάγῃ στὸν δικό του τόπον.

Δὲν ἐπρόφθασε νὰ δεηθῇ, καὶ ὁ χαρτένιος γερανὸς ἐπετάχθηκε ἀπὸ μέσ' ἀπὸ τὴν τσέπη του. Ὁ Σεντάρου τὰ ἔχασε ὅταν εἶδε ὅτι τὸ πουλὶ ἔμεινεν ἀπείρακτο ὥστερα ἀπὸ τόσα χρόνια. Πάλιν τὸ πουλὶ ἄρχισε νὰ μεγαλώνῃ ἕως ὅτου ἔγινε τόσο μεγάλο ὥστε νὰ τὸ καβαλλικέψῃ ὁ Σεντάρου. Καὶ ἅμα τὸ ἐκαβαλλίκεψε, τὸ πουλὶ ἀνοῖξε τὶς φτεροῦντες του κ' ἐπέταξε γρήγορα, ἐπάνω ἀπὸ τὸ πέλαγος, πρὸς τὸ μέρος τῆς Ἰαπωνίας.

Τόση ἦτον ἡ ἀστασία τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε ἐκύνταξε πίσω του ὁ Σεντάρου κ' ἐλυπήθη ὅτι ἄφησε κ' ἔφυγε. Ἐπροσπάθησε νὰ σταματήσῃ τὸ πουλὶ, ἀλλὰ χαμένος κόπος. Ὁ γερανὸς ἐτράβηξε τὸν δρόμον του, χιλιάδες μίλια ἐπάνω ἀπὸ τὸν ὠκεανόν.

Ἦλθε τότε μία μπόρα, καὶ ὁ θαυμαστός χαρτένιος γερανὸς ἐμούσκεψε, ἐξάρωσε κ' ἔπεσε στὴ θάλασσα. Ὁ Σεντάρου ἔπεσε μαζὶ του. Πολὺ τρομαγμένος μὲ τὴν ιδέαν μήπως καὶ πνιγῇ, ἐφώναξε δυνατὰ τὸν Τζοφουκοῦ νὰ σπεύ-

σῃ νὰ τὸν σώσῃ. Ἐκύνταξε γύρω, ἀλλὰ καράβι δὲν ἐφαίνετο. Ἐκατάπτε ἀρκετὸ νερὸ τῆς θαλάσσης, καὶ αὐτὸ τὸν ἔκαμε χειρότερα. Ἐνῶ ἔκαμνε μεγάλον ἀγῶνα νὰ κρατηθῇ, ἐπάνω στὰ νερά, εἶδεν ἕνα φοβερὸν καρχαρίαν ποῦ ἐκολυμποῦσε πρὸς τὸ μέρος του. Ἐπλησίασε ὁ καρχαρίας κοντήτερα καὶ ἀνοῖξε τὸ μεγάλο στόμα του νὰ τὸν χάψῃ. Ὁ Σεντάρου λίγο ἔλειψε νὰ παγώσῃ ἀπὸ τὴν τρομάρα του ὅταν ἠσθάνθη τόσο κοντὰ τὸ τέλος του, κ' ἐφώναξε μὲ ὅλην του τὴν δύναμιν τὸν Τζοφουκοῦ νὰ ἔλθῃ νὰ τὸν σώσῃ.

Καὶ ἰδοὺ! — ὁ Σεντάρου ἐξύπνησε μὲ τὰ δικὰ

του ξεφωνητὰ καὶ εἶδεν ὅτι εἰς τὸ διάστημα τῆς προσευχῆς του εἶχεν ἀποκοιμηθῇ ἔμπρὸς στὸ ἱερόν, καὶ ὅτι ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἔκτακτα καὶ τρομακτικὰ ἐπεισόδια δὲν ἦταν παρὰ ἕνα ἄγριο ὄνειρο. Κρύος ἰδρώτας τὸν εἶχε κόψῃ ἀπὸ τὸν φόβον του, καὶ αὐτὸς εἶχε μείνῃ μὲ τὸ στόμα ἀνοικτό.

Ἐξαφνα ἕνα λαμπρὸ φῶς ἦλθε κοντά του, καὶ μέσα εἰς τὸ φῶς ἦτον ἕνας ἄγγελος. Ὁ ἄγγελος ἐκρατοῦσεν ἕνα βιβλίον στὸ χέρι του, καὶ εἶπε στὸν Σεντάρου:

— Μὲ στέλνει σὲ σένα ὁ Τζοφουκοῦ, ὁ ὁποῖος ἤκουσε τὴν προσευχή σου καὶ σοῦ ἐπέτρεψε νὰ δῇς στὸ ὄνειρό σου τὴν χώραν τῆς Αἰωνίου Ζωῆς. Ἀλλὰ σὺ ἐβαρέθηκες νὰ ζῇς ἐκεῖ, κ' ἐζήτησες νὰ ἐπιστρέψῃς στὴν πατρίδα σου γιὰ νὰ μπορέσῃς νὰ πεθάνῃς. Ὁ Τζοφουκοῦ, γιὰ νὰ σὲ δοκιμάσῃ, σὲ ἄφησε νὰ πέσῃς στὴ θάλασσα, κ' ἔστειλε ἕναν καρχαρίαν νὰ σὲ χάψῃ. Ὁ πόθος σου διὰ τὸν θάνατον δὲν ἦτο πραγματικός, διότι καὶ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐφώναξες δυνατὰ κ' ἐζήτησες βοήθειαν. Ἐπίσης ἄδικα ἐπιθυμεῖς νὰ γείνης

καλόγερος ἢ νὰ εὖρης τὸ Βοτάνι τῆς Ζωῆς. Τὸ καλλίτερον γιὰ σένα εἶνε νὰ πᾶς στὸ πατρικό σου σπίτι καὶ νὰ ζήσῃς μὲ καλωσύνην καὶ φιλεργίαν. Ποτὲ μὴν ἀμελήσῃς νὰ τιμᾷς τὴν ἐπέτειον τῶν γενεθλίων τῶν προγόνων σου, καὶ καθῆκον σου νὰ θεωρῇς τὸ νὰ ἐσοδεύῃς διὰ τὸ μέλλον τῶν τέκνων σου. Ἔτσι θὰ ζήσῃς καὶ θὰ καλογεράσῃς καὶ θὰ εἶσαι εὐτυχής, ἄφησε ὅμως τὸν μάταιον πόθον ποῦ ἔχεις νὰ γλυτώσῃς ἀπὸ τὸν θάνατον, διότι κανένας ἄνθρωπος δὲν ἡμπορεῖ νὰ γλυτώσῃ, τώρα δὲ ἔμαθες καλὰ πλέον ὅτι οἱ ἐγωῖστικοὶ πόθοι, καὶ ὅταν πραγματοποιοῦνται, δὲν φέ-

ρουν τὴν εὐτυχίαν. Εἰς αὐτὸ τὸ βιβλίον ποῦ σοῦ δίδω ὑπάρχουν πολλὰ καλὰ διδάγματα διὰ νὰ τὰ μάθῃς· ἂν τὰ μελετᾷς, θὰ βαδίσῃς εἰς τὸν δρόμον ποῦ σοῦ ἔδειξα.

Ὁ ἄγγελος ἐχάθη ἀπ' ἔμπρὸς του, ἅμα ἐτελείωσε τὴν ὁμιλίαν του, καὶ ὁ Σεντάρου ἐπῆρε κατάκαρδα τὸ μάθημα. Μὲ τὸ βιβλίον στὸ χέρι ἐπέστρεψε στὸ παλαιὸ του σπίτι, καὶ λησιμονήσας ὅλους τοὺς χαμένους πόθους του, ἐπροσπάθησε νὰ ζήσῃ καλὰ καὶ χρήσιμα καὶ νὰ τηρῇ τὰ διδάγματα ποῦ ἔμαθε μὲ τὸ βιβλίον, καὶ ἀπὸ τότε ἐπέρασαν καλὰ καὶ ὠραῖα καὶ αὐτὸς καὶ τὸ σπίτι του.

Ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ ὑπὸ Ν. ΠΟΡΙΩΤΗ

ΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΗΛΙΑΣ ΜΗΝΙΑΤΗΣ*

Μὰ τάχα τί χρεῖα ἦτον νὰ πάθῃ, νὰ σταυρωθῇ, νὰ ἀποθάνῃ ἕνας Θεός; δὲν ἦτον ἄλλο μέσον διὰ νὰ γένῃ τὸ μέγα ἔργον τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων; ἐδῶ θαυμάσατε τὴν ἄκραν τοῦ Θεοῦ συγκατάβασιν. Ζάλευκος ὁ Βασιλεὺς τῶν Λοκρῶν, ἔκαμεν ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἄλλους ἕνα νόμον, ὅτι ἐνὸς μοιχοῦ νὰ εὐγάνωσι καὶ τοὺς δύο ὀφθαλμούς· δικαιοτάτος νόμος, νὰ χάνῃ τὸ φῶς τῶν ὀμμάτων, ὅπου εἶναι τὸ ἀκριβώτερον πρᾶγμα τῆς ζωῆς, ὅποιος ἐγγίζει τοῦ ἄλλου τὴν τιμὴν, ὅπου εἶναι τὸ ἀκριβώτερον πρᾶγμα τοῦ κόσμου. Πρῶτος ὅπου ἐπαρέβη τοῦτον τὸν νόμον καὶ ἐπίασθη εἰς μοιχείαν, ἐστάθη ὁ ἰδιὸς του υἱός, καὶ ἀποφασίζει ὁ δικαιοτάτος Βασιλεὺς, νὰ τοῦ δοθῇ ἡ πρέπουσα παιδείσις. Παρακαλοῦσιν ὅλοι οἱ ἄρχοντες, πᾶρακαλεῖ ὅλος ὁ λαὸς τὸν Βασιλέα νὰ γένῃ ἵλεως πρὸς τὸν υἱόν του, τὸν διάδοχον καὶ κληρονόμον τῆς Βασιλείας του· ἀλλ' ἐκεῖνος στέκει στερεὸς εἰς τὴν γνώ-

μην του, καὶ θέλει καλῆτερα νὰ φυλάξῃ τὸν νόμον του, παρὰ τὸν υἱόν του. Ἀλλ' ὥσάν ἡ μεσιτείαις καὶ παρακάλεσαι τὸν στενεύουσι δυνατά, ἄρχισε νὰ μαλακώνεται, καὶ νὰ ἀκούῃ ὄχι μόνον τὴν δικαιοσύνην του, ἀλλὰ καὶ τὴν πατρικὴν ἀγάπην. Ἡ δικαιοσύνη (ἔλεγε συλλογιζόμενος μὲ τὸν ἑαυτὸν του) ζητεῖ νὰ τυφλώσω τὸν υἱόν μου, διατὶ εἶναι παραβάτης τοῦ νόμου μου· ἡ ἀγάπη ἡ πατρικὴ ζητεῖ νὰ συμπαθήσω τὸν υἱόν μου, διατὶ εἶναι γέννημα τῶν σπλάγχχνων μου. Ἄν ἐγὼ παραβλέπω τὴν δικαιοσύνην μου, καὶ δὲν τὸν παιδεύσω καθὼς πρέπει, εἶμαι ἄδικος Κριτής· ἂν παραβλέπω πάλιν τὴν ἀγάπην τὴν πατρικὴν, καὶ τὸν τιμωρήσω καθὼς πρέπει, εἶμαι ἀσπλαγχνὸς πατήρ. Ἀχ τύχη! καὶ ἂν ἐγὼ ἐμελλον νὰ εἶμαι Πατήρ, διατὶ νὰ μὲ κάμῃς Κριτὴν; ἄχ φύσις! καὶ ἂν ἐγὼ ἐμελλον νὰ εἶμαι Κριτής, διατὶ νὰ μὲ κάμῃς πατέρα; μὰ πῶς; ἀμφιβάλλω; ἐγὼ εἶμαι δίκαιος Κριτής, ἡ δικαιοσύνη εἶναι τυφλὴ καὶ δὲν βλέπει εἰς τοῦ πταιστοῦ τὸ πρόσωπον· μὰ πάλιν τί αποφασίζω; ἐγὼ εἶμαι φιλότεκνος πατήρ, καὶ ἡ ἀγάπη εἶναι ὁμοίως τυφλή, καὶ δὲν βλέπει τοῦ πταιστοῦ τὸ πταίσimon. Εἶμαι Βασιλεὺς, ὅταν θέλω, ἡμπορῶ νὰ παιδεύσω, μὰ καὶ ὡς Βασιλεὺς, ὅταν θέλω, ἡμπορῶ νὰ συγχωρήσω· καὶ νὰ μὴ φυλάξω ἕναν νόμον, ὅπου ἐγὼ ἔκαμα; καὶ νὰ μὴ φυλάξω ἕναν υἱόν, ὅπου ἐγὼ ἐγέννησα; τί νὰ κάμω ὁ δυστυχὴς καὶ Κριτής, καὶ πατήρ, εἶναι τάχα

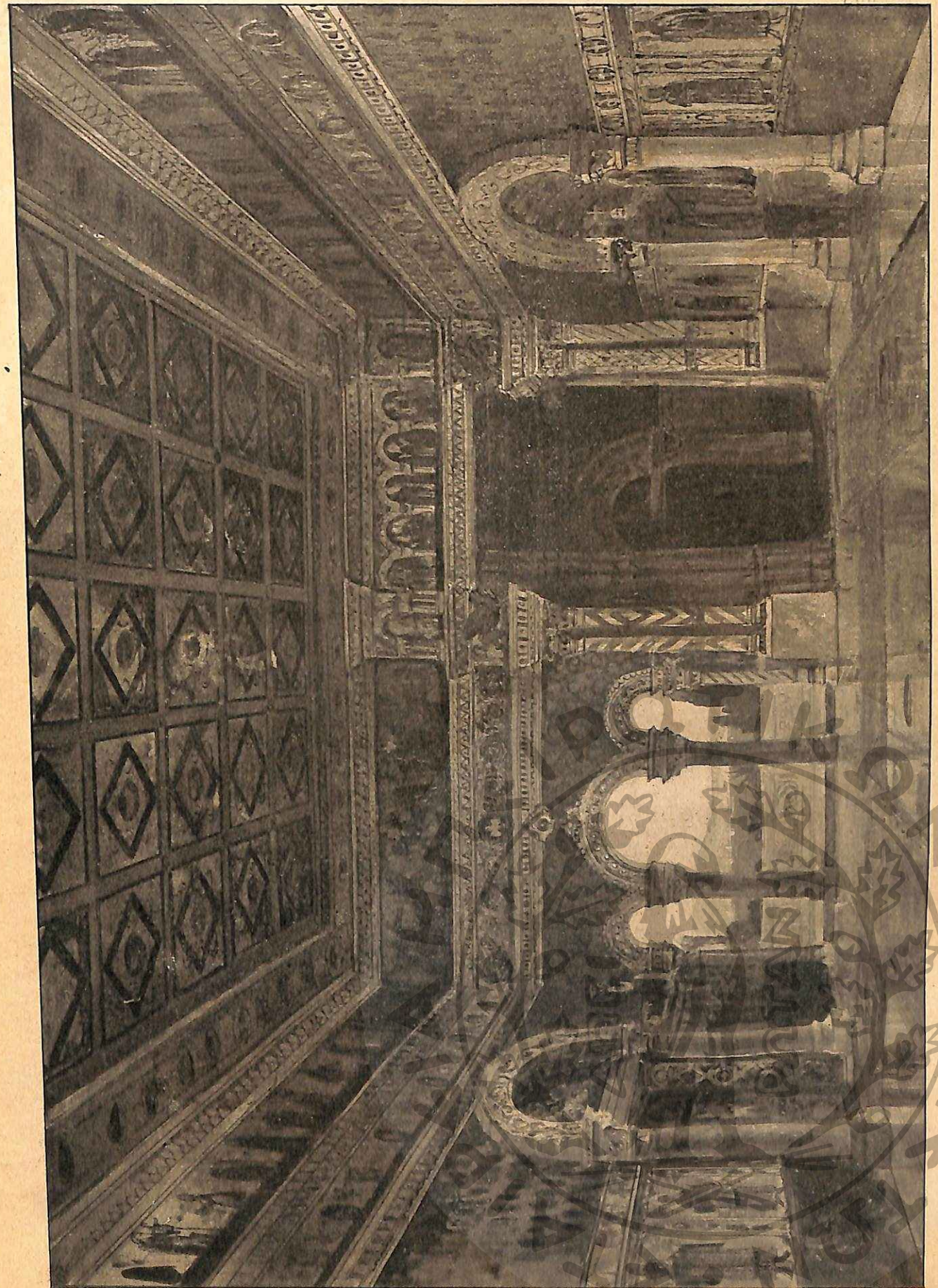
* Τὸ ὄνομα τοῦ Ἡλίου Μηνιάτη εἶναι ἀπὸ τὰ ἐπιφανέστερα ὀνόματα τῶν ἀνδρῶν τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας. Ὁ Μηνιάτης, ζήσας κατὰ τὸν δέκατον ἑβδομον αἰῶνα καὶ διαπρέψας ὡς ἱεροκήρυξ καὶ ὡς ἐπίσκοπος, ἔδρασε πολυειδῶς πρὸς τὸ καλὸν τοῦ ἔθνους ὡς ρήτωρ τῆς ἐκκλησίας καὶ ὡς διδάσκαλος. Ἡ γλώσσα του ἐνέχει πολλὴν χάριν καὶ ἀπλότητα. Εὐθεοῦσαμεν καθῆκον μας, τώρα μάλιστα ποῦ εὐρισκόμεθα εἰς τὰς παραμονὰς τῆς ἐβδομάδος τῶν Παθῶν, νὰ δώσωμεν εἰς τὰς «Λησμονημένας Σελίδας» ἐν ἀπόσπασμα ἀπὸ τὰς τῶσον εὐγλωττοῦς καὶ τῶσον βαθύς διδάχας τοῦ Κεφαλλήνους ἱεροκήρυκος.

μέσον νά φυλάξω καί τόν νόμον μου, νά φυλάξω καί τόν υἱόν μου; Ναί. Ἐδῶ χρειάζεται νά εὐγοῦσι δύο μάτια ὡς εὐγγί ἕνα ἀπό τὰ μάτια μου, ὡς εὐγγί καί ἄλλο τοῦ υἱοῦ μου ὡς δώσω ἐκεῖνος τὸ ἕνα, διατι εἶναι πταίστης, ὡς δώσω καί ἐγὼ τὸ ἄλλο, διατι εἶμαι πατήρ· με τοῦτο θέλω εὐχαριστήσῃ τὴν δικαιοσύνην μου καί τὴν ἀγάπην μου· με τοῦτο θέλω φυλάξῃ τὸν νόμον μου καί τόν υἱόν μου· με τοῦτο θέλω φανῇ καί Κριτὴς δίκαιος. καί πατήρ φιλότεχνος· ἔτσι ἔγινεν. Ἀκροαταί. Ἐδῶ δύο μάτια χρειάζοντο, μὰ ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος, διὰ νὰ πληρωθῇ ὁ νόμος καί νὰ παιδευθῇ τὸ πταίσσιμον, ἀπὸ τὸ ἄλλο διὰ νὰ φυλάξῃ ὁ Κριτὴς πατήρ τὴν ἀγάπην του, ὁ πταίστης υἱὸς τὸ φῶς του, εὐρέθῃ τοῦτος ὁ μέσος ὅρος. νὰ δώσῃ τὸ ἕνα ὁ πατήρ, καί τὸ ἄλλο ὁ υἱός. Τοῦτο εἶναι ἕνα παράδειγμα ἐξαίρετον, ἀνάμεσα εἰς ὅλας τὰς Ἱστορίας, μιᾶς ἄκρας καί βασιλικῆς δικαιοσύνης, καί συγκαταβάσεως πατρικῆς· πλὴν εἶναι παράδειγμα ἀνθρώπινον ὅπου δὲν φθάνει νὰ συγκριθῇ με ἐκεῖνο ὅπου ἔκαμεν ἕνας δίκαιος ὁμοῦ καί εὐσπλαγχνος Θεός.

Ἀποφασίς θεϊκὴ ἦτον ἄνωθεν καί ἀπ' ἀρχῆς μέσα εἰς τὸν Παράδεισον τῆς τρυφῆς, γεγραμμένη εἰς τὸ ξύλον τῆς γνώσεως, ὅτι ὅποιος ἤθελε νὰ φάγῃ ἀπὸ ἐκεῖνο, καί ἤθελε παρέβῃ τὴν θεϊάν ἐντολήν, νὰ εἶναι εὐθὺς παραδομένος εἰς τὸν θάνατον, «ἢ ἂν ἡμέρα φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε»· ἡμεῖς εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ προπάτορος Ἀδὰμ παρέβημεν· «ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἡμαρτον»· ἡμαρτομεν μετὰ τὴν προπατορικὴν, καί ἀκόμη μετὰ τὴν προαιρετικὴν ἁμαρτίαν· ὥστε ὅπου ὅλοι εἴμασθον ὑποκείμενοι εἰς τὴν θεϊάν κατάραν· ὅλοι ἄξιοι τῆς αἰωνίου κολάσεως. Ἐπρεπε λοιπὸν ἡμεῖς, ἢ νὰ λάβωμεν τὴν πρέπουσαν τιμωρίαν, νὰ χάσωμεν ὡσὰν τὰ δύο μάτια, ταῖς δύο ζωαῖς ὅπου εἴχαμεν, τὴν σωματικὴν καί τὴν ψυχικὴν, μετὰ τὴν κόλασιν, ἢ νὰ εὐρεθῇ ὁ τρόπος τῆς ἰατρείας. Μὰ ποῖος τρόπος, ὅπου τὸ χρέος μας μετὰ τὸν Θεὸν εἶναι ἄπειρον; ἂν ἤθελον ἔλθῃ, ὡσὰν ὁ Μωϋσῆς, ἢ ἄλλος τις τῶν Προφητῶν, χίλιοι ἄνθρωποι ἂν ἤθελον σαρκωθῇ χίλιοι Ἀγγελοι νὰ ἀποθάνωσι, διὰ νὰ πληρώσωσι δι' ἡμᾶς τὴν θεϊάν δικαιοσύνην, τὸ αἷμα ὅπου ἤθελον χύσῃ ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ Ἀγγελοι, δὲν ἤθελε φθάσει ὡς αἷμα κτισμάτων, ἢ θελ' ἦτον πεπερασμένης, ἐλλειποῦς, καί ὀλίγης τιμῆς, ἐνῶ τὸ χρέος μας πρὸς τὸν Θεὸν ἦτον ἄπειρον. «ἔδει τοίνυν δυοῖν θάτερον» (θεολογεῖ ὁ Ἅγιος Πρόκλος) ἢ πᾶσιν ἐ-

παχθῆναι τὸν ἐκ καταδίκης θάνατον, ἐπειδὴ πάντες ἡμαρτον· ἢ τοιοῦτον δοθῆναι πρὸς ἀντίδοσιν τίμημα, ὃ τῷ χρεεῖ ἱκανὸν ὑπῆρχε δικαίωμα πρὸς παράτασιν. Ἀνθρώπος μὲν σῶσαι οὐκ ἠδύνατο· ὑπέκειτο γὰρ τῷ χρεεῖ τῆς ἁμαρτίας. Ἀγγελος δὲ ἐξαγοράσασθαι τὴν ἀνθρωπότητα οὐκ ἴσχυεν, ἠπόρει γὰρ τοῦ τοιοῦτου λύτρου. Ἀνθρώπος ψιλὸς σῶσαι οὐκ ἴσχυεν, (ἀκολουθεῖ ὁ αὐτὸς Διδάσκαλος), Θεὸς γυνὸς παθεῖν οὐκ ἠδύνατο. Ἐδῶ ἐχρειάζοντο δύο φύσεις ἀνθρωπίνῃ, καί θεία· οὐχὶ ἀνθρωπίνῃ μοναχῇ, διατι μετὰ τὸ νὰ πάθῃ, καί νὰ ἀποθάνῃ δὲν ἐδύνετο νὰ σώσῃ, ἀλλὰ καί ἀνθρωπίνῃ καί θεία ὁμοῦ ἡνωμέναις εἰς ἕνα πρόσωπον. Τοῦτο τὸ πρόσωπον ἔπρεπε νὰ πάθῃ, καί ἀποθάνῃ μετὰ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ὅπου εἶναι παθητὴ καί θνητὴ· μὰ διὰ τὴν θεϊάν φύσιν ὅπου εἶναι ἀπείρου ἀξίας, ἐκεῖνο τὸ πάθος, ἐκεῖνος ὁ θάνατος, ἔπρεπε νὰ εἶναι ἀπείρου τιμῆς, καί τέτοιας λογῆς νὰ πληρωθῇ ἐκεῖνο τὸ ἄπειρον χρέος· ἔτσι ἔπρεπε νὰ γένῃ, καί ἔτσι ἔγινεν. Ἦκουσεν ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος τὴν δικαιοσύνην του, ὅπου ἐξήτει ἐκδίκησιν ἐναντίον μας, διατι εἴμασθον παραβάται τῆς ἐντολῆς του· «ἐξαλείψω τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἐποίησα»· μὰ ἤκουε καί ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τὴν εὐσπλαγχνίαν του ὅπου ἐξήτει συγχώρησιν δι' ἡμᾶς, διατι εἴμασθον πλάσματα τῶν χειρῶν του· «Ζῶ ἐγώ, οὐ θέλω τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ». Ὁ Θεὸς κριτὴς δίκαιος ὅπου θέλει νὰ φυλάξῃ τὸν νόμον του, μὰ καί πλάστης φιλάνθρωπος, ὅπου θέλει νὰ φυλάξῃ τὸ πλάσμα του· τί νὰ κάμῃ; Κριτὴς καί Πατήρ, καί Θεὸς καί πλάστης, ἦτορ ἡ ἄπειρος του σοφία ἕνα μέσον, νὰ φυλάξῃ τὸν νόμον του, καί νὰ φυλάξῃ καί τὸ πλάσμα του.

Ἐδῶ, εἶπε, χρειάζονται δύο φύσεις· θεία, καί ἀνθρωπίνῃ· ὡς δώσουσιν οἱ ἄνθρωποι τὴν μίαν μετὰ τὴν θνητὴν σάρκα, ἐγὼ δίδω τὴν ἄλλην μετὰ τὸν θεῖον Λόγον· ἀπ' αὐταῖς ταῖς δύο φύσεσιν καί ἀνθρωπίνῃ καί θεϊάν, ὡς γεννηθῇ ἕνα πρόσωπον θεανδρικόν· τέλειος ἄνθρωπος καί τέλειος Θεός. Τοῦτο ὡς πάθῃ τοῦτο ὡς ἀποθάνῃ· ἀποθνήσκοντας ὡς ἄνθρωπος, τὸ αἷμα του ὅπου χύνεται, ὡς τόσον εἶναι πληρωμὴ· μὰ ἐπειδὴ τοῦτος ὁ ἄνθρωπος εἶναι, ὁμοῦ καί Θεός, τὸ αἷμα του ὅπου χύνεται, εἶναι μία πληρωμὴ ἄπειρος. Τέτοιας λογῆς εὐχαριστεῖται καί ἡ εὐσπλαγχνία μου, διατι μετὰ τὸ αἷμα τούτου μόνου τοῦ ἀνθρώπου, λυτρῶνται οἱ ἐπίλοιποι ἄνθρωποι· εὐχαριστεῖται καί ἡ δικαιοσύνη μου, διατι μετὰ τὸ αἷμα τού-

του τοῦ Ἀνθρώπου καὶ Θεοῦ, πληρώνεται τὸ ἄπειρον χρέος· καὶ ἐγὼ θέλω φανῇ καὶ Κριτὴς δίκαιος, καὶ πλάστης φιλόανθρωπος. Αὕτῃ εἶναι λοιπὸν ἡ ἀφορμὴ, κατὰ τὴν ὁποίαν χρεῖα ἦτον νὰ πάθῃ, καὶ νὰ ἀποθάνῃ ἕνας Θεὸς γε- νόμενος ἄνθρωπος, διὰ νὰ ἡμπορῇ ὡς ἄνθρω- πος νὰ πληρωθῇ, καὶ ὡς Θεὸς νὰ πληρώσῃ σωστά. Ἐδῶ, λέγω πάλιν Χριστιανοί μου, ἐ- χρειάζοντο ὡσὰν δύο μάτια, δύο φύσεις· ἡμεῖς οἱ πταῖσται, οἱ παραβάται τῆς θείας ἐντολῆς, ἐδώκαμεν ὡσὰν τὸ ἕνα ὁμμάτι, τὴν ἀνθρωπό- τητα· ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ ἔδωκεν, ὡσὰν τὸ ἄλλο, τὴν Θεότητα· μᾶς ἔγγιζεν ἡ τιμωρία τοῦ θά- νάτου εἰς τὴν ἀνθρωπότητα τοῦ Χριστοῦ; ἀλλ' εἰς τὴν Θεότητα τοῦ Χριστοῦ, ἡ τιμωρία τοῦ θανάτου ἐξηφανίσθη. Ἐπληρώσαμεν μὲ τὴν θείαν σάρκα, ἡνωμένην τῷ θείῳ Λόγῳ, καὶ ἐλυτρώθημεν μὲ τὸν θεῖον Λόγον, ἡνωμένον τῇ ἀνθρωπίνῃ Σαρκί· εἶναι ὑψηλότερον νόημα τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου. «Συνέβαιεν ἀμφο- τερα ἐν ταῦτῳ γενέσθαι παραδόξως, ὅτι ὁ πάν- ροῦτο, καὶ ὁ θάνατος, διὰ τὸν συνόντα Λόγον, ἐξηφανίζετο». ὦ ἄκρα τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς συγκατάβασις! Ἄλλ' ὦ Θεὲ πολυέλεε, καὶ πο- λυεύσπλαγχνε, καὶ διὰ τὴν σῴσεως τὸν ἄνθρω- πον,

δὲν εἶχεν ἡ παντοδυναμία σου ἄλλον τρό- πον, χωρὶς νὰ παραδώσῃς εἰς θάνατον τὸν Μονογενῆ σου υἱόν, τὸν δεξιὸν ὀφθαλμὸν τοῦ θείου σου προσώπου; Χωρὶς ἀμφιβολίαν ἐδύ- νετο ὁ Θεός, ἐνεργῶν ὡς παντοδύναμος. κα- θὼς μὲ ἕνα λόγον εἶπε, καὶ πάντα ἐγένετο, ἔτσι ὁμοίως μὲ ἕνα λόγον νὰ εἰπῇ, καὶ νὰ γένῃ ἡ τοῦ ἀνθρώπου σωτηρία. Ἐδύνετο καὶ χωρὶς καμμίαν πληρωμὴν νὰ μᾶς ἀφήσῃ τὸ ἄπειρον χρέος· ἐδύνετο καὶ χωρὶς τὸν θάνατον τοῦ ἰδίου του υἱοῦ νὰ συγχωρήσῃ τὴν ἁμαρτίαν τοῦ ἀνθρώπου· ἐδύνετο καὶ χωρὶς τὸ αἷμα τοῦ Ἰη- σοῦ Χριστοῦ, νὰ σβέσῃ τὴν φλόγα τῆς αἰω- νίου κολάσεως· ἐδύνετο, ἀλλ' ἡμεῖς τέτοιαις λο- γῇς ἠθέλαμεν γνωρίσει τοῦ Θεοῦ τὴν ἄπειρον δύναμιν, δὲν ἠθέλαμεν γνωρίσῃ τοῦ Θεοῦ τὴν ἄπειρον συγκατάβασιν. Ὁ Θεὸς ἠθέλησε νὰ κάμῃ καὶ ὡς Κριτὴς, καὶ Πατὴρ· νὰ δεῖξῃ καὶ τὴν δικαιοσύνην του, καὶ τὴν φιλελεονομίαν του πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ὅπου ἦτον ὁ παρα- βάντης τοῦ νόμου του, καὶ νὰ κάμῃ ὡσὰν Κριτὴς, νὰ δεῖξῃ τὴν δικαιοσύνην του πρὸς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ὅπου ἦτον ὁ Υἱὸς του. Ἐλυπήθη πε- ρισσότερον τὸν ἄνθρωπον, παρὰ τὸν μονογενῆ του Υἱόν, ἠθέλησε νὰ θυσιάσῃ τὸν μονογενῆ του Υἱόν διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ ἀνθρώπου.

ΑΡΧΗΝ ΕΚΑΜΑ ΣΤΟΝ ΧΟΡΟ

Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὰ «Δημῶδη Ἑλληνικά Ἄσματα» τῆς συλλογῆς Γ. Δ. Παχτίκου ἐκδομένης προσεχῶς ὑπὸ τῆς βιβλιοθήκης Μαρασλῆ.

Ἀρχὴν ἔκαμα ἔς τὸν χορὸ
ἐπῆασα χέρι δροσερό·
πῆλ' ἢ μῆλ', πῆλ' ἢ ἄλλος
ἐμάκρυνε καὶ ὁ χορὸς.
Πῆλ' ἢ ἡ ἀγαπίτσα μου,
ποῦ καίει τὴν καρδίτσα μου·
ποῦ καίει καὶ φλογίζεται
καμνὴ φορὰ δροσίζεται.
Σὲ περιβόλι ἐμβηκα
κ' ὅλα τὰ δένδρα ῥώτησα·
— Ποῦ δένδρον δὲν κάμ' καρπός;
— Τὸ κυπαρίσσι τὰ ψηλόν,
πῶχει ἔς τὴν ρίζα του νερό,
καὶ ἔς τὴν κορυφὴν χρυσὸ σταυρό

καὶ ἄνω ἔς τὸ χρυσὸ σταυρὸ
κάθεται πέρδικα καὶ ἀηδὼ.⁽¹⁾
Ἡ πέρδικα βαστᾷ χαρτὶ
καὶ ὁ ἀετὸς βαστᾷ γραφὴ,
καὶ μέσα γράφει τὸ χαρτί·
«Ὁπ' ἀγαπήσῃ κ' ἀρτισθῇ.
τὸ αἷμά του νὰ κινηθῇ.
κ' ὁπώχει δυνὸ ἀγαπητικαῖς
νᾶχῃ σαράντα μαχαιριαῖς.
κ' ὁπώχει τρεῖς καὶ τέσσαρες
νᾶχῃ σαράντα πέντε·
κ' ὅπ' δὲν ἔχει οὔτε μῆλ'
νὰ τόνε δύν' ἢ Παναγιά».

(1) Ἀηδὼ = Ἀετὸς.

ΑΡΧΗΝ ΕΚΑΜΑ ἘΣ ΤΟΝ ΧΟΡΟ

(Ἄδεται ἐν Ρυσίῳ (Ἀρετσού) τῆς Βιθυνίας. — Χορὸς συρτός).

χὴν ἔ - κα-μα 'ς τὸν χο
 ρὸ ἔ - πια-σα χέ-ρι δρο - σε - ρό. Πιά -
 νει ἡ μιὰ πιά - νει κι' ἄλ- λος ἔ - μάκραι-νε καὶ ὁ - χο - ρός

KNUT HAMSON

ΠΑΝ *

Μυθιστόρημα

— Τί καλὸς ποῦ εἶσαι σήμερα τὸ βράδυ!
 τοῦ εἶπα.

Γέλασε δυνατὰ καὶ ξεφώνησε:

— Δὲν εἶνε παράξενο νὰ βρισκόμαστε κ' οἱ
 δυὸ μας στὰς Ἰνδίας καὶ νὰ κυνηγοῦμε; Εὐ-
 οῖβα ὅλα τὰ βασίλεια, τοῦ κόσμου ὅλου οἱ τό-
 ποι, εὐοῖβα ὅλαις οἱ ὡμορφαις γυναῖκες, παν-
 τρεμέναις κι' ἀνύπανδραις, κοντιναῖς καὶ μα-
 κρυναῖς! Χά! χά! Φαντάσου ἕναν ἄνθρωπο
 ποῦ λαμβάνει πρότασι γάμου ἀπὸ μιὰ παντρε-
 μένη γυναῖκα...

— Μιὰ κοντέσσα! εἶπα ἐγὼ φαρμακερά.

Ἡ εἰρωνεία μου τὸν πείραξε. Δὲν μπόρεσε
 νὰ κρύψῃ τὸν πόνο του· ὕστερα σούφρωσε τὰ
 φρύδια του κι' ἄρχισε νὰ μισοκλείνῃ τὰ μάτια,
 σὰν νάνησυχόυσε πῶς εἶπε περισσότερα ἀπὸ
 ὅσα ἔπρεπε, γιὰ τὸ τιποτένιο αὐτὸ μυστικοῦλι.
 ποῦτὸ φανταζότανε σπουδαῖο πρᾶγμα. Ἐξαφνα
 μιὰ παρέα παιδιὰ ἔτρεξε μὲ φωνές: «Τίγριδες,
 πῶ! πῶ!» Μιὰ τίγρις εἶχε ἀρπάξει ἕνα μω-
 ρέλι σ' ἕνα μικρὸ δάσος, ἀνάμεσα χωριοῦ καὶ
 ποταμοῦ.

Ὁ Γκλάν, στουπὶ στὸ μεθύσι, μὲ τὰ μυαλὰ
 ὅξω ἀπὸ τὸ κεφάλι, ἀρπάζει τὴν καραμπίνα
 του καὶ τρέχει στὸ δάσος. Ἀπ' τὴ βία του οὔτε
 καπέλο δὲν ἔβαλε. Ἀφοῦ ἦτον τόσο παλληκα-
 ρᾶς, γιατί πῆρε τὴν καραμπίνα του καὶ δὲν
 ἔπερνε τὸ τουφεκι μὲ τὰ σκάγια; Εἶχε νὰ πε-
 ράσῃ καὶ τὸν ποταμό, ποῦ δὲν ἦτον καὶ ἀκίν-
 δυνο πρᾶγμα· ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶνε πῶς δὲν
 εἶχε καὶ πολλὰ νερά· τώρα ζύγωνε ἡ βροχερὴ
 ἐποχὴ. Ἀκουσα δυὸ τουφεκιὰς κ' ὕστερα ἄλλη
 μία. — Τρεῖς τουφεκιὰς γιὰ ἕνα μοναχὸ ἀγρίμι!
 εἶπα μέσα μου. Μὲ δυὸ σφαῖρες σκοτώνει κα-
 νεῖς ἕνα λεοντάρι καὶ ἐδῶ δὲν ἦτον παρὰ μιὰ
 τίγρις!.. Ἐπειτα, κι' ὅλα αὐτὰ τοῦ κάκου τᾶ-
 κανε γιατί τὸ μωρέλι ἦτον κατακοιματισμένο
 καὶ μισοφαγωμένο, πρὶν νὰ κτυπήσῃ ὁ Γκλάν
 τὴν τίγρι. Ἄν δὲν ἦταν, μεθυσμένος δὲν θὰ
 φρόντιζε βέβαια νὰ σώσῃ τὸ μικρὸ.

Ὑστερα τῶρριξε στὸ γλέντι ὅλη τὴ νύκτα
 στὸ γειτονικὸ μας καλύβι, μὲ μιὰ χήρα, ποῦχε
 δυὸ κόρες... Ὁ Θεὸς ξέρει σὲ ποιά ἀπὸ τὴς
 τρεῖς γυναῖκες ἐξέσπασε!

* Ἴδε σελίδα 312.

Δυὸ ἡμέρες δὲν ξεμέθυσε στιγμή. Οἱ σύν-
 τροφοὶ του στὸ πιότὸ δὲν ἔμεναν πίσω. Μὲ
 προσκάλεσε νὰ πάω κ' ἐγὼ μαζί τους, ἄδικα
 ὅμως. Οὔτε ἤξερε πιά τί ἔλεγε καὶ μοῦ παρα-
 πονέθηκε πῶς τὸν ζηλεύω.

— Σὲ στραβώνει ἡ ζήλεια σου! μοῦπε.

Ἐγὼ νὰ ζηλέψω αὐτόν!...

Τοῦ ἀποκρίθηκα:

— Τί νὰ βρῶ ἀπάνω σου νὰ σοῦ ζηλέψω;

— Ὅχι, ὄχι, δὲν ζηλεύεις, λάθος ἔκανα...

Ἐδῶ καὶ λιγάκι καλημέριασα τὴν Μάγκη. Κάτι
 μασοῦσε πάλι ὅπως τὸ συνειθίζει.

Δάγκωσα τὰ χεῖλια μου καὶ τὸν ἄφηκα.

IV

Ξαναρχίσαμε τὸ κυνήγι. Ὁ Γκλάν τὸ κατα-
 λάβαινε πῶς μοῦ φέρθηκε ἄσχημα καὶ μοῦ ζή-
 τησε συγγώρεσι.

— Τὰ βαρέθηκα ὅλα, ἐπρόσθεσε. Θὰ ἤθελα
 καμμιὰ σφαῖρα σου νὰ ξεφύγῃ καὶ νὰ φθάσῃ
 στὸ στήθος μου.

Παρακαλοῦσε νὰ τοῦρῃ μιὰ σφαῖρα μου
 στὸ στήθος. Τὸ γράμμα τῆς κοντέσσας τάχα
 τοῦφερε αὐτὲς τῆς ιδέας;

Τοῦ ἀποκρίθηκα.

— Ὅπως στρώνει κανένας θὰ κοιμηθῇ.

Ὅσο πῆγαινε γινότανε πιὸ σκυθρωπὸς
 καὶ ἀμίλητος. Δὲν ἔπινε πιά οὔτε ἀνοίγε τὸ
 στόμα του νὰ μιλήσῃ. Τὰ μάγουλά του βα-
 θούλωναν.

Μιὰ ἡμέρα ξαφνίσθηκα ἀπὸ κουβέντες καὶ
 λόγια κάτω ἀπὸ τὸ παράθυρό μου. Ὁ Γκλάν
 εἶχε ξαναγίνει χαρούμενος σὰν τὸν πρώτο καιρὸ
 καὶ φλυαροῦσε μὲ τὴν Μάγκη, μ' ἕνα σωρὸ
 γαλυφιές. Χωρὶς ἄλλο τὴν παραμόνευε τὴν
 Μάγκη, ὡς πον νᾶρθῃ. Χωρὶς νὰ δίνουν πεν-
 τάρρα γιὰ μένα, ἤρθαν καὶ τῶστρωσαν κάτω
 ἀπὸ τὸ παράθυρό μου.

Ἐτρεμα σύσσωμος. Σήκωσα τὸν λύκο τῆς
 καραμπίνας μου, μὰ τὸν ξανακατέβασα ἀμέ-
 σως. Ἐβγήκα ὅξω, ἀρπάξα τὴν Μάγκη ἀπ' τὸ
 χέρι καὶ τράβηξα παραπέρα χωρὶς νὰ πῶ τί-
 ποτε. Ὁ Γκλάν γύρισε ἀμέσως στὸ σπίτι.

— Γιατί τοῦ ξαναμίλησες αὐτοῦνοῦ; εἶπα
 στὴν Μάγκη.

Αὐτὴ δὲν μοῦ εἶπε λέξι.

Ἦμουν ἀπελπισμένος. Οἱ χτύποι τῆς καρδιάς μου μοῦπιαναν τὴν ἀναπνοή. Ποτὲ δὲν μοῦ ξαναφάνηκε ὡμορφότερη ἢ Μάγκη. Δὲν εἶχα γνωρίσει ποτὲ ἄσπρο κορίτσι τόσο ὡμορφο. Εἴχασα πῶς ἦταν μελαψή, τὰ ξέχανα ὅλα κοντά της.

- Πές μου λοιπόν, γιατί τοῦ μιλάς, ἔ;
- Μ' ἀρέσει περισσότερο.
- Περισσότερο ἀπὸ μένα;
- Ναί.

Ἄ! τῆς ἄρεσε περισσότερο λοιπόν! Καλὰ νὰ μοῦ κάνη, ὥς τόσο. Δὲν ἤμουν καλὸς ἐγὼ μαζί της; Δὲν τῆς ἔδινα χρήματα καὶ χίλια δυὸ πράγματα; Αὐτὸς τί τῆς εἶχε κάμει;

— Ἐκεῖνος σὲ κοροϊδεύει· λέει πῶς ὀλοένα ξερομασσάς.

Στὴν ἀρχὴ δὲν κατάλαβε. Τῆς ἔδωκα νὰ καταλάβη πῶς ὁ Γκλάν ἔκανε χάρι νὰ τὴν βλέπη ποῦ ἔβαζε στὸ στόμα της ὅ,τι εἴρισκε μπροστά της. Αὐτὸ τῆς ἔκαμε ἐντύπωσι περισσότερο ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα. Ἐγὼ ἐξακολούθησα.

— Ἀκουσέ με, Μάγκη. Θὰ ἦσαι πάντα δική μου... τὸ θέλεις; Ὅταν φύγω ἀποδῶ θάρθης μαζί μου. Θὰ σὲ πάρω γυναῖκα, ἀκούς; Θὰ πᾶμε στὸν τόπο μου καὶ θὰ περάσωμε ἐκεῖ τὴν ζωὴ μας... Τὸ θέλεις;

Καὶ αὐτὸ μοῦ φάνηκε πῶς τῆς ἔκανε ἐντύπωσι. Ζωήρεψα καὶ μιλοῦσα ὀλοένα στὸν περὶπατο. Μιὰ φορὰ μονάχα εἶπε τὸ ὄνομα τοῦ Γκλάν, γιὰ νὰ μ' ἐρωτήσῃ:

- Ὁ Γκλάν θάρθῃ μαζί μας;
- Ὁχι, ὁ Γκλάν δὲν θάρθῃ μαζί μας. Λυπάσαι ποῦ δὲν θάρθῃ;
- Ὁχι, ὄχι, εἶπε ζωηρά, δὲν μὲ μέλει.

Ἦσύχασα. Τὴν παρακάλεσα καὶ μὲ συντρόφειψε ὥς τὸ σπίτι. Ὅταν μᾶρισε, λίγες ὥρες ἀργότερα, σκαρφάλωσα τὴν σκάλα τοῦ Γκλάν καὶ τοῦ χτύπησα τὴν πόρτα. Ἦταν μέσα.

— Καλὰ θὰ κάνωμε νὰ μὴ κυνηγήσωμε μαζί αὐτοῦ, τοῦ εἶπα.

- Γιατί;
- Γιατί δὲν ἤμπορῶ νὰ ἐγγυηθῶ πῶς καμμιὰ σφαῖρα μου δὲν θάρθῃ νὰ σοῦ φυτευθῇ στὸ στήθος.

Δὲν μοῦδωκε ἀπάντησι καὶ κατέβηκα πάλι κάτω. Ὑστερα ἀπὸ αὐτὰ ποῦ τοῦπα δὲν θὰ τολμοῦσε βέβαια νάρθῃ στὸ κυνήγι τὴν ἄλλην ἡμέρα. Μὰ γιατί πάλι εἶχε τραβήξει τὴν Μάγκη κάτω ἀπ' τὸ παράθυρό μου καὶ χωράτενε δυνατὰ μαζί της; Γιατί δὲν ἔφευγε; Ἐκεῖνο τὸ περίφημο γράμμα τὸν προσκαλοῦσε... Κι' αὐτὸς ἀντὶ νὰ φύγῃ ἔμενε. Ἄλλοτε ἔσφιγγε τὰ

δόντια κι' ἄλλοτε φώναζε: «Ποτέ, ὄχι, ποτέ! Καλλίτερα νὰ κρεμασθῶ...»

Τὸ ἄλλο πρωὶ μ' ὅλη τὴν φοβέρα μου, ὁ Γκλάν ἦλθε στὴν πόρτα μου καὶ μοῦ φώναζε:

— Σήκω, σύντροφε! Ὁ καιρὸς εἶνε τρέλλα· πᾶμε στὸ κυνήγι!... Αὐτὰ ποῦ μοῦπες ἔχθες εἶνε κουταμάραις.

Ἦτανε τέσσαρες ἡ ὥρα ἀπάνω κάτω. Καθὼς εἶδα πῶς καταφρονοῦσε τὴν φοβέρα μου, σηκώθηκα καὶ γέμισα τὸ τουφέκι μου· ἐκεῖνος καθότανε καὶ μὲ κύτταζε. Ὁ καιρὸς κάθε ἄλλο παρὰ τρέλλα: ἔβρεχε ὁ Γκλάν μὲ τὴν ψευτιά του αὐτὴ μὲ πρόσβαλε ἀκόμα περισσότερο. Ἐκανα πῶς δὲν τὸ κατάλαβα καὶ φύγαμε χωρὶς ἀντιλογία.

Ὅλη τὴν ἡμέρα τριγυρίζαμε στὸ δάσος, καθέννας μὲ τὸν λογαριασμό του. Δὲν χτυπούσαμε τίποτε, χάναμε ὅλες τῆς ριζιές, γιατί εἶχαμε καὶ οἱ δύο ἄλλου τὸν νοῦ μας. Τὸ μεσημέρι ὁ Γκλάν ἦρθε καὶ περπατοῦσε μπροστά μου, γιὰ νὰ μοῦ τὰ φέρῃ βολικὰ νὰ τοῖ φερθῶ ὅπως ἤθελε. Ἐρχότανε μπροστὰ στὴν μπούκα τοῦ τουφεκιοῦ μου. Τὸ χώνεψα κι' αὐτό. Πρὸς τὸ βράδυ γυρίσαμε πίσω χωρὶς νὰ συμβῇ τίποτε μεταξύ μας. Ἐγὼ ἔλεγα ἀπομέσα μου: «Ἴσως ἀποδῶ κ' ἐμπρὸς θὰ τὸ καταλάβῃ καὶ μοναχὸς του καὶ θὰ ἀφίση ἡσυχία τὴν Μάγκη.

— Ἦτανε ἡ πιὸ ἀτέλειωτη ἡμέρα τῆς ζωῆς μου σήμερα, εἶπε ὁ Γκλάν.

Δὲν εἶπαμε τίποτα παραπάνω ἐκεῖνο τὸ βράδυ.

Τῆς ἄλλης ἡμέρες, ὁ Γκλάν ἦτανε πιὸ σκυθρωπὸς ἀπὸ ποτέ, ἴσως ἐξαιτίας τοῦ γράμματος.

— «Δὲν μπορῶ νὰ τὸ βαστάξω αὐτό, ὄχι, δὲν μπορῶ» ἔλεγε καὶ ξανάλεγε μοναχὸς του τὴν νύχτα. Τὰ παράπονά του ἀκούγονταν σ' ὅλο τὸ σπίτι. Ἦτανε τόσο μελαγχολικός, ποῦ οὔτε ἀπάντησι ἔδωκε στῆς καλόβουλες ἐρωτήσεις τῆς ξενοδόχας μας καὶ στὸν ὕπνο του ἀκόμα βογγοῦσε. Ἦ συνείδησίς του θὰ τὸν ἔτυπτε φαίνεται γιὰ πολλὰ πράγματα! Μὰ γιατί ἔμενε λοιπόν, διάτανε; Τάχα τὸν κρατοῦσε ἡ φιλοτιμία του, γιατί δὲν ἤθελε νὰ ξαναγυρίσῃ πάλι ἐκεῖ ποῦ μία φορὰ τὸν ἔδιωξαν;

Ἐβλεπα τὴν Μάγκη κάθε βράδυ. Ὁ Γκλάν δὲν τῆς μιλοῦσε. Αὐτὴ εἶχε παύσει νὰ μασσᾷ ὅ,τι εἴρισκε μπροστὰ της· αὐτὸ μ' εὐχαριστοῦσε καὶ τὴν ἀγαποῦσα περισσότερο τώρα. Μιὰ ἡμέρα, ἀφοῦ τὰ στριφογύρισε, μὲ ρώτησε γιὰ τὸν Γκλάν. Τί γινότανε; Ἦτανε ἄρρωστος; Εἶχε φύγῃ τάχα;

Τῆς ἀποκρίθηκα:

— Ἄν δὲν πέθανε κι' ἂν δὲν ἔφυγε θὰ εἶνε ξαπλωμένος στὴν κάμαρά του. Λίγο μὲ μέλει. Μοῦ κάθεταί στὸ στομάχι.

Πλησιάζαμε στὸ «ξενοδοχεῖο» καὶ εἶδαμε τὸν Γκλάν ξαπλωμένο καταμεσῆς στὸ χωράφι, μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα πίσω ἀπὸ τὸν λαιμό, μὲ τὰ μάτια καρφωμένα στὸν οὐρανό.

Πρὶν προφθάσω νὰ τὴν σταματήσω, ἡ Μάγκη βρέθηκε κοντά του, λέγοντάς του:

— Βλέπεις, δὲν μασσῶ πιὰ τίποτε, μήτε φτερά, μήτε χαρτάκια, μήτε νομίσματα, τίποτε.

Ὁ Γκλάν μόλις τὴν ἐκύτταξε, χωρὶς νὰ κινηθῇ καθόλου. Τὸν ἀφήκαμε καὶ φύγαμε. Μάλωσα τὴν Μάγκη ποῦ δὲν φύλαξε τὴν ὑπόσχεσίς της, νὰ μὴ ξαναμιλήσῃ τοῦ Γκλάν. Ἐκεῖνη μοῦ ἀποκρίθηκε πῶς ἤθελε νὰ τοῦ δώσῃ ἓνα μάθημα.

— Πολὺ καλά. τῆς εἶπα. Μὰ γιὰ αὐτὸν λοιπὸν ἀφίσεις αὐτὴ τὴν κακὴ συνήθεια ποῦ εἶχες;

Δὲν μοῦ ἀποκρίθηκε. Γιατί τάχα σιώπαινε;

— Δὲν ἀκούς ποῦ σοῦ μιλῶ; Γι' αὐτὸν τὴν ἀφησες;

— Ὁχι, ὄχι, γιὰ σένα.

Τὴν ἐπίστεψα. Τί λόγο εἶχε τάχα νὰ συμπονέσῃ τὸν Γκλάν;

Μοῦ ὑποσχέθηκε νὰ ξανάρθῃ τὸ βράδυ καὶ κράτησε τὸν λόγο της.

V

Ἦρθε στῆς δέκα. Ἀκουσα τὴν φωνή της ἀπόξω· μιλοῦσε μ' ἓνα παιδί, ποῦ τὸ κρατοῦσε ἀπ' τὸ χέρι. Γιατί δὲν ἔμπαινε μέσα καὶ γιατί τὴν συντρόφειψε αὐτὸ τὸ παιδί; Μιὰ ὑποψία μοῦ πέρασε ἀπ' τὸν νοῦ. Ἴσως τὸ παιδί αὐτό, ποῦ τοῦ μιλοῦσε δυνατὰ, ἦτανε κάποιον σύνθημα. Καθὼς κύτταξα ἀπ' τὸ παράθυρο εἶδα πῶς σήκωνε τὰ μάτια πρὸς τὸ δωμάτιο τοῦ Γκλάν. Τῆς εἶχε κάνει τάχα κανένα σημάδι, ὡς ἐγνώρισε τὴν φωνή της; Ὅπως καὶ νὰ ἦτανε, μοῦ φάνηκε φῶς φανερό, πῶς γιὰ νὰ μιλήσῃ σ' ἓνα παιδί, δὲν ἦτανε καθόλου ἀνάγκη νὰ σηκώνῃ τὰ μάτια της ψηλά.

Μοῦ ἦλθε ἡ ἰδέα νὰ πάω νὰ τὴν ἀνταμώσω.

Τὴν ἴδια στιγμή ἀφίσε τὸ παιδί ἀπὸ τὸ χέρι καὶ μπῆκε μόνη της στὸ ξενοδοχεῖο. Ἐπιτέλους εἶχε ἀποφασίσει νάρθῃ! Ἐννοια της! Θὰ τῆς τὰ ψάλλω.

Ἦ Μάγκη μπῆκε στὸ ἔμβασμα... δὲν ἔχω λάθος. νὰ τὴν κοντὰ στὴν θύρα μου. Μὰ αὐτὴ

τραβάει μπροστά, σκαρφαλώνει τὴν σκάλα κι' ἀνεβαίνει στὸ καμαράκι τοῦ Γκλάν... Ἀνοίγω τὴν θύρα μου ὀρθάνοικτη, ἡ Μάγκη δὲν φαίνεται πουθενά... Ἦ ὥρα ἦτανε δέκα.

Κλείνομαι στὴν κάμαρά μου. Γεμίζω τὸ τουφέκι μου. Τὰ μεσάνυχτα ἀνεβαίνω τὴ σκάλα καὶ κολλῶ ταῦτί μου στὴν θύρα. Ἀκούω τὴν Μάγκη, τὴν ἀκούω νὰ σκορπάῃ ὅλη τὴν ἀγάπη της στὸν Γκλάν καὶ ξανακατεβαίνω. Ὑστερα, στὴ μία, ξανανεβαίνω. Σιωπὴ. Περίμενα νὰ ξυπνήσουν. Τὸ ρολόγι μου ἔφθασε στῆς τρεῖς, ὕστερα στῆς τέσσερες· ξύπνησαν στῆς πέντε. «Πάει καλά!» εἶπα μέσα μου. Τὸ μόνο ποῦ συλλογιζόμουν ἦτανε πῶς δὲν ἐκοιμῶντο πιὰ καὶ πῶς αὐτὸ ἤθελα κ' ἐγώ. Μὰ κάποια φασαρία ἀκούσθηκε στὸ ξενοδοχεῖο ἀναγκάσθηκε νὰ ξανακατέβω μήπως μὲ πιάσῃ ἄχαφρα ἡ ξενοδόχα. Τώρα ποῦ ξύπνησαν, θὰ μποροῦσα νὰκούσω περισσότερερη ὥρα.

Στὸ ἔμβασμα εἶπα μέσα μου: «Ἦτανε ἐδῶ, τὸ χέρι της ἄγγιξε τὴν πόρτα μου καὶ δὲν μπῆκε μέσα· σκαρφάλωσε τὴν σκάλα καὶ πῆγε σ' ἐκεῖνον.

Τὸ κρεβάτι μου οὔτε τὸ εἶχα ξεστρώσει κἄν. Δὲν ξαπλώθηκα καθόλου· ἔμεινα καθισμένος κοντὰ στὸ παράθυρο μὲ τὴν καρμπίνα στὸ χέρι. Ἡ καρδιά μου δὲν χτυποῦσε, λαχταροῦσε σὰν τὸ ψάρι.

Σὲ μισὴ ὥρα ἄκουσα πάλι τὰ πατήματα τῆς Μάγκης στὴ σκάλα. Ἀκουμπισμένος στὸ τζάμι μου, τὴν βλέπω ποῦ βγαίνει ἀπὸ τὸ ξενοδοχεῖο. Τὸ βαμβακερὸ φουστάνι της τῆς φθάνει ὡς τὰ γόνατα. Εἶχε ριγμένη στῆς πλάτες μιὰ σάρπα ποῦ τῆς εἶχε δανείσει ὁ Γκλάν. Ἄλλο τίποτε δὲν φοροῦσε· τὸ φουστάνι της μοῦ φάνηκε τσαλακωμένο. Ὅπως τὸ συνείδησε, περπατοῦσε σιγὰ-σιγὰ. Χάθηκε πίσω ἀπὸ τὰ καλυβόσπιτα, χωρὶς νὰ κυττάξῃ καθόλου στὸ παράθυρό μου.

Ὁ Γκλάν κατέβηκε σὲ λιγάκι, μὲ τὸ τουφέκι στὸν ὦμο, ἑτοιμος γιὰ τὸ κυνήγι. Εἶχε τὰ μούτρα του κρεμασμένα καὶ δὲν μὲ χαιρέτισε καθόλου. Ἦτανε καλοντυμένος ὅμως, σὰν γαμπρός, συλλογίσθηκα.

Τὸν ἠκολούθησα. Κανένας μας δὲ μιλοῦσε. Δυὸ πουλιὰ ποῦ σκοτώσαμε, γινήκανε λινόμα, γιατί χτυπούσαμε μὲ τὴν καρμπίνα. Τὰ ψήσαμε κάτω ἀπὸ ἓνα δένδρο καὶ τὰ φάγαμε χωρὶς νὰ βγάλουμε τσιμουδιά. Ἐτσι πέρασε ἡ ὥρα, ὥς τὸ μεσημέρι.

Ὁ Γκλάν μοῦ φώναξε.
— Εἶσαι βέβαιος πῶς τὸ τουφέκι σου εἶνε

ΟΙ «ΙΣΑΥΡΟΙ»

ΘΕΟΔΩΤΗ ΔΙΕ ΚΟΤΟΠΟΥΛΗ

κοῦ ἔργου, τὸν πρόλογον ἑνὸς πρωτολείου ἢ ἀποσπάσματα ἐκ μιᾶς λυρικῆς συλλογῆς. Ἡ ἀδικία ἦτο τόσο μεγάλη καὶ τόσο προφανής, — εὐτυχῶς, — ὥστε ἐπέφερε τὸ ἀντίθετον ἀποτέλεσμα: Ἐκίνησεν ὑπὲρ τοῦ κ. Ραγκαβῆ τὴν συμπάθειαν κ' ἐκείνων ἀκόμη, οἱ ὅποιοι, ἀκολουθοῦντες ἄλλους φιλολογικοὺς δρόμους, ἐσέβοντο ἀλλὰ χωρὶς νὰ θαυμάζουν τὸν ποιητὴν τῶν «Ἀλγῶν» προπάντων ὅμως ἐκίνησε τὴν συμπάθειαν τοῦ μεγάλου κοινοῦ, τὸ ὅποιον δὲν εἰξεύρει φιλολογικὰς Σχολὰς, δὲν εἰξεύρει φιλολογικὰ μίση, ἀλλὰ μόνον δνόματα, μεγάλα, σεβαστά, ἔντιμα, ἔνδοξα ἂν θέλετε, ὡς τὸ τοῦ κ. Κλέωνος Ραγκαβῆ. Καὶ εἰς τὴν ἐνστιγματικὴν αὐτὴν ἀντίδρασιν κατὰ τῆς ἀπολείας γελοιοποιήσεως τοιοῦτου δνόματος, ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος ὁ ἀναμφισβήτητος, ὁ πραγματικὸς θριάμβος τῶν «Ἰσαύρων» ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Β. Θεάτρου.

Ἦμιν κ' ἐγὼ μεταξὺ τῶν πληθῶν συντελεστῶν τοῦ θριάμβου τούτου. Μοῦ ἤρесе τὸ ἔργον ὅπως εἰς ὅλους, τὸ ἐχειροκρότησα θερμῶς ὅπως ὅλοι, καὶ σήμερον θεωρῶ καθήκον μου ὑπέρτατον νὰ φανερώσω καὶ νὰ αἰτιολογήσω τὴν ἐντύπωσίν μου. Ἄν πρὸ τῆς παραστάσεως μοῦ ἔλεγαν: «Θὰ ἰδῇς ἐν ἀπὸ τὰ ὑψητετέστερα τολμήματα τῆς ἀνθρωπίνης φαντασίας», μετὰ τὴν παράστασιν θὰ ἔλεγα: «Ὁχι, δὲν εἶνε». Ἄν μοῦ ἔλεγαν: «Θὰ ἰδῇς τὸ πρότυπον τοῦ ἱστορικοῦ δράματος, τὸ τέλειον ἔργον, εἰς τὸ ὅποιον, μετὰ τὴν πνοὴν ποιητοῦ καὶ μετὰ τὴν μελέτην σοφοῦ ἀναζητῶν ὁλόκληρος ἐποχὴ, τόσον θαυμασίως, ὥστε νὰ νομίζης ὅτι καὶ σύ, ὁ θεατὴς, εἶσαι σύγχρονος τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τῆς Εἰρήνης», θὰ ἔλεγα: «Ὁχι, δὲν εἶνε». Ἄν μοῦ ἔλεγαν: «Θὰ ἰδῇς τὸ κατ' ἐξοχὴν σκηρικὸν ἔργον, τοῦ ὁποίου ὅλα τὰ μέρη συμπίπτουν εἰς κέντρον, τοῦ ὁποίου ὅλαι αἱ σκηναὶ συνδέονται εἰς ζῶντα ὁργανισμόν, ἐμψυχωμένον ἀπὸ τὴν διήκουσαν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἰδέαν, ὁργανισμόν θαυμάσιον, ἀπὸ τὸν ὅποιον τίποτε δὲν εἰμπορεῖς νὰ φαιρέσῃς, — καὶ ὅλ' αὐτὰ εἰς γλῶσσαν ἐξόχως ἁρμονικὴν καὶ ζωγραφικὴν, τὴν ὁποίαν ἐννοεῖς λαμπρά, αἰσθάνεσαι λαμπρότερα, καὶ ἡ ὁποία ζήτημα», θὰ ἔλεγα: «Ὁχι, δὲν εἶνε».

Ἄλλ' ἀφοῦ μοῦ ἔλεγαν καθημερινῶς, ὅτι τὸ ἔργον εἶνε γελοῖον καὶ παιδαριῶδες ὅτι ἡ ἐποχὴ εἶνε ἀμελέτητος, παραμορφωμένη, ἀθαιρεσία πλήρης ἀναχρονισμῶν, ὅσον δὲν ἐπιτρέπεται οὔτε εἰς ποιητὴν ὅτι τὸ δράμα εἶνε ἀσύνδετον, ὅτι αἱ σκηναὶ του κρέμονται εἰς τὸν ἀέρα, ὅτι πούθενά δὲν ὑπάρχει ἡ παραμικρὰ διαγραφὴ χαρακτῆρος, ὅτι ἡ γλῶσσά του εἶνε τὸ ἄκρον ἄκρον τοῦ σχολαστικισμοῦ καὶ τῆς ἀκαταληψίας, ὅτι τὰ πάντα εἰς τοὺς «Ἰσαύρους» εἶνε κωμικὰ καὶ παράλογα, — ἐπὶ πᾶσι εἰς τὸ θέατρον μετὰ αὐτὴν τὴν προκατάληψιν, ἐπὶ πᾶσι σχεδὸν μετὰ τὴν πεποίθησιν ὅτι θὰ ἰδῶ ἐν ἐξάμβλωμα μεγαλοπρεπὲς καὶ χρυσοστόλιστον, καὶ ἀντὶ τούτου τί εἶδα; Ὅτι εἶδεν ὅλος ὁ κόσμος: Μίαν ὥραϊαν παράστασιν, ἡ ὁποία ἀπέδειξε, διὰ μυριοστὴν φορὰν,

ὅτι ἡ ἀλήθεια εὐρίσκεται πάντοτε εἰς τὸ μέσον. Ἐνὰ δράμα βυζαντινὸν πλήρες, μετὰ ἀρχὴν, μετὰ μέσσην καὶ μετὰ τέλος, εἰς τὸ ὅποιον ἂν δὲν ἀμείβεται ἡ ἀρετὴ, τιμωρεῖται ὅμως ἡ κακία, καὶ τὸ ὅποιον, κατὰ βάθος καὶ κατ' οὐσίαν, δὲν εἶνε οὔτε πολὺ ἀνώτερον ἀλλ' οὔτε καὶ πολὺ κατώτερον ἀπὸ τὰ κατὰ συνθήκην ἱστορικά, ἐθνικά, καὶ θεαματικά δράματα, καὶ τῶν ἰδικῶν μας καὶ τῶν ξένων, ποῦ τοὺς ἐπαινοῦμεν καὶ τοὺς θαυμάζομεν. Ἡ Εἰρήνη, ὁ Κωνσταντῖνος, ἡ Θεοδότη, τὰ κυριώτερα πρόσωπα, — ὡς χαρακτῆρες διαγράφονται πολὺ καθαρά, τολμῶ δὲ νὰ εἶπω, ὅτι ἡ φυσιογνωμία τοῦ Σεραντιπῆχου, ἂν δὲν εἶνε ἀκριβῶς ἡ ἱστορική, εἶνε ὅμως ζωηροτάτη ὡς ποιητικὴ δημιουργία καὶ σχεδὸν ἔκτυπος. Τὸ δράμα, μολονότι δὲν ἔχει τὴν λαβυρινθώδη πλοκὴν τῶν νεωτέρων δραμάτων, κινεῖ καὶ διατηρεῖ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ θεατοῦ, μεταξὺ δὲ τῶν ὥραϊων καὶ μεγαλοπρεπῶν σκηνῶν του, ἔχει μίαν ἐξόχως τραγικὴν, — τῆς τυφλώσεως τοῦ Κωνσταντίνου, ὅταν ἐξωθεν τῆς θύρας ἀκούει τὰς κραυγὰς τοῦ μαρτυρίου ἢ σύζυγός του Θεοδότη, — ἔχει δὲ καὶ μίαν ἄλλην ἐξόχως χαρακτηριστικὴν, τὴν σκηνὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ αὐτοκράτειρα ὑπογράφει τὴν καταδίκην τοῦ υἱοῦ της. Ὁμολογῶ, ὅτι ἡ ἐπικλῆσις πρὸς τὴν Κρήτην, ἡμποροῦσε νὰ λείπῃ ἀλλ' ὁμολογῶ ἐπίσης ὅτι τὸ ἔργον ἐν γένει μοῦ ἐφάνη ἄρτιον, καὶ μοῦ ἔδωκεν ὅλην τὴν ἐντύπωσιν τὴν ὁποίαν θὰ ἐπερίμενα ἀπὸ σελίδα βυζαντινῆς ἱστορίας, δραματοποιημένην ἀνθρωπινὰ καὶ σκηνοθετημένην τελείως. Ἡ ἐμφάνισις τοῦ εἰδώλου τῆς Ἰσίδος εἰς τὸ ἀγιαστήριον μάγου τοῦ Ζ' αἰῶνος δὲν μοῦ ἐφάνη ἐγκληματικὸς ἀναχρονισμός, οὔτε μεγαλύτερα τοῦ δέοντος ποιητικὴ ἄδεια ὁ θάνατος τοῦ Κωνσταντίνου, ἐνῶ γνωρίζομεν ἐκ τῆς ἱστορίας ὅτι καὶ μετὰ τὴν τύφλωσίν του ἔζησε πολλὸν καιρὸν ὡς μοναχός.

Ἰσως εἶμαι πολὺ ὀλιγαρκής· ἀλλὰ διατὶ εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν ἔπρεπε νὰ φανῶ. πλεονέκτης; Διατὶ νὰ μὴ μοῦ ἀρέσῃ τὸ δράμα καὶ διατὶ νὰ μὴ τὸ χειραφετήσω; Διότι ὁ συγγραφεὺς του εἶνε προσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ Βερολῖνον; Διότι κατάγεται ἴσως ἀπὸ τοὺς βυζαντινοὺς αὐτοκράτορας, τῶν ὁποίων ἐκτραγωδεῖ τὰς τύχας; Διότι εἶνε ὁ γλυκύτερος, ὁ ἀβρότερος, ὁ εὐγενέστερος τῶν ἀνθρώπων; Ἡ διότι μεταχειρίζεται τὴν υπερκαθαρεύουσαν καὶ πιστεύει ἀκραδάντως εἰς τὴν ἀνάστασιν τῆς ἀρχαίας;

Μειδιῶ χωρὶς νάπαντήσω εἰς τὰς πρώτας

ἐρωτήσεις, ἀλλ' εἰς τὴν τελευταίαν σοβαρεύομαι. Λέγουν ὅτι κατ' ἀρχὴν, ποιητικὸν ἔργον ἀξίας δὲν εἰμπορεῖ νὰ γραφῇ παρὰ εἰς γλῶσσαν ζωντανήν. Κ' ἐγὼ ἀπαντῶ, ὅτι κατ' ἀρχὴν ἐκτιμῶ τὴν ἀξίαν ἑνὸς ἔργου ἀνεξαρτήτως τῆς γλώσσης. Ἄν διαφέρῃ κατὰ τὴν καλαισθησίαν ἢ γλῶσσαν τοῦ κ. Βερναρδάκη ἀπὸ τὴν γλῶσσαν τοῦ κ. Ραγκαβῆ, ἡ μέθοδος, ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ ἰδέα δὲν εἶνε ἡ αὐτὴ καὶ εἰς τὴν μίαν καὶ εἰς τὴν ἄλλην; Διατὶ λοιπὸν νὰ θεωροῦμαι τὸν «ἐρημίτην» τῆς Μυτιλήνης, καὶ νὰ ταρταρώσω τὸν mondain τοῦ Βερολίνου, ἂν πρόκειται νὰ μᾶς χρησιμεύσῃ ὡς γνώμων ἡ γλῶσσα; Εἰς τὸ δράμα τοῦ κ. Ραγκαβῆ ἐπαναλαμβάνονται συχνὰ πέντε-δέκα σχολαστικισμοὶ ἀνυπόφοροι. Ἀλλὰ μήπως καὶ εἰς τὰ ἔργα πολλῶν δημοτικιστῶν, οἱ σχολαστικισμοὶ δὲν εἶνε ἰσάριθμοι καὶ ἰσοδύναμοι; Ἡ μόνη διαφορὰ μεταξὺ τοῦ φιλοῦ (ἀντὶ ἀγαπῶ) καὶ τοῦ φαριστοῦ (ἀντὶ εὐχαριστῶ) εἶνε ὅτι τὸ πρῶτον ἐλέγετο πρὸ χιλίων ἐτῶν, ἐνῶ τὸ δεύτερον θὰ λέγεται ἴσως μετὰ διακόσια. Σήμερον ὅμως καὶ τὰ δύο μᾶς κάμνουν τὴν αὐτὴν ἐντύπωσιν. Εἶνε ὑπερβολαί, προερχόμεναι ἀπὸ μίαν ἀρχὴν, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐσφαλμένην. Δὲν εἰμπορῶ ὅμως νὰ ἐννοήσω τί σημασίαν εἰμποροῦν νὰ ἔχουν εἰς τὴν ἀξίαν ἑνὸς ἔργου καὶ εἰς τὰ ἐπὶ τῆς ζωῆς δικαιώματα ἑνὸς ἀνθρώπου!

Δύο λέξεις θαυμασμοῦ τώρα διὰ τὰς σκηνογραφίας καὶ τοὺς ἱματισμοὺς τῶν «Ἰσαύρων», διὰ τὴν ὅλην σκηρικὴν ἐντέλειαν τῆς παραστάσεως καὶ διὰ τὴν εὐσυνείδητον μελέτην τῶν ἡθοποιῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων προπάντων ὁ κ. Μέγγουλας εἰμπορεῖ νὰ καυχᾶται ὅτι διέπλασεν ἕνα ἰδιότυπον Σεραντιπῆχον, πολὺ ἀνώτερον τῶν προσδοκῶν καὶ τοῦ συγγραφέως καὶ τοῦ κοινοῦ.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Γερμανικὴ Σχολή. Συνεδρία τῆς 19 Φεβρουαρίου. — Ὁ κ. Σράδερ ὁμιλήσας περὶ τοῦ γνωστοῦ μεγάλου ἐξ Ἑλευσίνος ἀναγλύφου τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἑθνικοῦ Μουσείου, περὶ οὗ εἰχεν ὁμιλήσει καὶ ἄλλοτε. Τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο θεωρεῖται ἀναμφιβόλως ὡς ἀρχέτυπον ἔργον ἐπισήμου καλλιτέχνου τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος, ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ ἡ ἐνδιασμία καὶ ἡ ὅλη διάπλασις τῆς μορφῆς τῆς Δήμητρος διαφέρει

σημαντικῶς τῆς Κόρης, ὥστε αἱ δύο αὐταὶ μορφαὶ δὲν φαίνονται ὡς εὐρεθεῖσαι ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ τεχνίτου καὶ διὰ τὸ αὐτὸ ἔργον, ἐπιστεύθη ὑπὸ πολλῶν ὅτι ὁ καλλιτέχνης ἀπειμῆθη τύπους θεαινῶν προϋπάρχοντες, καὶ ὅτι ἐξ ἄλλου ἔργου ἐλήφθη ὁ τύπος τῆς Δήμητρος καὶ ἐξ ἄλλου ὁ τῆς Κόρης. Πρὸ τινων ὅμως ἐτῶν παρετηρήθη ὅτι τρία ἀγάλματα ὑπάρχοντα ἐν τῷ μουσεῖῳ τοῦ Ἀλγερίου καὶ ἀλλαχοῦ, τὰ ὁποῖα εἶνε ἀντίγραφα ἔργων τοῦ Ε' αἰῶνος καὶ ὁμοιάζουν πρὸς τὰς μορφὰς τοῦ Ἑλευσινιακοῦ ἀναγλύφου, φαίνονται ὡς ἀνήκοντα εἰς τὸ αὐτὸ σύμπλεγμα, καὶ ἐπιστεύθη ὅτι ἐκ τοῦ ἐνὸς τούτου συμπλέγματος προέρχονται οἱ τύποι καὶ τῶν τριῶν μορφῶν τοῦ Ἑλευσινιακοῦ ἀναγλύφου. Ὁ κ. Σράδερ ἐπέδειξε πολλὰς φωτογραφίας τῶν προειρημένων ἀγαλμάτων καὶ ἐξετάζων τὴν στάσιν καὶ τὴν διάπλασιν ἐκάστης μορφῆς, συνεπέρανεν ὅτι αἱ μορφαὶ αὗται δὲν δύνανται νὰ ἀνήκον εἰς τὸ αὐτὸ σύμπλεγμα καὶ ἐπομένως ὅτι ἡ νεωτέρα θεωρία δὲν εἶνε ἀληθής.

Κατόπιν ὁ κ. Ἐβερδὰὺ ὠμίλησε περὶ τῶν ὑπὸ τῆς αὐστριακῆς κυβερνήσεως ἐκτελουμένων ἀνασκαφῶν ἐν Ἐφέσῳ, ὅπου πρὸ ἐτῶν ἐνήργησαν ἀνασκαφὰς καὶ Ἀγγλοὶ ἀρχαιολόγοι ἐν τῷ περιφύμῳ ἱερῷ τῆς Ἀρτέμιδος. Οἱ Αὐστριακοὶ ἀφῆκαν τὴν περιοχὴν τοῦ ἱεροῦ τούτου καὶ τὴν ἀρχαίαν πόλιν τῆς Ἐφέσου, καὶ ἐξήτησαν νὰ ἐξερευνησῶσι τὴν νεωτέραν τὴν κτισθεῖσαν ἐπὶ τῶν Διαδόχων καὶ διατηρηθεῖσαν μέχρι τῶν βυζαντινῶν χρόνων. Κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν εὐρέθησαν διάφορα οἰκοδομήματα μεταγενεστέρων χρόνων καὶ πλατεῖα τις ὁδὸς λεγομένη κατὰ τὰς ἐπιγραφὰς Ἀρκαδιανὴ ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ αὐτοκράτορος Ἀρκαδίου. Τὰ πλείστα κτίρια εὐρίσκονται ἐν κακῇ καταστάσει, ἀλλὰ μέρη τινὰ διατηροῦνται κάλλιον καὶ ἐν αὐτοῖς εὐρέθησαν ἱκανὰ ἀξιόλογα καλλιτεχνήματα, ἐν οἷς καὶ τινὰ μεγάλα ἀνάγλυφα, ὧν εἰκόνας ἐπέδειξεν ὁ κ. Ἐβερδὰὺ.

Ἀμερικανικὴ Σχολή. Συνεδρία τῆς 20 Φεβρουαρίου. — Ὁ νέος διευθυντὴς τῆς σχολῆς κ. Ἑρμαν ἐπέδειξε νέον πληρέστερον καὶ λεπτομερέστερον τῶν προηγουμένων σχέδιον τῶν ἐν Κορίνθῳ ἀνασκαφῶν, περιγράφας λεπτομερῶς τὰ διάφορα οἰκοδομήματα καὶ τὰς ἐποχὰς τῆς κατασκευῆς καὶ τῶν διαφορῶν ἐπισκευῶν καὶ μεταποιήσεων ἐκάστου ἐξ αὐτῶν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν Βυζαντινῶν. Ἐπέδειξε προσέτι καὶ τεμάχια τινὰ ἀξιολόγων ἀναγλύφων ἀπεικονιζόντων σκηνὰς γιγαντομαχίας.

Γερμανικὴ Σχολή. Συνεδρία τῆς 3 Μαρτίου. — Ὁ καθηγητὴς κ. Σπ. Λάμπρος καταγράφων τὰ χειρόγραφα τῆς βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς ἐξήτασε καὶ τινὰ χειρόγραφον πραγματεῖαν περὶ τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς Κυζίκου καὶ τῆς πλησίον αὐτῆς κειμένης Ἀρτάκης γεγραμμένην κατὰ τὸ ἔτος 1825 ὑπὸ τινος ἔγχωριου λογίου ὀνομένου Γεωργίου Κυζικηνοῦ, μετερχομένου τὸν ἱατρὸν ἅμα καὶ τὸν διδάσκαλον ἐν Κυζίκῳ. Ἡ συγγραφὴ τῆς πραγματείας ταύτης ἦτο γνωστὴ εἰς πολλοὺς Κυζικηνούς, ἀλλ' ἐπιστεύετο ὡς ἀπολεσθεῖσα ὁ δὲ κ. Λάμπρος ἐξετάσας αὐτὴν παρετήρησεν ὅτι εἶνε παλαιότερα πασῶν τῶν ὑπὸ Εὐρωπαίων περιηγητῶν συντεταγμένων περιγραφῶν τῆς Κυζίκου καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἀρχαιοτήτων, ἴσως δὲ ἀναφέρει καὶ ἀρχαιότηας, ἃς δὲν εἶδον οἱ νεώτεροι περιηγηταί. Ὁ συγγραφεὺς ἦτο λίαν εὐπαιδευτος καὶ ἐγνώριζε νὰ ἐκτιμᾷ ὀρθῶς τὴν σημασίαν τῶν περιγραφομένων ἀρχαιοτήτων καὶ νὰ συσχετίζῃ αὐτὰς πρὸς τὰς μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, ὡς ἀποδεικνύουσι πολλὰ μέρη τῆς πραγματείας, τὰ ὁποῖα ὁ κ. Λάμπρος ἀνέγνωσεν ἐπὶ τούτῳ. Εὐτυχῶς δὲ ἡ ἀνεύρεσις γνωσεν ἐπὶ τούτῳ. Εὐτυχῶς δὲ ἡ ἀνεύρεσις τῆς χειρογράφου ταύτης πραγματείας τοῦ Κυζικηνοῦ λογίου συμπλῖνται πρὸς τὴν νέαν παρασκευὴν νέας ἀκριβεστερας περὶ Κυζίκου μελέτης, ἣν πόρκειται νὰ ἐκδώσωσιν Ἀγγλοὶ ἀρχαιολόγοι τῆς ἐνταῦθα Ἀγγλικῆς Σχολῆς, ἐνεργοῦντες προηγουμένως καὶ ἀνασκαφὰς αὐτόθι.

Κατόπιν ὁ κ. Δαῖρπελδ ἀνεκοίνωσε τὴν ἀνεύρεσιν τετραγώνου ὁπῆς ἐν τῇ στέγῃ τῆς βορείας προστάσεως τοῦ Ἐρεχθείου, ἣν ἀνεκάλυψεν ὁ ἀρχιτέκτων κ. Μπαλάνος ἐπισκευάζων τὸ ἀρχαῖον οἰκοδόμημα. Ἡ ὁπῇ αὕτη κεῖται ὑπεράνω τῆς θέσεως, ὅπου πολλοὶ ἐδέχοντο ὅτι ὑπῆρχον τὰ ἴχνη τῆς τριαίνης τοῦ Ποσειδῶνος, εἶχε δὲ κατασκευασθῇ κατὰ ἀρχαίαν συνήθειαν, καθ' ἣν πᾶς τόπος φέρων ἴχνη τῆς ἐνεργείας θεοῦ τινος δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τεθῇ ὑπὸ στέγην. Ὁ κ. Δαῖρπελδ ἀνέγνωσε διαφόρους μαρτυρίας ἀρχαίων περὶ τῆς συνηθείας ταύτης, εἶπε δὲ ὅτι ἀφοῦ διὰ τῆς ἀνευρέσεως τῆς ὁπῆς ταύτης βεβαιοῦται ἀσφαλῶς ἐν τοπογραφικὸν σημεῖον τῆς Ἀκροπόλεως ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Πανσανίου, τοῦτο τὸ σημεῖον δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀφετηρία πρὸς προσδιορισμὸν καὶ τῶν ἄλλων σημείων τῆς περιηγήσεως αὐτοῦ. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ὁ κ. Δαῖρπελδ ζητῶν νὰ ὀρίσῃ τὰ διάφορα σημεῖα τῆς περιηγήσεως τοῦ Πανσανίου ἀπέδει-

ξεν ὅτι ὁ παλαιὸς ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς ὁ καταστραφείς ὑπὸ τῶν Περσῶν, κείμενος δὲ πλησιέστατα τῆς νοτίας προστάσεως τοῦ Ἐρεχθείου ἀνεκτίσθη ἐν μέρει μετὰ τὰ Περσικά καὶ διετηρεῖτο μέχρι Πανσινίου. Ἐκ τούτου δὲ καὶ ἐκ διαφορῶν ἀνωμαλιῶν καὶ ἀσυμμετριῶν τῆς κατασκευῆς τοῦ Ἐρεχθείου συνεπέρανεν ὅτι τὸ σχέδιον αὐτοῦ μετερρυθμίσθη κατὰ τὴν κατασκευὴν, διότι εἶχεν ἀποφασισθῇ ἡ κατεδάφισις τοῦ παλαιοῦ ναοῦ, ἀλλὰ δὲν ἐξετελέσθη· ἀφοῦ δὲ κατόπιν ἀπεφασίσθη νὰ διατηρηθῇ ὁ παλαιὸς ναός, παρελείφθη ἡ οἰκοδομὴ μέρους τινὸς τοῦ Ἐρεχθείου. Ὁ κ. Δαῖρπελδ συμφώνως πρὸς ταῦτα κατῴρθωσε νὰ καταρτίσῃ τὸ ἀρχικὸν πλήρες σχέδιον τοῦ Ἐρεχθείου, κατὰ τὸ ὁποῖον τὸ μεσαῖον μέρος τοῦ οἰκοδομήματος ἔμελλε νὰ κτισθῇ διπλάσιον ἢ ὅσον πράγματι ἐκτίσθη.

ΧΑΡΙΤΩΝ ΦΙΛΕΤΑΙΡΟΥ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Ὁ γάλλος ποιητὴς I. M. Ἐρεδιὰ καταγίνεται εἰς τὴν διόρθωσιν τῶν «Βουκολικῶν» τοῦ Ἀνδρέα Σενιέ τὰ ὁποῖα ὁ ποιητὴς ἀφῆκε ἡμιτελῆ, εἰς στίχους σκορπισμένους ἀτάκτως ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἐπάνω εἰς μικρὰ χαρτάκια. Ἡ πρώτη συναρμολόγησις τῶν χαρτιῶν καὶ ἐκδόσις ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Γαβριὴλ Σενιέ. Ἡ ἐκδόσις αὕτη ἀπῆρσε γενικῶς καὶ ὁ Γαβριὴλ Σενιέ ἐκ πείσματος, μήπως γίνῃ ἄλλη ἐκδόσις ὑπ' ἐκείνων οἱ ὁποῖοι κατεδίκαν τὴν ἰδικήν του, ἐκληροδότησε τὰ χειρόγραφα εἰς τὴν Ἑθνικὴν Βιβλιοθήκην τῶν Παρισίων, ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ γίνωνται γνωστὰ εἰκοσι ἔτη μετὰ τὸν θάνατόν του. Ἡ προθεσμία ἐληξε πρὸ καιροῦ καὶ ὁ Ἐρεδιὰ ἀνέλαβε τὴν μελέτην τῶν χειρογράφων, τὰ ὁποῖα, κατὰ τὸν ἀκαδημαϊκόν, θὰ ἀπετέλουν ἴσως τὸ ἀριστούργημα τῆς γαλλικῆς ποιήσεως.

Προσεπάθησα, μὴνας τώρα πού ἐργάζομαι εἰς αὐτὰ τὰ χειρόγραφα, νὰ εἰσέλθω ὅλως διόλου εἰς τὴν σκέψιν τοῦ ποιητοῦ εἰπε εἰς κάποιον ὁ ὁποῖος τοῦ ἐξήγησε συνέντευξιν. Πιστεύω ὅτι τὸ ἐπέτυχεν. Ὑπάρχουν μεγάλα λάθη εἰς τὴν πρώτην ἐκδόσιν, εἰς τὴν διάταξιν καὶ τὴν ἀπόδοσιν. Ἡ ἐκδόσις τὴν ὁποίαν ἐτοιμάζω θὰ εἶναι πραγματικῶς ἀνέκδοτον ἔργον τοῦ Σενιέ.

Τὰ «Βουκολικά» θὰ ἐκδοθῶν κατ' ἀρχὰς εἰς δώδεκα πολυτελέστατα τεύχη τιμώμενα ἕκαστον δύο χιλ. φρ. Αἱ εἰκοσιτέσσερες χιλιάδες, τὰς ὁποίας θ' ἀποφέρῃ ἡ ἐκδόσις αὕτη, εἰς τὴν ὁποίαν ἐνεγράφησαν ἤδη μερικοί, θὰ χρησιμεύσουν πρὸς ἀνέγερσιν μνημείου τοῦ Σενιέ, τὸ ὁποῖον ἀνέλαβε νὰ ἐκτελέσῃ ὁ Denys Puech.

Ἡ ἐκδόσις αὕτη εἰς δώδεκα ἀντίτυπα θὰ περιλαμβάνῃ ἀνέκδοτον εἰκόνα τοῦ ποιητοῦ, ἀντίγραφον τῆς μικρογραφικῆς προσωπογραφίας τὴν ὁποίαν ἐζωγράφησε ὁ Αὐγουστίνος ὁ καλλιτέρας ζωγράφος τοῦ εἴδους αὐτοῦ κατὰ τὸν δέκατον ὄγδοον αἰῶνα. Τὸ πρωτότυπον, τὸ ὁποῖον ἐγένετο τὸ 1787 ἢ 1788 φέρει τὴν ἀφιέρωσιν: «Εἰς τὸν φίλον μου Ἀνδρέαν. Αὐγουστίνος». Εἰς τὴν προσωπογραφίαν αὐτὴν ὁ Σενιέ δὲν εἶναι καταβεβλημένος ὅπως ἡ γωστὴ προσωπογραφία του ὑπὸ τοῦ Συβέ. Τὸ πρόσωπον εἶνε νέον καὶ δροσερόν, τὸ ὄμμα ζωηρόν. Δὲν ἐνθυμίζει πλέον τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του.

Γ. Α. Παχίτικος ὁ συλλέξας τὰ «Ἑλληνικὰ δημοτικὰ ᾠσματα».

BYZANTINA

Ὁ κ. Κ. Κρουμβάχερ εἰς τὸ παράρτημα τῆς «Γενικῆς Ἐφημερίδος τοῦ Μονάχου» δημοσιεύει ἐνδιαφέρον ἀρθρον περὶ τῶν ἑλληνικῶν χειρογράφων τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Τουρίνου.

Εἰς τὰς πληροφορίας τῶν ἐφημερίδων — γράφει — περὶ τῆς πυρκαϊᾶς, ἡ ὁποία πρὸ μηνὸς κατέστρεψε τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Τουρίνου, ἐπιτολαίως μόνον ἐγένετο λόγος διὰ τὰ ἑλληνικὰ χειρόγραφα. Ἐπειδὴ τὰ χειρόγραφα αὐτὰ τελείως ἀπωλέσθησαν, σημειώσεις τινὲς περὶ αὐτῶν δὲν θὰ στεροῦνται ἐνδιαφέροντος. Παρηγορίαν τινὰ προσεῖναι τὸ γεγονός ὅτι διὰ τῆς βοήθειας τυπωμένων καταλόγων δυνάμεθα νὰ ἐξακριβώσωμεν τὸ μέγεθος καὶ τὴν σημασίαν τῆς ἀπωλείας.

Ἀφηγεῖται κατόπιν ὁ Κρουμβάχερ μὲ τὸν γερμανικὴν λεπτολόγον ἀκριβείαν τοὺς διαφόρους καθηγητὰς οἱ ὁποῖοι κατὰ καιροὺς ἐπελήφθησαν τῆς καταγραφῆς τῶν χειρογράφων τούτων.

Κατὰ τὸν τελειότερον κατάλογον τοῦ Πασσίνη καὶ Τσουρέττη ἡ βιβλιοθήκη εἶχε 401 ἑλληνικὰ χειρόγραφα. Κατὰ τὸ περιεχόμενον τῶν τὰ πλείστα, κατὰ ἀναλογίαν 95%, ἀνήκον εἰς τὴν ἑλληνοχριστιανικὴν καὶ βυζαντινὴν φιλολογίαν. Ἀπὸ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ ἔργα κατεῖχεν ἡ βιβλιοθήκη ἐλάχιστα καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον νεώτερα χειρόγραφα (15-16 αἰῶνος) κανὲν ἀντίτυπον πρώτης τάξεως.

Ἡ ἀπώλεια ὑπῆρξε μεγαλειτέρα διὰ τὴν βυζαντινὴν φιλολογίαν. Θλιβερωτάτη ἡ καταστροφὴ χειρογράφων, στολισμένων μὲ φιλογραφίας περιεχόντων σχολία εἰς τὸν Θεοδώρητον καὶ ἀνηκόντων εἰς τὸν 11 αἰῶνα. Ὀλιγωτέρας σημασίας ἦτο ἡ ἀπώλεια σχολίων εἰς τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια ἀνηκόντων εἰς τὸν 11 αἰῶνα. Ἀρκετὰ λυπηρὰ ἡ καταστροφὴ ἱκανῶν ἐπὶ περὶ μνηνῆς χειρογράφων τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου καὶ ἄλλων. Δυστυχῶς ἐκτὸς τούτων καὶ πολλὰ ἄλλα χειρόγραφα ἀπωλέσθησαν ἐκ τῶν ὁποίων ἡ Ἐπιστήμη

είχε να αναμένη πλούσιον θετικὸν κέρδος καθὼς καὶ τὴν λύσιν πολλῶν ἐκκρεμῶν καὶ ἀμφισβητουμένων ζητημάτων.

Μεταξὺ ἄλλων ὑπῆρχαν εἰς τὰ καταστραφέντα χειρόγραφα τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Τουρίνου τὰ «Χρονικά» τοῦ Γεωργίου Συγκέλλου, τοῦ Πατριάρχου Νικηφόρου, καὶ τοῦ Ζωναρά, τὰ ἱστορικά ἔργα τοῦ Νικήτα Ἀκομινάτου τοῦ Νικηφόρου Γρηγορά καὶ τοῦ Φραντζῆ, κυρίᾳ πηγὴ διὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τοῦ ἀνατολικοῦ ῥωμαϊκοῦ Κράτους. Ἀπειρία ἀνώνυμων ἱστορικῶν σημειώσεων, διάφορα ἔγγραφα τοῦ περιφήμου πολιτικοῦ ἀνδρὸς καὶ φιλοσόφου τοῦ 11 αἰῶνος Μιχαὴλ Ψελλοῦ, ἐπιστολαὶ τοῦ Μιχαὴλ Γλυκά καὶ τοῦ Μαξίμου Πλανοῦδη, τοῦ Ἰωάννου Καματεροῦ, Ἐπιγράμματα τοῦ ποιητοῦ Μανουὴλ Φιλῆ, τὸ βυζαντινὸν νομικὸν βιβλίον αἰ «βασιλικά» καὶ ἔργα ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου, ἱατρικῆς, ἀστρονομίας, ὄνειροκριτικῆς, οἰονοσκοπικῆς καὶ ἄλλα.

Μεταξὺ τῶν ἀποκλειστικῶς ἐκκλησιαστικοῦ—θεολογικῶν ἔργων προεξείχον πολλὰ συλλογαὶ τροπαρίων καὶ ψαλμῶν τοῦ ἱερέως Ῥωμανοῦ Βαριλάμ καὶ ἰδίου τὸ πλήρες ἐνδιαφέροντος «Τυπικὸν» τῶν ἐλληνικῶν Μονῶν συγγραφέν κατὰ τὸ ἔτος 1174.

Πολλὰς σημειώσεις ἐκ τῶν χειρογράφων τούτων ἔλαβεν ὁ Κρουμβάχερ κατὰ τὴν μακρὰν διαμονήν του εἰς Τουρίνον κατὰ τὸ ἔτος 1891. Ἐπίσης καὶ ὁ καθηγητὴς Καϊζανπεργ καὶ ὁ κ. Σ. Λάμπρος εἶχον συμβουλευθῇ τὰ χειρόγραφα ταῦτα.

Ἐξαίρει κατόπιν ὁ Κρουμβάχερ τὴν σημασίαν τοῦ ἀπωλεσθέντος κώδικος τοῦ 13 αἰῶνος. 1286 ἀποτελούμενον ἀπὸ 28 φύλλα περὶ γαληνῆς καὶ περιέχοντος 42 χουσόβουλλα καὶ ἄλλ ἀπρωτότυπα ἔγγραφα. Ὁ κώδιξ οὗτος διὰ τὴν μελέτην τῆς βυζαντινῆς ἱστορίας καὶ παλαιογραφίας εἶχε ἀνεκτίμητον ἀξίαν.

Τρίτον μέγα ἔργον γενόμενον παρανάλωμα τοῦ πυρὸς κατὰ τὴν φοβεράν αὐτὴν πυρκαϊάν ὑπῆρξε συλλογὴ παλαιῶν ἐλληνικῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀσμάτων. Αἱ τοιοῦτου εἶδους συλλογαὶ αἱ περιέχουσαι ἀρχαίους ἐλληνικοὺς ὕμνους εἶνε σήμερον σπανιώταται. Αἱ δύο πλουσιώτεραι εἰς τὸν κόσμον, εἰς συλλογὰς ἐλληνικῶν χειρογράφων, βιβλιοθήκαι, ἡ τῶν Παρισίων καὶ τοῦ Βατικανοῦ δὲν ἔχουν οὔτε ἐν ἀντίτυπον τοιοῦτου εἶδους συλλογῆς. Κατόπιν τούτων ὁ Κρουμβάχερ προσδίδει ὅτι θεωρεῖ εὐτυχὴ τὸν ἑαυτὸν του δυνάμενος νὰ ἀνακοινώσῃ εἰς τοὺς φίλους τῶν βυζαντινῶν σπουδῶν ὅτι ἐκ τῆς σοβαρᾶς καταστροφῆς ἡ συλλογὴ αὕτη διεσώθη. Ὁ Κρουμβάχερ ἐπὶ μακρὸν ἐργασθεὶς ἀντέγραψε τὸν κώδικα τούτον.

Οὕτω ἐκδέτει τὰς ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς ἀπωλείας καὶ περιγράφει τὰ καταστραφέντα ἐλληνικά χειρόγραφα τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Τουρίνου ὁ κ. Κρουμβάχερ.

ΠΙΝΑΚΙΑΔΕΣ

Ἡ ζωὴ τοῦ Καντίου, τοῦ ὁποῖου πρὸ ἐνὸς μηνὸς ἐώρτασε ἡ Γερμανία τὴν ἐκατονταετηρίδα, ἦτο τυπικωτάτη. Κάθε ἡμέρα ἦτο πιστὴ ἀντιγραφὴ τῆς προηγουμένης. Ὁ ὑπὸ τῆς τῶν ἐξυπνοῦσε κάθε πρῶτ' εἰς τὰς πέντε παρὰ πέντε. Εἰς τὰς πέντε ὁ Κάντιος ἔβρινε τὸ τσάι του καὶ κατίνιζον τὴν μίαν καὶ μόνον νηνίπταν του, ἐγύριζε εἰς τὸ κεφάλι του τὰς παραδόσεις καὶ τὰ βιβλία ποὺ εἰτοίμαζε. Ἀπὸ τὰς ἑπτὰ ἕως τὴν μίαν παρὰ τέταρτον διδασκαλία εἰς τὸ Πανεπιστήμιον ἡ ἐργασία εἰς τὸ σπίτι του· εἰς τὴν μίαν παρὰ τέταρτον ἐγεμνάζε. Τὸ γεῦμα του διήρκει ἕνα τέταρτον τῆς ὥρας. Ἐβρινε ἕνα μόνον ποτήρι κρασί ἑπειτα ἀπὸ τὴν σούπαν του. Σπανίως εἶχε προσκεκλημένους εἰς τὸ τραπέζι. Ἀπὸ τὰς πέντε ἕως τὰς ἑξὶ συνείδεζε νὰ περιπατῇ μόνος πάντοτε εἰς τὸ ἴδιον μέρος, εἰς τὴν δεινδροστοχίαν Κενίεβεργ ἡ ὁποία σήμερον, εἰς ἀνάμνησιν του, ὀνομάζεται ἡ δεινδροστοχία τοῦ Φιλοσό-

φου. Ἀπὸ τὰς ἑξὶ ἕως τὰς δέκα ἐδιάβαζε καὶ ἐτοίμαζε τὴν ἐργασίαν τῆς ἐπαύριον.

Εἰς τὰς δέκα, ἀκριβέστατα, κατεκλίνετο μὲ περιβολὴν ἡ ὁποία τοῦ ἐπέτρεπε νὰ παρουσιασθῇ κοσμίως ὅ,τι ἀνάγκη καὶ ἂν παρουσιαζέτο. Ἠρέσκετο νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν ὁμολογίαν τοῦ ὑπέρτου του ὅτι ποτὲ δὲν ἐγένετο ἀνάγκη νὰ τὸν ἐξυπνήσῃ δύο φορές.

Αὕτη ἡ τυπικότης καὶ ἡ ἀκριβεία τῆς ζωῆς τὸν κατέστησαν δούλον τῆς συνήθειας. Τὸ ἐπόμενον ἀνέκδοτον δείχνει πόσον ἐπιρροὴν εἶχε ἡ συνήθεια ἐπὶ τοῦ φιλοσόφου.

Τὸ βράδυ, περὶ τὸ λυκόφως, ὁ Κάντιος συνείδεζε νὰ κάθεται, χειμῶνα καὶ θερος, πλησίον τῆς θερμάστρας του, καὶ νὰ σκέπτεται. Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ τὸ βλέμμα του προσηλάνετο τακτικώτατα εἰς ἕνα πύργον ποὺ ἐφαίνετο ἀπὸ τὸ παράθυρόν του. Τοῦ ἦτον ἀδύνατον, ἔλεγε, νὰ ἐκφράσῃ τὴν εὐχαριστήσιν τὴν ὁποίαν τοῦ προξενούσε ἡ θεὰ «αὐτοῦ τοῦ ἀντικειμένου». Εἰς τὸν γειτονικὸν κήπον ὑπῆρχαν λεῖναι αἱ ὁποῖαι σιγὰ—σιγὰ ἀπέκρυψαν ἐν μέρει μὲ τὸ φύλλωμα τῶν τῶν πύργων.

Ὁ γεγονὸς αὐτὸ, ἀσήμαντον κατὰ τὸ φαινόμενον, ἐτάραξε τὰς σχέσεις τοῦ φιλοσόφου. Καὶ δὲν ἠμπόρεσε νὰ ἐπανακτῇ τὴν ἡρεμίαν του παρὰ ὅταν ὁ γείτων του συνήνεσε πολὺ εὐγενῶς νὰ κλαδέψῃ τὰ δένδρα του.

Μὲ τὴν ἡλικίαν, ὁ ἕως αὐτὸς τῆς τάξεως καὶ τῆς συμμετρίας κατήντησε τυραννικὴ μονομανία διὰ τὸν Κάντιον. Ἡ ἐλαχίστη μετατόπισις τῆς πένας, τοῦ μολυβδοκονδύλου τοῦ ἐπάνω εἰς τὸ γραφεῖον του ἢ ἄλλου πράγματος εἰς τὸ δωμάτιόν του τὸν ἔκανε δυστυχῆ.

Εἰς τὴν ἐνδυμασίαν του ἦτο ἐπίσης πολὺ λεπτολόγος. Ἡ ἀρμονία τῶν χρωμάτων τῶν φορεμάτων του καὶ ἡ τελεία ἐφαρμογὴ τῶν τῶν ἀπασχολοῦν πολὺ. Μὲ μίαν ρεδιγκόταν σκοτεινοῦ χρώματος ἔπρεπε ἀπολύτως νὰ φορέσῃ κίτρινον γελέχο.

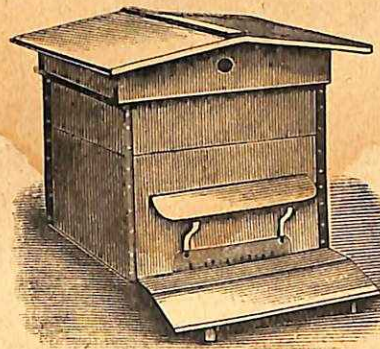
Εἰς τὸ βιβλίον τοῦ προέδρου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς Ρούζβελ, ἐπιγραφόμενον «Τὸ ἰδεώδες τῶν Ἀμερικανῶν» ἀρ' οὗ ὁ συγγραφεὺς καταδικάζει τοὺς δημοκόπους καὶ τοὺς ἐκατομμυριούχους συμπατριώτας του. οἱ ὁποῖοι χρησιμοποιοῦν τὸν πλοῦτον τῶν εἰς ἔργα ταπεινὰ ἢ εἰς τὴν ἀγορὰν γαμβρῶν ὑψηλῆς κοινωνικῆς τάξεως ἀλλὰ μηδαμινῶν ὑποδεικνύει ὁ ἴδιος ὁποῖος πρέπει νὰ εἶναι ὁ ἀμερικανὸς πολίτης. «Κάθε ἄνθρωπος, λέγει, ποὺ θέλει τὸ καλὸν τῆς πατρίδος του ὀφείλει νὰ λάβῃ μέρος ἐνεργὸν εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν. Ἀπὸ ὅλα τὰ ἔθνη τῆς γῆς, τὸ ἔθνος μας κρατεῖ εἰς τὰ χέρια του τὴν τύχην τοῦ μέλλοντος. Πρέπει νὰ ἐργασθῶμεν μὲ ἡρεμίαν πρὸς ἀποκάλυψιν τοῦ μεγέθους τῶν κακιῶν μας νὰ τὰς ἀναγνωρίσωμεν εὐλακρινῶς καὶ νὰ τὰς νικήσωμεν τότε μὲ ἀκατάβλητον θέλησιν. Ποτὲ δὲν θὰ καταβάλωμεν τοὺς κινδύνους ποὺ ἐμποδίζουν τὸν δρόμον μας, ποτὲ δὲν θὰ ἀποκτήσωμεν τὸ ἀληθινὸν μεγαλεῖον, ποτὲ δὲν θὰ φθάσωμεν τὸ ὑψιστον ἰδεώδες τὸ ὁποῖον μᾶς ἐπρόβαλαν οἱ ἱδρυτοὶ καὶ σωτῆρες τῆς μεγάλης ὁμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας, ἂν δὲν ἤμεθα Ἀμερικανοὶ ψυχῇ τε καὶ σώματι, συναισθανόμενοι τὴν εὐθύνην ποὺ φέρει τὸ ὄνομα μόνον Ἀμερικανός, καὶ ὑπερήφανοι νὰ ὀνομαζώμεθα ἔτσι.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Περιοδικά

Εἰς τὸ «Γεωργικὸν περιοδικόν» Δεκεμβρίου—Ἰανουαρίου, ὁ κ. Γ. Α. Τουνεξῆς, γεωπόνος—μελισσοκόμος ἐν τῇ Γεωργικῇ ἐταιρείᾳ, δημοσιεύει ὑπὸ τὸν τίτλον «Μελισσοκομικά» διαφόρους συμβουλὰς πρὸς τοὺς μελισσοκόμους. Ὅπου ὑπάρχει ἀλλεπάλληλος καὶ διαρκὴς ἀνθησις, δυνάμεθα ἀσφαλῶς μὲ τὸ νέον σύ-

στημα τῶν κυψελῶν νὰ τρυγήσωμεν 2 καὶ 3 φορές τὸ ἔτος. Ἡ βάσις τῆς ἐπιτυχίας τῆς μελισσοκομικῆς ἐγχειρῆται εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς τροφῆς τῶν μελισσῶν. Τὸ μέρος πρέπει νὰ εἶναι προσφυλαγμένον ἀπὸ τὸν βορρᾶν. Ἡ σχιά κατὰ τὸ θέρος καὶ ὁ ἥλιος τὸν χειμῶνα εἶνε ἀναπόφευκτα. Κατόπιν ὁ συγγραφεὺς συνιστᾷ ὡς καλλιτέραν τὴν κυψέλην συστήματος Dadant. Ἡ κυψέλη αὕτη συνίσταται κυρίως ἀπὸ 6 μέρη: ἀπὸ τὸν

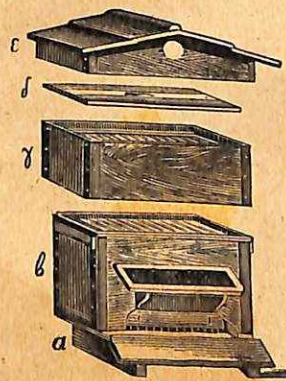

κινητὸν πυθμένα, ἀπὸ τὸ πρῶτον κιβώτιον, πρῶτον πάτωμα, ἀπὸ τὸ δεύτερον πάτωμα, τὸ διάφραγμα τὴν σκεπὴν καὶ τὰ πλαίσια τελάρα.

Ὁ πυθμὴν α εἶνε κινητὸς διὰ νὰ καθαρίζεται ὅταν παρίσταται ἀνάγκη. Τὸ πρῶτον πάτωμα β χρησιμεύει ὡς πολλαπλασιαστήριον τῶν μελισσῶν καὶ εἶνε ἡ κυρία κατοικία, ἡ φωλεὰ αὐτῶν, εἰς αὐτὴν δὲ τοποθετοῦνται 11 μεγάλα πλαίσια ξύλινα, τὰ ὁποῖα θὰ φέρουν τὰς κηρόπλητας μὲ τὰς μελίσας. Τὸ δεύτερον πάτωμα γ φέρει ἐπίσης 11 ξύλινα πλαίσια μικρά. Ἐκ τοῦ μέρους τούτου τῆς κυψέλης ἐξάγομεν τὸ μέλι, ὅταν δὲ ἦνε τὸ ἔτος καλόν, ἔχομεν καὶ τρίτον καὶ τέταρτον τοιοῦτον.

Εἰς τὰ μέρη, ὅπου ὑπάρχει ἀρκετὴ ἀνθησις, κατὰ τὸ θέρος δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν καὶ γ' πάτωμα μὲ 11 ἐπίσης πλαίσια.

Ἡ κυψέλη σκεπάζεται δι' ἐνὸς ξυλίνου καλύμματος, τὸ ὁποῖον φέρει ἐκατέρωθεν 2 ὅπας, αἱ ὁποῖαι χρησιμεύουν διὰ τὸν ἀερισμὸν αὐτῆς (σχ. 2).

Ἡ τιμὴ τῆς κυψέλης συστήματος Dadant δὲν ὑπερβαίνει τὰς 17 δραχ.

Τὰ προτερήματα τῆς εὐρωπαϊκῆς κυψέλης εἶναι ἀναμφισβήτητος ἀνώτερα ἀπὸ τὰ τοῦ ἐντοπίου συστήματος διότι ἀνεξαρτήτως τοῦ διπλασίου καὶ τριπλασίου εισοδήματος θὰ δυνάμεθα νὰ τροφοδοτήσωμεν τὰ μέλισσα μας εὐκολώτατα καὶ νὰ ἐφαρμόσωμεν ἐκείνα

τὰ ὁποῖα ἐπιτάσσει ἡ μελισσοτροφία, ὅταν προσβληθῶσιν οἱ μέλισσαι ἀπὸ ἀσθενείας.

Ἡ «Revue Horticole» δημοσιεύει παρατηρήσεις τοῦ Dieulevent περὶ τῆς χρήσεως τοῦ αἵματος τῶν σφαγείων ὡς λιπάσματος τῶν λαχανικῶν. Τὰ ἀποτελέσματα ἀπεδείχθησαν κατὰ ἐν τρίτον ἀνώτερα τῆς συνήθους δι' ἄλλων λιπασμάτων παραγωγῆς.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Διαλέξεις τῶν Παναθηναίων

14 Μαρτίου.—Ὁ κ. Γρηγόριος Ξενόπουλος: Περί Ἐμμανουὴλ Ροῖδης.

Ἡ Δις Εἰμαρμένη Εὐανθάκη τῆς «Νέας Σκηνῆς»: Ἀπαγγελία τῆς «Τρελλῆς Μάνας» τοῦ Σολωμοῦ.

31 Μαρτίου.—Ὁ κ. Δ. Γρ. Καμπούρογλου: Θέμα: Ὁ Ἅγιος Τάφος εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Ἀκροπόλεως.

Ὁ κ. Μ. Μαλακάσης ἐξέδωκε εἰς πολυτελεῖς τεύχος τὸ μονόπρακτον δράμα του «Ἡ Κυρὰ τοῦ Πύργου» τὸ δημοσιευθὲν εἰς τὰ «Παναθηναία».

Ὁ κ. Σ. Λοβέρδος ἐκδίδει προσεχῶς εἰς βιβλίον τὴν μελέτην του περὶ φορολογικοῦ συστήματος τῆς Ἑλλάδος, τῆς ὁποίας περίληψιν ἀνεκοίνωσεν εἰς δύο συνεχεῖς συνεδρίας τοῦ Νομικοῦ καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν τμήματος τοῦ «Παρνασσοῦ» συμπληρωμένην διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ φόρου τοῦ εισοδήματος ἐιδικῆς μελέτης, τῆς δημοσιευθείσης εἰς τὸ προτελευταῖον τεύχος τῶν «Παναθηναίων».

Τὴν 6 Μαρτίου ἔγιναν τὰ ἐγκαίνια τοῦ τμήματος Πειραιῶς—Χαλκίδος τοῦ Ἱδρυοδρόμου Λαρίσης. Τοῦ τραίνου ἐπέβαινε ὅλη ἡ Βασιλικὴ Οἰκογένεια. Τὸ ταξίδι ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Χαλκίδα διήρκεσε 3 ὥρας. Ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία ἀπέστειλαν εἰς τὴν ἐορτὴν τῶν ἐγκαίνιων δύο πολεμικά.

Μαζὶ μὲ τὴν δημοσίευσιν τοῦ ἀποσπάσματος τοῦ Ἡλία Μηνιάτη εἰς τὰς «Λημονημένους Σελίδας» τοῦ τεύχους αὐτοῦ, ἐδιαβάσαμεν εἰς τὸ «Ἄστυ» τὴν εἰδησιν ὅτι ὁ κ. Τζητζέλης ἔδωκεν εἰς τὸν τάφον τοῦ Μηνιάτη, εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Νικολάου ἐν Κεραλληνίᾳ, ἐνεπίγραφον πλάκα, τιμῶν τὸν μέγαν ἱεροκὴρκα τῆς πατρίδος του.

Ὁ περυσινὸς ἀνώνυμος δωρητὴς τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης ἀπέστειλε καὶ πάλιν χειρόγραφα τοῦ 1217 αἰῶνος ἐκ σελ. 156 περιλαμβάνον ἀποσπάσματα δύο γνωστῶν κομωδιῶν τοῦ Ἀριστοφάνους μετὰ γλωσσισμάτων καὶ σχολίων εἰς μὲν τὰς σελίδας 1—112 ἑπάρχουσιν οἱ στίχοι 19—1209 τοῦ Πλούτου, εἰς δὲ τὰς σελίδας 120—156 οἱ στίχοι 1—186 καὶ 207—366 τῶν Νεφελῶν.

Ἄλλος ἀνώνυμος προσέφερε τέσσαρα χειρόγραφα τοῦ 11^{ου} καὶ 10^{ου} αἰῶνος. Τὸ ἐν περιλαμβάνει ἐκτεταμένην συγγραφὴν περὶ τῆς ἀρχῆς πασῶν τῶν ἐπιστημῶν κατὰ μετάφρασιν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ, τὸ ἄλλο εἶνε μὲν κατὰ μετάφρασιν ἐκ τοῦ Δολιανῶν τῆς Πελοποννήσου ἱατροφιλοσόφου Τζωάννη Τσιμπανοπούλου, τὸ τρίτον εἶνε Ἀλφαβητικὸν ὀνοματολόγιον φαρμάκων τοῦ ἰδίου καὶ τὸ τέταρτον περιέχει τὴν θεοσέβειαν τοῦ Θεοφίλου Καίτη ἐκ γραφῆς πιστοῦ μαθητοῦ του.

Εἰς τὸν μέγαν ἐκδοτικὸν κατάστημα Π. Δ. Σακελλαρίου ἤρχισε ἡ ἐκτύπωσις τοῦ «Πανελληνίου Ἑθνικοῦ Λευκώματος» ὑπὲρ τοῦ Παναγίου Τάφου. Τὸ Λευ-

κωμα εἰς κανένα δὲν θὰ σταλῇ δωρεάν, οὔτε εἰς αὐτοὺς τοὺς συνεργάτας γάριν τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ διὰ τὸν ὁποῖον ἐκδίδεται. Διὰ τὴν Ἑλλάδα τιμᾶται δρχ. 5 καὶ διὰ τὸ ἐξωτερικὸν φρ. χρ. 5. Αἱ συνδρομαὶ ἀποστέλλονται ὀνομαστί πρὸς τὸν κ. Κ. Μανιάκην, ἀντεισαγγελέα Ἀρχείου Πάγου, ὁδὸς Ἀριστοτέλους 29.

Κατὰ τὸ 1903 ἡ Ἑθν. Βιβλιοθήκη ἐπλουτίσθη:
Κατὰ τόμους ἡ τεύχη ἐκ δωρεῶν διαφόρων, τῶν ὁποίων αἱ πλείους ἐκ τῶν ἀποθηκῶν τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας 27,362.

Κατὰ τόμους ἐξ ἀγορῶν 1,960.

Κατὰ τόμους ἐξ ἀνταλλαγῶν 1,275.

Πρὸς τούτοις ἐλήφθησαν:

Ἐγγράφα ἐκ τοῦ ἀρχείου τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν 124,000.

Ἐκ διαφόρων δωρεῶν 2,150.

Χειρόγραφα ἐκ δωρεῶν 18.

Χειρόγραφα ἐξ ἀγορῶν 3.

Ὁ ἀτμοσφαιρικός ἀήρ, ὁ ὁποῖος ἐνίοτε εἶνε ἀγωγὸς μiasμάτων, περιέχει ἐν τούτοις ποσότητα φορμαλδεΐνης ἡ ὁποία εἶνε ἰσχυρὸν ἀντισηπτικὸν καὶ ἀποτελεῖ σπουδαῖον παράγοντα εἰς τὴν δημοσίαν ὑγίαν.

Εἰς τὴν γερμανικὴν σειρὰν καλλιτεχνικῶν μονογραφικῶν «*Η Τέχνη*», προσετέθη τὸ τεύχος τὸ ἀφιερωμένον εἰς τὸν γάλλον ζωγράφον Ι. Φ. Μιλλε. Συγγραφεὺς, ὁ διευθύνων τὴν σειρὰν αὐτὴν Ριχάρδος Μούτερ. Τὸ ἔργον τοῦ Μιλλέ, τοῦ ζωγράφου τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς, μελετᾶται ἐπισταμένως. Εἰς τὴν ἰδίαν σειρὰν ἐγράφη ὁ Χάνς Σίγγερ περὶ τοῦ ἀμερικανοῦ ζωγράφου Οὐίτσερ, καὶ ὁ Κάρελ Σαίφερ περὶ τοῦ βέλγου γλύπτου Κωνσταντίνου Μενιέ.

Αἱ παραστάσεις τῶν ἔργων τοῦ Βάγγερ εἰς τὸ Μπαϊρόυτ ἀρχίζουν τὴν παρασκευὴν 9 προσεχούσας Ἰουλίου μετὰ τὸν «*Ταχόυτσε*». Τὸ Σάββατον 10 Ἰουλίου ὁ «*Πάρσιφαλ*». Τὴν Δευτέραν «*Τὸ δακτυλίδι τοῦ Νιμπελὺγκεν*».

Τὸ Πόρτ-Ἀρθουρ ὠνομάζετο ἄλλοτε Λου-σουν-κάου. Τὸ 1858 ἐν ἀγγλικὸν πλοῖον, ἡ Ἀλγερίνη, εἰσῆλθε εἰς τὸν λιμένα. Πρώτην φορὰν ἐνεφανίστο ἐξὴν σημαία. Ὁ Ἀρθουρ πλοίαρχος τοῦ πλοίου ἠγκυροβόλησε εἰς τὸ Λου-σουν-κάου. Εἰς ἀνάμνησιν τοῦ γεγονότος τὸ Λου-σουν-κάου μετωνομάσθη ὑπὸ τῶν ἀγγλων Πόρτ-Ἀρθουρ — λιμὴν Ἀρθουρ.

Ἀπέθανε ὁ ρώσος κριτικὸς καὶ δημοσιογράφος Νικόλαος Μιχαηλόφσκυ, ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐπιφανεστέρους ἀντιπροσώπους τῶν ρωσικῶν γραμμάτων.

Ὁ Λέων Τολστόϊ ἐδιάβασε τελευταίως εἰς στενὸν κύκλον φίλων καὶ συγγενῶν του τὸ νέον του μυθιστορημα «*Μετὰ τὸν χορὸν*», τὸ ὁποῖον δὲν θὰ δημοσιεύσῃ πρὸ τοῦ θανάτου του. Τώρα ἐργάζεται εἰς μέγα κριτικὸν ἔργον περὶ Σαίξπηρ, τὸ ὁποῖον πλησιάζει ἐπίσης νὰ τελειώσῃ.

Δύο αἰθουσαὶ τοῦ Ἱστορικοῦ Μουσείου τῆς Μόσχας ἀπεφασίσθη νὰ χρησιμεύσουν ὡς «*Μουσεῖον Τολστόϊ*» ὅπως ὑπάρχουν ἤδη καὶ ἄλλων μεγάλων ῥώσων συγγραφέων. Εἰς τὸ Μουσεῖον αὐτὸ θὰ περιληφθοῦν τὰ χειρόγραφα, προσωπογραφίαι καὶ ἄλλα ἀντικείμενα ἀνήκοντα εἰς τὸν Τολστόϊ.

Ὁ Στένταλ ἔλεγε: Δὲν ἀρκεῖ νὰ γράφῃς ωραίας φράσεις· χρειάζεται κατὰ νὰ ἔχῃς μέσα σου νὰ δώσῃς καὶ εἰς αὐτάς.

Ἰαπωνικαὶ παροιμίαι:

Ἀσχημὴ γυναῖκα δὲν ἀγαπᾷτὸν καθρέφτη.

Πέφτει καὶ ἡ μαῖμου ἀπὸ τὸ δένδρον.

Οἱ προφῆται δὲν γνωρίζουν τίποτε γιὰ τὸν ἑαυτὸν τους.

Σὲ τρία χρόνια καὶ ἡ ἀσθένεια ἀκόμη γίνεται ἀνάγκη.

Ὁ ἱατρός θεραπεύει τὸν ἀρρωστον ἂν δὲν πεθάνῃ.

Ἡ ἀμάθεια εἶνε εὐτυχία.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Η ΚΥΡΑ ΤΟΥ ΠΥΡΓΟΥ ὑπὸ Μ. Μαλακάση — δράμα. Ανατύπωσις ἐκ τῶν «*Παναθηναίων*». Ἐκδόσις πολυτελής Ἀθῆναι 1904 τυπογραφεῖον Π. Δ. Σακελλρίου σ.χ. 16, σελ. 40 δρχ. 3.

ΦΡΕΙΑΞΕΡΙΚΟΣ Ο ΜΕΓΑΣ ὑπὸ Χ. Ἀννίνου — Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων Ἀθῆναι 1904 τυπογραφεῖον «*Ἑστία*» Κ. Μάϊσνερ καὶ Ν. Καργαδούρη σ.χ. 16 σελ. 80 δρχ. 0.40.

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ὑπὸ Ἰωάν. Χ. Κούσουλα δ. φ. Ἀθῆναι 1904, τυπογραφεῖον Παρασκευᾶ Λεωνίου σ.χ. 16 σελ. 88 δρχ. 1.50

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ συμπλήρωμα τεύχος 18ον περιέχον διπλοὺν πίνακα τῆς Κωνσταντινουπόλεως (Β.) καὶ ἄρθρα ἀπὸ τοῦ Λιμπίρι μέχρι Μάλστατ, ἐξ ὧν ἀναφέρονται ὡς ἐκτενέστερα τὰ ἑξῆς: Λουτρακίου ὕδατα. Λοχίτις ἐκκλησία, Μαγνησία. Μακεδονία Ἐκαστον τεύχος τιμᾶται λ. 80, εἰς τὰς ἐπαρχίας λ. 90, εἰς τὸ ἐξωτερικὸν δρχ. 1. Ἐκδίδεται Μπὲκ καὶ Μπάρτ Ἀθῆναι.

ΝΕΑ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ ΓΛΩΣΣΗΣ ἥτοι ὅτι αὐτὴ εἶναι πηγὴ καὶ μήτηρ τῆς τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων γλώσσης καὶ οὐχὶ θυγάτηρ ὑπὸ Σπυριδωνος Δ. Σκλία. — Ἀθῆναι 1904 τύποις Ν. Ταρουσσοπούλου σ.χ. 16ον σελ. 60 δρχ. 1.

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ τῶν σπυροτροφικῶν ἐκ κυριῶν ἐπιτροπῶν ψηφισθεὶς ὑπὸ τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τῆς ἑλλην. γεωργικῆς ἐταιρείας. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου.

ΛΟΓΟΛΟΓΙΑ τοῦ διοικ. συμβουλίου καὶ ἐκθεσις τῶν ἐλεγκτῶν τῆς ἐταιρείας ἑλλ. πυριτιδοποιεῖου χημικῶν καὶ βιομηχανικῶν προϊόντων διὰ τὸ ἔτος 1903. Ἐν Ἀθήναις. τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1904.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας τοῦ ἔτους 1903. Ἐν Ἀθήναις. τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1904.

ΛΟΓΟΛΟΓΙΑ τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τῆς ἐταιρείας τῶν δημοσίων καὶ δημοτικῶν ἔργων διὰ τὸ ἔτος 1903. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1904.

Ἀγγέλλονται:

ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ τριμηνιαῖον περιοδικὸν σύγγραμμα συντασσόμενον καὶ ἐκδιδόμενον ὑπὸ Σπυρ. Π. Λάμπρου. Ἐν Ἀθήναις, Βιβλιοπωλεῖον Π. Δ. Σακελλαρίου.

Η ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΙΣ ὑπὸ Σ. Λοβέρδου. — Ὁ ΚΑΠΝΟΣ ὑπὸ Ρ. Δημητριάδου. — Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων.

Διόρθωσις:

Εἰς τὸ τελευταῖον τεύχος ἐκ τυπογραφικοῦ λάθους ἐτέθησαν εἰς τὴν μετάφρασιν τοῦ «*Πανός*» δύο ξένα λέξεις.